

Na temelju članka 38. točke 2. Statuta Grada Zagreba (Službeni glasnik Grada Zagreba 19/99, 19/01, 20/01 - pročišćeni tekst, 10/04, 18/05, 2/06, 18/06, 7/09, 16/09, 25/09 i 10/10) i točke 4. Završnih odrednica Nacionalne strategije izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom od 2007. do 2015. (Narodne novine 63/07), Gradska skupština Grada Zagreba, na 23. sjednici, 29. ožujka 2011., donijela je

ZAGREBAČKU STRATEGIJU izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom u razdoblju od 2011. do 2015.

I. UVOD

Grad Zagreb tijekom posljednjih godina provodi cjelovitu i jedinstvenu politiku prema osobama s invaliditetom, sukladno donesenim strateškim dokumentima.

U razdoblju od 2003. do 2010. donesena su dva strateška dokumenta: Zagrebačka strategija jedinstvene politike za osobe s invaliditetom u razdoblju od 2003. do 2006. (Službeni glasnik Grada Zagreba 5/03) prema Nacionalnoj strategiji jedinstvene politike za osobe s invaliditetom od 2003. do 2006. (Narodne novine 13/03) i Zagrebačka strategija izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom u razdoblju od 2007. do 2010. (Službeni glasnik Grada Zagreba 5/07, u daljnjem tekstu: Strategija 2007. - 2010.).

Oba dokumenta bila su utemeljena na suvremenim znanstvenim dostignućima i odredbama nacionalnih i međunarodnih zakona i dokumenata: Sporazumu o stabilizaciji i pridruživanju, Općoj deklaraciji o ljudskim pravima, Deklaraciji o pravima osoba s invaliditetom, Svjetskom programu djelovanja za osobe s invaliditetom, Standardnim pravilima UN-a o izjednačavanju mogućnosti za osobe s invaliditetom, Pariškoj povelji za novu Europu, Jedinstvenoj rehabilitaciji za osobe s invaliditetom Vijeća Europe, Akcijskom planu Vijeća Europe za promicanje prava i potpunog sudjelovanja u društvu osoba s invaliditetom: poboljšanje kvalitete života osoba s invaliditetom u Europi od 2006. do 2015. (u daljnjem tekstu: Akcijski plan) i na kraju najvažnijem međunarodnom dokumentu Konvenciji UN-a o pravima osoba s invaliditetom (u daljnjem tekstu: Konvencija), a u skladu s odredbama Ustava Republike Hrvatske, zakona i drugih propisa koji reguliraju najznačajnija životna područja za osobe s invaliditetom.

Po donošenju ove strategije osnovat će se novo Povjerenstvo za osobe s invaliditetom Grada Zagreba (u daljnjem tekstu: Povjerenstvo) koje će u suradnji s Gradskim uredom za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom koordinirati realizaciju mjera i aktivnosti, poticati i pratiti provođenje, pružati stručnu i savjetodavnu pomoć nositeljima i suradnicima te sudjelovati u izradi prijedloga sljedeće strategije.

U međuvremenu je Vlada Republike Hrvatske, početkom lipnja 2007., donijela **Nacionalnu strategiju izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom u razdoblju od 2007. do 2015.** (Narodne novine 63/07, u daljnjem tekstu: Nacionalna strategija) kojom je u točki 4. Završnih odrednica obvezala jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave da izrade lokalne strategije.

Iako je Strategija 2007. - 2010. donesena nešto prije Nacionalne strategije, sadržajno i koncepcijski su podudarne, jer su obje slijedile Akcijski plan i Konvenciju. Stoga je novi dokument nastavak dosadašnjih aktivnosti i mjera, ali i potpuno usklađen s nacionalnim.

S obzirom na to da Konvencija sadržajno znatno unapređuje položaj osoba s invaliditetom, ugrađujući suvremene pristupe u sustavu primjene ljudskih prava u djelovanju prema osobama s invaliditetom, da bi se osigurale jednake mogućnosti za osobe s

invaliditetom, novi strateški dokument Grada Zagreba slijedi sadržaj, ciljeve i svrhu Konvencije.

Predstavnici osoba s invaliditetom koji su sudjelovali u pripremi i izradi strategije predložili su naziv **Zagrebačka strategija izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom u razdoblju od 2011. do 2015. (u daljnjem tekstu: Strategija)**, koji u cijelosti odgovara ciljevima i načelima djelovanja Nacionalne strategije.

Strategija prihvaća svrhu, ciljeve, definicije, temeljna načela i smjernice djelovanja Konvencije.

Svrha Strategije je unapređivanje, zaštita i osiguravanje punog i ravnopravnog uživanja svih ljudskih prava i temeljnih sloboda osoba s invaliditetom i unapređivanje i poštivanje njihova urođenog dostojanstva.

Temeljna načela su poštivanje urođenog dostojanstva, osobne autonomije uključujući slobodu izbora i neovisnost osoba; nediskriminaciju; puno i učinkovito sudjelovanje i uključivanje u društvo; poštivanje različitosti i prihvaćanje invaliditeta kao dijela ljudske različitosti i čovječnosti; jednakost mogućnosti; pristupačnost; jednakost muškaraca i žena; poštivanje sposobnosti razvoja djece s teškoćama u razvoju i poštivanje prava djece s teškoćama u razvoju na očuvanje vlastitog identiteta.

Ciljevi su osiguranje potpune integracije osoba s invaliditetom ostvarivanjem integracije u važnim životnim područjima ravnopravnim sudjelovanjem u političkom, javnom i kulturnom životu; u procesu odgoja i obrazovanja; u zapošljavanju, zdravstvu i rehabilitaciji; u socijalnoj zaštiti; u pravnoj zaštiti i zaštiti od nasilja; u istraživanju i razvoju i drugome.

Strategija u cijelosti promovira građansku perspektivu i socijalni model djelovanja prema osobama s invaliditetom, utemeljen na sustavu primjene ljudskih prava. U potpunosti odbacuje poistovjećivanje osobe s invaliditetom s ulogom pacijenta kojemu je potrebna zdravstvena ili neka druga skrb. Naglasak je na sposobnostima osobe koja će, nakon što društvo ukloni postojeće prepreke, ostvariti svoj potpuni razvoj.

Osobita se važnost pridaje udrugama osoba s invaliditetom koje, tijekom cijelog procesa, od kreiranja, realizacije i evaluacije mjera i aktivnosti trebaju biti istinski partner vlasti.

U planiranju i provođenju mjera i aktivnosti na svim područjima Strategije, osobitu pozornost treba posvetiti pojedinim skupinama unutar cjelokupne populacije osoba s invaliditetom:

- **ženama i djevojkama s invaliditetom** koje su vrlo često suočene s višestrukom diskriminacijom s obzirom na spol i invaliditet;

- **osobama s teškim invaliditetom** koje trebaju visoku razinu društvene potpore, a kvaliteta njihova života najdirektnije ovisi o razvijenosti servisa i usluga u zajednici;

- **djeci s teškoćama u razvoju** treba omogućiti uživanje svih prava sukladno Konvenciji o pravima djeteta kao svoj drugoj djeci;

- **mladim osobama s invaliditetom** koje se kao osobito ranjiva skupina suočavaju s nizom zapreka u procesu obrazovanja, zapošljavanja, stanovanja i sl.;

- **osobama s invaliditetom starije životne dobi** koje postaju sve brojnija i značajnija društvena skupina i izazov kreiranju politika za osobe s invaliditetom.

Navedene skupine osoba s invaliditetom zahtijevaju multidisciplinarni pristup u planiranju i provođenju mjera i aktivnosti u svim područjima djelovanja.

U provođenju mjera i aktivnosti u svim područjima, glavni je cilj Strategije ukidanje svake **diskriminacije na temelju invaliditeta**, odnosno svakog ograničavanja ili isključivanja na temelju invaliditeta, posljedica kojeg je narušavanje integriteta osobe.

Invaliditet ne smije biti razlog uskraćivanju ili narušavanju ljudskih prava i temeljnih sloboda na kulturnom, političkom, gospodarskom i svakom drugom području.

Grad Zagreb će, tijekom razdoblja primjene Strategije provoditi mjere i aktivnosti za sve osobe s invaliditetom u Gradu Zagrebu u područjima: Obitelj i život u zajednici; Odgoj i obrazovanje; Zdravstvena zaštita; Socijalna zaštita; Stanovanje, mobilnost i pristupačnost; Profesionalna rehabilitacija, zapošljavanje i rad; Pravna zaštita i zaštita od nasilja i zlostavljanja; Informiranje, komunikacija i podizanje razine svijesti; Sudjelovanje u kulturnom životu; Sudjelovanje u političkom i javnom životu; Istraživanje i razvoj i međunarodna suradnja; Rekreacija, razonoda i sport i Civilno društvo.

Područja djelovanja Strategije uvjetno su podijeljena, a mjere i aktivnosti međusobno se nadopunjuju i uvjetuju. Veći je dio mjera u izravnoj nadležnosti gradskih upravnih tijela i institucija, ali jednako su značajne i mjere u nadležnosti ministarstava i državnih institucija koje se ne mogu uspješno ostvariti bez aktivnog sudjelovanja lokalne i regionalne razine.

Temeljni podaci o osobama s invaliditetom

Invaliditet je važan medicinski, gospodarski, socijalni i politički problem svakog društva, a prema službenim podacima, oko 11% stanovnika Grada Zagreba su osobe s invaliditetom. S obzirom na to da posljedice invaliditeta pogađaju i članove obitelji, može se slobodno reći da četvrtina stanovništva u svakodnevnom životu ima teškoća zbog invaliditeta. Napredak znanosti, tehnike i tehnologije s jedne strane sprečava razvoj i ublažava posljedice određenih oblika i vrsta invaliditeta, ali, istodobno, djeluje na povećanje ukupnog udjela stanovništva s invaliditetom.

Suvremeno društvo visoke civilizacijske razine koje štiti i promiče sustav ljudskih prava ozbiljno shvaća sva pitanja koja se odnose na osobe s invaliditetom i njihovu cjelokupnu integraciju u život.

Za planiranje i provođenje aktivnosti namijenjenih osobama s invaliditetom važno je definirati pojam invaliditeta, odnosno osobe s invaliditetom. Konvencija naglašava socijalnu dimenziju invaliditeta, ističući da se *"pojam invaliditeta razvija i proistječe iz interakcije osoba s invaliditetom s barijerama u stavovima i barijerama u okolini koje onemogućuju njihovo potpuno i djelotvorno sudjelovanje u društvu ravnopravno s drugim osobama"*.

II. PODRUČJA DJELOVANJA

1. OBITELJ I ŽIVOT U ZAJEDNICI

Uvod i ocjena stanja

Obitelj je središte individualnog i društvenog života te daje pojedincu sigurnost i zaštićenost u sve nesigurnijem svijetu u kojem živimo. Obitelj ostvaruje razne uloge, koje se međusobno isprepliću (reproduktivna, ekonomska, emotivna, zaštitna i odgojno-moralna), a ovise o općim uvjetima u kojima se živi, o osobnim značajkama njezinih članova, kvaliteti međusobne interakcije, ali i odnosima između obitelji i društvene zajednice. Najviša je društvena vrijednost i najznačajnija zajednica za svaku osobu, a za razvoj i uspješnu integraciju djeteta s teškoćama u razvoju i osobe s invaliditetom, uloga obitelji je presudna. Obitelj se može promatrati kao primarna skupina, sustav ili institucija i pritom je bitno osvijestiti da je ona nosilac, za globalnu društvenu zajednicu, nezamjenjivih i presudnih uloga: reproduktivne, negovateljske i socijalizacijske uloge, uloge zadovoljavanja najvećeg

dijela primarnih i sekundarnih potreba. Država treba poticati razvoj i osigurati dostupnu i sigurnu mrežu usluga i servisa u obiteljskom okruženju.

Cjelokupno djelovanje društva za poboljšanje kvalitete života obitelji osoba s invaliditetom, oslanja se na postojeće strateške dokumente nacionalne i međunarodne razine: Konvenciju UN-a o pravima osoba s invaliditetom, Konvenciju UN-a o pravima djeteta, Nacionalnu politiku za promicanje ravnopravnosti spolova, Nacionalni plan aktivnosti za prava i interese djece od 2006. do 2012., Nacionalnu populacijsku politiku, Nacionalnu strategiju zaštite od nasilja u obitelji za razdoblje od 2005. do 2007., Protokol o postupanju u slučaju nasilja u obitelji, Zagrebačku strategiju za djecu od 2008. do 2012.

Republika Hrvatska jasno je odredila svoje djelovanje prema osobama s invaliditetom, prihvativši socijalni model, utemeljen na promicanju ljudskih prava osoba s invaliditetom, a koji se temelji na filozofiji inkluzije. To podrazumijeva, da svatko na svoj način može pridonijeti društvu i da mu, prije svega, pripada. Na osobu s invaliditetom gleda se kroz njezine mogućnosti, sposobnosti i interese. Položaj osoba s invaliditetom društveno je uvjetovan i stoga se društvo treba prilagođavati njihovim potrebama.

Grad Zagreb, u skladu sa suvremenim tendencijama u rehabilitaciji osoba s invaliditetom, odlazi korak dalje i prihvaća model u zajednici utemeljene rehabilitacije kao alternativu institucijskoj zaštiti. Temeljna pretpostavka ovog modela je da zajednica treba stvoriti uvjete za razvoj rehabilitacije, ravnopravnosti i socijalne integracije osoba s invaliditetom. Osnovne značajke modela su:

- poštivanje urođenog dostojanstva;
- integracija u društvenu sredinu preko regionalnih službi potpore i skrbi te poticanje izgradnje trajnijih međuljudskih odnosa (usluge usmjerene na potrebe u obiteljskom okruženju);
- poticanje obitelji na ravnopravno uključivanje u svoju lokalnu zajednicu;
- otvorenost prema lokalnoj zajednici, poštivanje sposobnosti razvoja djece s teškoćama u razvoju i očuvanje vlastitog identiteta;
- senzibilizacija lokalne zajednice za poštivanje različitosti i prihvaćanje invaliditeta kao dijela ljudske različitosti i čovječnosti;
- život u obitelji (domu);
- obrazovanje u redovnim uvjetima.

To je suštinski cilj i svrha svih mjera i aktivnosti Strategije, a posebno su istaknute u području Obitelj i život u zajednici i na neki su način sažetak Strategije.

U politici prema osobama s invaliditetom težište je na aktivnosti osoba u planiranju, izboru i kreiranju akcija i metoda koje u većoj mjeri određuju njihove životne uvjete.

Uspjeh intervencija izravno ovisi o snazi i organizaciji partnerstva državnog i civilnog sektora te osobe s invaliditetom i njezine obitelji.

Iako moderna obitelj zadnjih godina doživljava niz transformacija koje nužno djeluju na njezinu stabilnost, obitelj koja se susreće s teretom invaliditeta izložena je dodatnim promjenama i nerijetko treba snažnu društvenu potporu da bi opstala.

Suočavanje obitelji s dijagnozom djeteta ili odraslog člana iznimno je stresna situacija koja potpuno mijenja obiteljsku dinamiku. Podizanje djeteta s teškoćama u razvoju zahtijeva dodatne psihofizičke i materijalne napore, dodatna znanja za roditelje, drugu djecu i eventualne druge članove u obitelji. Pravodobna i interdisciplinarna stručna pomoć obitelji može uspješno spriječiti dublje poremećaje i progresiju oštećenja.

Osobi s invaliditetom i njezinoj obitelji treba omogućiti potpunu integraciju u uređenu, dostupnu i prilagođenu zajednicu.

Uključivanje djece s teškoćama u razvoju u vrtiće, osnovne i srednje škole u Gradu Zagrebu bolje je nego u drugim dijelovima zemlje, ali u sljedećem razdoblju svakako treba učiniti mnogo više. Osim građevinskih barijera, neusklađenosti programa obrazovanja,

nedostatka didaktičkih i drugih pomagala, nužno je uklanjati komunikacijske prepreke uvođenjem odgovarajućih načina komunikacija za osobe s različitim vrstama oštećenja.

Značajne prepreke procesu odgojno-obrazovne integracije nalaze se u nedovoljnoj educiranosti stručnjaka u tom području o problemima i potrebama osoba s invaliditetom.

Stoga je potrebno uspostaviti sveobuhvatnu i sustavnu edukaciju nositelja odgojnih i obrazovnih funkcija te roditelja i članova obitelji o specifičnosti potreba i problema osoba s različitim vrstom oštećenja.

Područje profesionalne rehabilitacije i zapošljavanja osoba s invaliditetom, zbog niza prepreka, najveći je problem osobama s invaliditetom i u većim i razvijenijim zemljama, a kod nas je to još izraženije. Predrasude poslodavaca o sposobnostima i mogućnostima osoba s invaliditetom, kvalifikacijska struktura osoba s invaliditetom koja ne odgovara potrebama tržišta rada, glavni su razlozi nepovoljne situacije u zapošljavanju.

Grad Zagreb je, u okviru svojih nadležnosti, intervenirao da se zaposli dvadesetak osoba s invaliditetom u Zagrebačkom holdingu d.o.o. No predstoji intenzivan rad na poticanju projekata i programa za zapošljavanje osoba s invaliditetom na otvorenom tržištu i u zaštitnim uvjetima.

Zdravstvena zaštita nije dovoljno dostupna svim građanima, a osobama s invaliditetom nužno je pružiti zdravstvene usluge u većem opsegu, ovisno o vrsti i stupnju oštećenja. Grad Zagreb je prilagodio pristupe svojim zdravstvenim ustanovama, a u sljedećem je razdoblju potrebno prilagoditi i unutrašnjost objekata. Problem su brojne, potpuno neprilagođene ustanove u državnoj nadležnosti.

Grad Zagreb je preko ambulante za dodatnu fizikalnu rehabilitaciju za osobe s težim stupnjem invaliditeta, liječenjem u toplicama za invalide Domovinskog rata, projektom Bolnice u kući, opremanjem i otvaranjem ginekološke ambulante za žene s invaliditetom, stomatološkom zaštitom osoba s invaliditetom i mnogim drugim projektima i programima osigurao viši zdravstveni standard za svoje građane s invaliditetom. Taj standard u sljedećem razdoblju treba poboljšati uvođenjem novih mjera, uz korištenje postojećih institucijskih, stručnih i organizacijskih kapaciteta.

Sustav socijalne skrbi još uvijek nije organizacijski, stručno i materijalno prilagođen potrebama osoba s invaliditetom i njihovih obitelji.

Velik je problem način ocjenjivanja stupnja invaliditeta i različitost kriterija i visine socijalnih naknada, što obitelji osoba s invaliditetom dovodi u nepovoljan materijalni i socijalni položaj. Službe socijalne skrbi nisu u dovoljnoj mjeri povezane s osobama s invaliditetom i njihovim organizacijama.

Uvođenjem dodatnih vrsta pomoći za svoje građane s invaliditetom, Grad Zagreb je podigao ukupni standard života, ali ubuduće znatno više treba uložiti u izgradnju i organizaciju socijalnih usluga i servisa.

U skladu sa suvremenim tendencijama u razvoju skrbi i rehabilitacije za djecu s teškoćama u razvoju i osobe s invaliditetom, sustavu socijalne skrbi u Republici Hrvatskoj predstoji period ozbiljnih transformacija. Tako je u listopadu 2010. Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi donijelo strateški dokument pod nazivom Master plan deinstitutionalizacije i transformacije domova socijalne skrbi i drugih pravnih osoba u Republici Hrvatskoj za razdoblje od 2011. do 2016. (2018.) godine¹, (u daljnjem tekstu: Master plan), cilj kojeg je smanjiti ulazak u institucije, povećati izlazak iz institucija u nove, primjerenije oblike skrbi, s naglaskom na stimulirajuću obiteljsku reintegraciju uz jamstvo jedne ili više usluga potpore obitelji u lokalnoj zajednici, što bi trebalo biti usklađeno s prioritetima razvoja mreže usluga na lokalnoj razini. Master plan uključuje okvirne kvantitativne i vremenske projekcije

---

¹ Master plan deinstitutionalizacije i transformacije domova socijalne skrbi i drugih pravnih osoba u Republici Hrvatskoj za razdoblje od 2011. do 2016. (2018.) godine radni je naslov dokumenta koji se koristio u vrijeme donošenja ove strategije

potrebnog smanjenja kapaciteta institucijske skrbi (stalni ili tjedni smještaj u domovima i drugim pravnim osobama), u odnosu na korisničke skupine, te planirane projekcije povećanja kapaciteta u izvaninstitucijskim oblicima smještaja, uz osiguravanje što je moguće ravnomjernije dostupnosti usluga u svim regijama, odnosno županijama.

Grad Zagreb će u potpunosti prihvatiti Master plan i u skladu sa svojom nadležnošću, učiniti sve da svojim građanima s invaliditetom, omogući što višu i što prihvatljiviju kvalitetu života.

Grad Zagreb je, tijekom nekoliko proteklih godina, organizirao rad savjetovališta za osobe s invaliditetom i članove njihovih obitelji (u daljnjem tekstu: savjetovalište) koje svakodnevno pruža individualnu psihosocijalnu potporu i informacijsku potporu, a također i grupnu potporu roditeljima i članovima obitelji.

Također stručno i materijalno pomaže savjetovalištim a udruga i organizacija osoba s invaliditetom.

Osim mjera izravno namijenjenih obiteljima, Grad Zagreb poduzima i mjere prema djeci s teškoćama u razvoju i starijim članovima obitelji s invaliditetom, što je, u krajnjem slučaju, značajna potpora obitelji koja se susreće s invaliditetom.

Svakodnevni prijevoz djece s teškoćama u razvoju u vrtiće i škole izravan je prilog njihovoj integraciji u redovni odgojno-obrazovni proces i poboljšanju kvalitete života njihovih obitelji.

Značajna je pomoć obitelji i specijalizirani prijevoz odraslih osoba u invalidskim kolicima te besplatan javni prijevoz koji, uvođenjem niskopodnih tramvaja i autobusa, postaje dostupan i osobama s invaliditetom.

Prilagodba objekata vrtića, osnovnih i srednjih škola s pripadajućim pratećim sadržajima i prostorima također je značajna pomoć obitelji. Grad Zagreb je potporu obiteljima pružao i uređivanjem sportsko-rekreativnih prostora i objekata za djecu s teškoćama u razvoju i osobe s invaliditetom, organizacijom i poticanjem sportskih i rekreacijskih sadržaja prilagođenih osobama s invaliditetom.

Dodjela gradskih stanova na korištenje izvan redovne liste prvenstva osobama s najtežim stupnjem oštećenja koji su i korisnici socijalne pomoći, velika je pomoć u podizanju standarda obitelji.

Osmišljavanje različitih oblika života u zajednici i odmak od klasičnih institucija za smještaj osoba s invaliditetom prema organizaciji života osoba s invaliditetom u manjim zajednicama koje oponašaju obiteljski način života najuvjerljivije potvrđuje pripremljenost zajednice za život osoba s invaliditetom.

Grad Zagreb je, nizom konkretnih aktivnosti, dokazao navedenu orijentaciju, ali treba još studioznije pristupiti uklanjanju postojećih, naslijeđenih prepreka za stjecanje takvih obilježja.

Ciljevi:

- unaprijediti i proširiti djelovanje savjetovališta;
- kontinuirano provoditi edukacije osoba s invaliditetom i njihovih obitelji, stručnjaka;
- poticati odgoj djece s teškoćama u razvoju i mladih osoba s invaliditetom za partnerske i roditeljske uloge;
- poticati razvoj svijesti o potrebi cjeloživotne naobrazbe za ulogu kompetentnog roditelja;
- promovirati obiteljske vrijednosti i isticati značenje kvalitetnoga obiteljskog okruženja za razvoj djeteta s teškoćama;
- razvijati pristupačne sustave odgoja i obrazovanja za djecu s teškoćama u razvoju i osobe s invaliditetom;

- osigurati pristup informacijama o pravno-obiteljskoj zaštiti i drugim pravima osobama s invaliditetom i članovima obitelji;
- unaprijediti izvaninstitucijske oblike potpore djeci s teškoćama u razvoju/osobama s invaliditetom i njihovim obiteljima;
- razvijati jednak pristup pravima i uslugama;
- pružati potporu neovisnom življenju osoba s najtežim invaliditetom;
- unaprijediti obiteljski život osoba s invaliditetom u zajednici primjereno stambenoj politici i politici zapošljavanja, zdravstvenoj i socijalnoj zaštiti i dr.

U ovom se području predlažu mjere koje se najizravnije odnose na poboljšavanje uvjeta života obitelji osobe s invaliditetom, a mjere s područja života u zajednici nalaze se u svim drugim područjima Strategije.

Mjere:

1. Kontinuirano organiziranje aktivnosti radi promicanja obiteljskih vrijednosti i značenja obitelji i obiteljskog odgoja za razvoj djece s teškoćama

Nositelj: Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom

Sunositelji: savjetovalište, Gradski ured za obrazovanje, kulturu i šport, Gradski ured za zdravstvo i branitelje, udruge osoba s invaliditetom i udruge koje programski djeluju u korist osoba s invaliditetom, Obiteljski centar grada Zagreba, ustanove koje skrbe o osobama s invaliditetom

Aktivnosti:

1. Obilježavati Međunarodni dan obitelji - 15. svibnja.
2. Provoditi edukacije, organizirati stručne skupove, predavanja, komunikacijske treninge, radionice za članove obitelji i stručnjake radi promicanja obiteljskih vrijednosti i uspostave psihosocijalne stabilnosti obitelji.

Rok provedbe:

1. aktivnost: 2011. - 2015.
2. aktivnost: 2011. - 2015.

Indikatori provedbe aktivnosti:

1. Obilježen Međunarodni dan obitelji - 15. svibnja.
2. Broj organiziranih edukacija, predavanja, komunikacijskih treninga i radionica te broj sudionika.

Potrebna financijska sredstva: planirat će se u proračunu Grada Zagreba, u iznosu od oko 15.000,00 kn godišnje.

2. Osiguravanje osobama s invaliditetom i članovima njihovih obitelji što neovisnije planiranje života

Nositelj: Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom

Sunositelji: Gradski ured za obrazovanje, kulturu i šport, Gradski ured za zdravstvo i branitelje, udruge osoba s invaliditetom i udruge koje programski djeluju u korist osoba s invaliditetom, Obiteljski centar grada Zagreba, ustanove koje skrbe o osobama s invaliditetom

Aktivnosti:

1. Provesti istraživanje na području Grada Zagreba radi procjene stanja i potreba obitelji osoba s invaliditetom.
2. Organizirati edukativne seminare za osobe s invaliditetom i njihove obitelji radi osnaživanja osoba s invaliditetom za preuzimanje odgovornosti i što neovisnijeg planiranja života, te osnaživanje svih članova obitelji za ostvarivanje prava na osobni integritet i stjecanje sposobnosti samozagovanja.

Rokovi provedbe:

1. aktivnost: 2012.
2. aktivnost: 2011. - 2015.

Indikatori provedbe aktivnosti:

1. Rezultati dobiveni istraživanjem kao polazište daljnjih mjera.
2. Broj organiziranih seminara i broj sudionika seminara.

Potrebna financijska sredstva: planirat će se u proračunu Grada Zagreba, u iznosu od oko 10.000,00 kn godišnje

3. Pripremanje djece s teškoćama u razvoju i mladih osoba s invaliditetom za brak, partnerske odnose, roditeljstvo i obiteljski život

Nositelj: Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom

Sunositelji: Gradski ured za obrazovanje, kulturu i šport, Gradski ured za zdravstvo i branitelje, udruge osoba s invaliditetom i udruge koje programski djeluju u korist osoba s invaliditetom, organizacije koje djeluju na području pripreme za brak, partnerskih odnosa, roditeljstva i obiteljskog života, Obiteljski centar Grada Zagreba, ustanove koje skrbe o osobama s invaliditetom

Aktivnost:

1. Poticati i omogućiti pristup informacijama o reprodukciji i planiranju obitelji, primjerenim dobi i vrsti invaliditeta organizacijom seminara i tiskanjem informativnog materijala.

Rok provedbe:

1. aktivnost: 2012. i 2014.

Indikatori provedbe aktivnosti:

1. Broj organiziranih seminara, sudionika seminara i tiskanog informativnog materijala.

Potrebna financijska sredstva: planirat će se u proračunu Grada Zagreba u iznosu od oko 5.000,00 kn godišnje

4. Osiguravanje različitih oblika izvaninstitucijske potpore osobama s invaliditetom i članovima njihovih obitelji

Nositelj: Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom

Sunositelji: savjetovanište, Centar za socijalnu skrb Zagreb, Studijski centar socijalnog rada, Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet, Dnevni centar za rehabilitaciju djece i mladeži "Mali dom - Zagreb"

Aktivnosti:

1. Kontinuirano osiguravanje savjetovanišnog rada preko savjetovaništa, uključujući savjetovanište Dnevnog centra za rehabilitaciju djece i mladeži "Mali dom - Zagreb".
2. Inicirati i pratiti sustavnu psihosocijalnu potporu djeci koja skrbe za roditelje s invaliditetom na području Grada Zagreba.
3. Formirati mobilni multidisciplinarni tim savjetovaništa.

Rokovi provedbe:

1. aktivnost: kontinuirano
2. aktivnost: kontinuirano
3. aktivnost: 2012.

Indikatori provedbe aktivnosti:

1. Broj korisnika savjetovaništa.
2. Broj organiziranih edukacija, seminara, okruglih stolova i tiskanog informativnog materijala.
3. Broj pružatelja programa i broj djece uključene u programe.

Potrebna financijska sredstva: planirat će se u proračunu Grada Zagreba u iznosu od oko 300.000,00 kn godišnje

5. Provođenje edukacija, predavanja i radionica radi senzibiliziranja djece u vrtićima i osnovnim školama, roditelja / skrbnika / udomitelja, odgajatelja, učitelja i profesora za potrebe djece s teškoćama u razvoju

Nositelj: Gradski ured za obrazovanje, kulturu i šport, Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom

Sunositelji: Agencija za odgoj i obrazovanje, savjetovanište, Centar za socijalnu skrb Zagreb, Studijski centar socijalnog rada, Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet, Volonterski centar Zagreb, vrtići i osnovne škole Grada Zagreba

Aktivnosti:

1. Organizirati edukacije, predavanja i radionice.
2. Provoditi promidžbene kampanje za senzibiliziranje javnosti za potrebe djece s teškoćama u razvoju.
3. Poticati edukacije i uključivanje volontera za rad s djecom s teškoćama u razvoju i osobama s invaliditetom.

Rokovi provedbe:

1. aktivnost: kontinuirano.
2. aktivnost: 2012. i 2014.
3. aktivnost: 2012. i 2014.

Indikatori provedbe aktivnosti:

1. Broj organiziranih edukacija, predavanja i broj sudionika edukacija, predavanja, komunikacijskih treninga i radionica.
2. Broj kampanja i broj korisnika.
3. Broj volontera uključenih u rad s djecom s teškoćama u razvoju i osoba s invaliditetom.

Potrebna financijska sredstva: planirat će se u proračunu Grada Zagreba u iznosu od oko 10.000,00 kn za svaku godinu

6. Edukacija djelatnika javnih službi radi kvalitetnijeg uključivanja osoba s invaliditetom u život zajednice

Nositelji: Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom, Gradski ured za obrazovanje, kulturu i šport, Gradski ured za zdravstvo i branitelje

Sunositelji: Agencija za odgoj i obrazovanje, savjetovalište, Centar za socijalnu skrb Zagreb, Studijski centar socijalnog rada, Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet, Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi, Ministarstvo unutarnjih poslova, Ministarstvo pravosuđa, Javna vatrogasna postrojba Grada Zagreba, udruge osoba s invaliditetom i udruge koje programski djeluju u korist osoba s invaliditetom, Zagrebački holding d.o.o - Podružnica ZET, Zavod za javno zdravstvo "Dr. Andrija Štampar"

Aktivnosti:

1. Organizirati edukacije o principima i načelima samozastupanja osoba s invaliditetom.
2. Organizirati edukacije o skrbništvu osoba s invaliditetom.
3. Organizirati edukacije o spolnosti osoba s invaliditetom.
4. Organizirati edukacije, seminare i okrugle stolove za djelatnike iz područja socijalne skrbi, pravosuđa, policije i vatrogasnih postrojbi o vještinama komunikacije i odgovarajućeg pristupa prema osobama s invaliditetom.
5. Organizirati edukacije zdravstvenih djelatnika (liječnika primarne zdravstvene zaštite, medicinskih i patronažnih sestara, stomatologa, ginekologa) o vještinama komunikacije i odgovarajućeg pristupa prema osobama s invaliditetom.
6. Organizirati edukacije vozača i pratitelja Zagrebačkog holdinga d.o.o., Podružnice ZET-a o vještinama komunikacije i odgovarajućeg pristupa prema osobama s invaliditetom.

Rokovi provedbe:

1. aktivnost: 2012. i 2014.
2. aktivnost: 2011. i 2013.
3. aktivnost: 2012. i 2014.
4. aktivnost: 2011. i 2013.
5. aktivnost: 2011. i 2013.
6. aktivnost: kontinuirano

Indikatori provedbe aktivnosti:

1. Broj organiziranih edukacija, predavanja i broj sudionika.
2. Broj organiziranih edukacija, predavanja i broj sudionika.
3. Broj organiziranih edukacija, predavanja i broj sudionika.
4. Broj organiziranih edukacija, predavanja i broj sudionika.
5. Broj organiziranih edukacija, predavanja i broj sudionika.
6. Broj organiziranih edukacija, predavanja i broj sudionika.

Potrebna financijska sredstva: planirat će se u proračunu Grada Zagreba u iznosu od oko 15.000,00 kn godišnje

7. Rana socijalna intervencija u obitelji djeteta s teškoćama u razvoju

Nositelj: Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom

Sunositelji: Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi, Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti, savjetovalište, Gradski ured za zdravstvo i branitelje, UNICEF-ov ured Hrvatska, Dnevni centar za rehabilitaciju djece i mladeži "Mali dom - Zagreb", Centar za socijalnu skrb Zagreb, Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet, udruge osoba s invaliditetom i udruge koje programski djeluju u korist osoba s invaliditetom, ustanove socijalne skrbi i zdravstvene ustanove u Gradu Zagrebu

Aktivnosti:

1. Provesti projekt Grada Zagreba, UNICEF-ovog ureda Hrvatske i Dnevnog centra za rehabilitaciju djece i mladeži "Mali dom - Zagreb" pod nazivom - Rana intervencija u djetinjstvu: Stručna potpora u obitelji djece s razvojnim odstupanjima/teškoćama (0-3)".
2. Organizirati edukacije, seminare i okrugle stolove za djelatnike iz područja socijalne skrbi i zdravstvene zaštite o ranoj socijalnoj intervenciji.

Rokovi provedbe:

1. aktivnost: 2011.
2. aktivnost: kontinuirano

Indikatori provedbe aktivnosti:

1. Razvoj dostupnog i sveobuhvatnog modela rane intervencije u djetinjstvu, broj korisnika uključenih u djelovanje mobilnog multidisciplinarnog tima, broj pruženih usluga savjetovanja roditeljima djece s neurorizicima / višestrukim teškoćama u razvoju.
2. Broj organiziranih edukacija, seminara i okruglih stolova, broj sudionika edukacija, seminara i okruglih stolova.

Potrebna financijska sredstva:

- sredstva za Aktivnost 1., planirana su u budžetnim sredstvima UNICEF-a, namijenjenih provođenju projekta u iznosu od oko 400.000,00 kn
- sredstva za Aktivnosti 2, planirat će se u proračunu Grada Zagreba u iznosu od oko 10.000,00 kn godišnje

2. ODGOJ I OBRAZOVANJE

Uvod i ocjena stanja:

Obrazovna politika u Gradu Zagrebu zasniva se na stvaranju i razvijanju društva znanja, temeljeno na stvaralaštvu, inovativnosti, kompetitivnosti, potrebi za cjeloživotnim obrazovanjem u okvirima društvenih, političkih, gospodarskih, informacijskih i drugih promjena, poštujući, prije svega, osobnost svakog učenika, a sukladno tome poštujući i zalažući se za što kvalitetniji život djece i mladih s različitim vrstama teškoća u razvoju.

Područje odgoja i obrazovanja strateški se odvija prema Planu razvoja sustava odgoja i obrazovanja od 2005. do 2010. te Nacionalnom planu aktivnosti za prava i interese djece od 2006. do 2012. na temelju kojih je Gradska skupština Grada Zagreba 2008. donijela Zagrebačku strategiju za djecu od 2008. do 2012., radi unapređenja kvalitete života djece u svim segmentima njihova odrastanja. Ovi dokumenti ujedno donose mjere kojima se unapređuje i ujednačava kvaliteta cjelokupnog sustava na državnoj razini i jamče jednake mogućnosti za puni razvoj potencijala svakog pojedinca s posebnim odgojno-obrazovnim potrebama.

Grad Zagreb želi nastaviti zacrtanu politiku u sustavu odgoja i obrazovanja, te osigurati nova prava djeci s teškoćama u razvoju i osobama s invaliditetom.

Većina međunarodnih dokumenata ističe kvalitetno obrazovanje kao jedno od prioritetnih područja za djecu i mlade, također i za one s teškoćama u razvoju.

Obrazovanje je sveobuhvatno, odnosi se na sva životna razdoblja od predškolskoga do profesionalnoga obrazovanja i usavršavanja, te cjeloživotnoga učenja.

Obrazovanje je temeljni uvjet društvene uključenosti i neovisnosti osoba s invaliditetom.

U Gradu Zagrebu oko 53% osoba s invaliditetom nema završenu osnovnu školu ili ima samo osnovnoškolsko obrazovanje. Njih 33,5% ima srednju stručnu spremu, dok je 6,4% osoba s visokom ili višom stručnom spremom. Specijalno obrazovanje završilo je 7,1% osoba s invaliditetom.

Da bi se spriječilo društveno raslojavanje i isključenost pojedinaca i skupina, poduzimaju se mjere koje osiguravaju ujednačeni pristup odgojno-obrazovnim uslugama u Gradu Zagrebu.

Na temelju članka 10. Zakona o osnovnom školstvu (Narodne novine, 59/90, 26/93, 27/93, 29/94, 7/96, 59/01, 114/01 i 76/05), Hrvatski sabor je donio Državni pedagoški standard osnovnoškolskog sustava odgoja i obrazovanja (Narodne novine 63/08, i 90/10).

U smislu ovoga Standarda, pojam učenik s posebnim odgojno-obrazovnim potrebama znači: učenik s teškoćama ili potencijalno daroviti učenik. Učenik s teškoćama u razvoju je učenik kojemu je utvrđen primjereni oblik školovanja.

Temeljni je cilj, učenicima s teškoćama odgojno-obrazovni sustav učiniti dostupnim i prohodnim da bi se osigurala načela - *Škola za sve* i *Cjeloživotno obrazovanje*.

Stoga ustanove redovnog obrazovanja i specijaliziranih programa treba poticati na pružanje potpore osobama s invaliditetom u gradskim četvrtima radi potpunog uključivanja.

U šest gradskih dječjih vrtića (*Potočnica, V. Nazora, Duga, Utrina, Bajka i Vrbik*) osnovane su posebne odgojne skupine s posebnim programima predškolskog odgoja za djecu s većim tjelesnim i mentalnim teškoćama. U jednom se vrtiću provodi Montessori program u odgojnim skupinama za djecu s višestrukim teškoćama u razvoju. U svim su dječjim vrtićima u redovne odgojne skupine integrirana djeca s teškoćama u razvoju (oko 10% sveukupne populacije upisane djece).

Djeca iz posebnih skupina nisu izolirana od druge djece već su, uz provedbu programa prilagođenog njihovim posebnim potrebama, uključena u sve redovite aktivnosti vrtića s mogućnošću njihove kasnije integracije u redovite skupine. Roditelji djece u posebnim skupinama oslobođeni su sudjelovanja u cijeni programa, uz uvjet da sami osiguraju prijevoz djece. Posebne programe predškolskog odgoja djece s teškoćama u razvoju provode odgojno-obrazovne, zdravstvene i socijalne ustanove i udruge.

Prema Zakonu o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi (Narodne novine 87/08, 86/09, 92/10 i 105/10) i Pravilniku o osnovnoškolskom odgoju i obrazovanju učenika s teškoćama u razvoju (Narodne novine 23/91) u redovnim osnovnim školama Grada Zagreba školuju se: učenici s lakšim teškoćama u razvoju, učenici sa senzoričkim i motoričkim oštećenjima i učenici s lakom mentalnom retardacijom.

Učenici s većim teškoćama u razvoju školuju se prema posebnim planovima i programima u posebnim organizacijama odgoja i obrazovanja, zdravstva, socijalne skrbi i pravosuđa.

Sukladno članku 65. Zakona o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi (Narodne novine 87/08, 86/09, 92/10 i 105/10) te Pravilniku o srednjoškolskom obrazovanju učenika s teškoćama i većim teškoćama u razvoju (Narodne novine 86/92), učenici se potpuno ili djelomično integriraju u redovne srednje škole, odnosno učenici s većim teškoćama u razvoju školuju se u posebnim ustanovama prosvjete, zdravstva, socijalne skrbi i pravosuđa. Učenici s većim teškoćama, umjerenom ili težom mentalnom retardacijom i učenici s autizmom ne obrazuju se već se osposobljavaju do 21. godine života.

Ciljevi:

- osigurati da sve osobe, bez obzira na narav i stupanj oštećenja, imaju jednak pristup obrazovanju;
- osigurati školovanje temeljeno na individualiziranom odgojno-obrazovnom planiranju i fleksibilnim organizacijskim modelima;
- podržavati i promicati cjeloživotno učenje osoba s invaliditetom;
- poticati poštivanje prava osoba s invaliditetom na svim razinama obrazovnog sustava, uključujući djecu od najranije dobi;
- omogućiti odgovarajuću ranu procjenu posebnih obrazovnih potreba djece;
- poticati razvoj početne i trajne naobrazbe stručnjaka i nastavnika o problemima invaliditeta;
- pobrinuti se za to da svi obrazovni sadržaji budu pristupačni osobama s invaliditetom;
- poduzimati daljnje mjere da se odgojne i obrazovne ustanove učine pristupačnima osobama s invaliditetom;
- osigurati da roditelji djece s teškoćama u razvoju budu aktivni partneri u postupku razvoja individualiziranih obrazovnih programa za njihovu djecu;
- osigurati pristup neformalnom obrazovanju koji će mladima s invaliditetom omogućiti razvijanje potrebnih vještina koje ne mogu usvojiti redovnim školovanjem.

Mjere:

1. Osiguravanje besplatne dostupnosti vrtićkih i školskih prostora, sadržaja i stručne pomoći djeci i mladima s teškoćama u razvoju za razvojne programe, izvannastavne i sportske aktivnosti financiranjem organizacija civilnog društva ili odgojno-obrazovne ustanove za provedbu navedenih aktivnosti

Nositelj: Gradski ured za obrazovanje, kulturu i šport, Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom

Sunositelji: organizacije civilnog društva, odgojno-obrazovne ustanove, druge stručne ustanove

Aktivnosti:

1. Osigurati dostupnost vrtićkih, školskih i drugih adekvatnih prostora.
2. Organizirati izvannastavne i izvanškolske aktivnosti za djecu s teškoćama u razvoju.
3. Stručna i financijska potpora projektima i programima u vezi s ovom problematikom.

Rokovi provedbe:

1. aktivnost: kontinuirano
2. aktivnost: kontinuirano
3. aktivnost: kontinuirano

Indikator provedbe:

1. Broj vrtića, škola, organizacija civilnog društva i dr. stručnih ustanova koje provode takve programe u prostorima.
2. Broj djece s teškoćama u razvoju uključenih u programe/aktivnosti.
3. Broj programa i projekata te pružena stručna i financijska potpora.

Potrebna financijska sredstva: planirat će se u proračunu Grada Zagreba

2. Informiranje i upoznavanje odgojno-obrazovnih ustanova Grada Zagreba s programskim djelovanjem udruga i ustanova koje se bave s djecom s teškoćama u razvoju i mladima s invaliditetom

Nositelj: Gradski ured za obrazovanje, kulturu i šport, Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom

Sunositelji: udruge osoba s invaliditetom i udruge koje programski djeluju u korist osoba s invaliditetom

Aktivnosti:

1. Izrada informativnog letka, predstavljanje i distribucija letka u odgojno-obrazovne ustanove.
2. Predstavljanje Vodiča kroz Grad Zagreb za osobe s invaliditetom svim odgojno-obrazovnim ustanovama Grada Zagreba.
3. Održavanje stručnih tribina i ciljanih susreta predstavnika udruga s odgojiteljima, nastavnicima, djecom i učenicima vrtića i škola, te njihovim roditeljima sukladno obilježavanju datuma važnih za pojedini invaliditet.

Rokovi provedbe:

1. aktivnost: 2011.
2. aktivnost: 2011.
3. aktivnost: kontinuirano

Indikatori provedbe:

1. Izrađen letak.
2. Broj letaka i primjeraka Vodiča distribuiranih osnovnim školama i vrtićima Grada Zagreba, održano predstavljanje informativnog letka i Vodiča.
3. Broj održanih tribina i ciljanih susreta.

Potrebna financijska sredstva: planirat će se u proračunu Grada Zagreba

3. Praćenje potreba i postupno povećavanje stručnih suradnika u odgojno-obrazovnim ustanovama Grada Zagreba

Nositelj: Gradski ured za obrazovanje, kulturu i šport

Sunositelji: Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom u suradnji s Ministarstvom znanosti, obrazovanja i športa

Aktivnosti:

1. Održavati dostignutu ekipiranost stručnih timova te razinu ekipiranosti trećim odgojiteljem u skupinama u dječjim vrtićima u kojima su integrirana djeca s teškoćama u razvoju.
2. Pratiti potrebe i postupno povećavati broj stručnih suradnika u odgojno-obrazovnim ustanovama.
3. Edukacija odgojitelja, nastavnika, stručnih suradnika i ravnatelja u odgojno-obrazovnim ustanovama o problematici djece s teškoćama u razvoju.

Indikatori provedbe aktivnosti:

1. Broj novozaposlenih stručnih suradnika u odgojno-obrazovnim ustanovama.
2. Broj novozaposlenih stručnih suradnika u odgojno-obrazovnim ustanovama.
3. Broj održanih edukacija i broj polaznika.

Rokovi provedbe:

1. aktivnost: kontinuirano
2. aktivnost: kontinuirano
3. aktivnost: kontinuirano

Potrebna financijska sredstva: planirat će se u proračunu Grada Zagreba u iznosu od oko 2.250.000,00 kn godišnje

4. Osiguravanje dodatne specijalne i didaktičke opreme i posebnih didaktičkih sredstava za sve odgojno-obrazovne ustanove Grada Zagreba te informatičke opreme i elemenata informatičke potpore za gluhu i slijepu djecu i mlade

Nositelji: Gradski ured za obrazovanje, kulturu i šport, Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom

Sunositelji: udruge osoba s invaliditetom i udruge koje programski djeluju u korist osoba s invaliditetom

Aktivnosti:

1. Pratiti potrebe i osiguravati didaktičku opremu i didaktička sredstva za odgojno-obrazovne ustanove Grada Zagreba.
2. Pratiti potrebe i osiguravati informatičku opremu i elemente informatičke potpore za gluhu i slijepu djecu i mlade.

Indikatori provedbe aktivnosti:

1. Broj nabavljene specijalne i didaktičke opreme i broj opremljenih odgojno-obrazovnih ustanova.
2. Količina nabavljene opreme i postignuta razina informatičke potpore.

Rokovi provedbe:

1. aktivnost: kontinuirano
2. aktivnost: kontinuirano

Potrebna financijska sredstva: planirat će se u proračunu Grada Zagreba u iznosu od oko 200.000,00 kn godišnje

5. Proširivanje mreža vrtića i osnovnih škola Grada Zagreba prema potrebi za potporom u ranom razvoju i školovanje djece s teškoćama sukladno člancima 6., 7., 10. i 12. Pravilnika o osnovnoškolskom odgoju i obrazovanju djece s teškoćama u razvoju

Nositelji: Gradski ured za obrazovanje, kulturu i šport u suradnji s Ministarstvom znanosti, obrazovanja i športa

Sunositelj: Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom

Aktivnost:

1. Povećati broj osnovnih škola - punktova (s prostornim i kadrovskim kapacitetima) za školovanje djece s teškoćama u razvoju.

Indikator provedbe:

1. Povećan broj punktova u osnovnim školama predviđenim za školovanje djece s teškoćama u razvoju.

Rok provedbe:

1. aktivnost: kontinuirano

Potrebna financijska sredstva: planirat će se u proračunu Grada Zagreba

6. Prikupljanje i ažuriranje brojčanih podataka o djeci i mladima s teškoćama u razvoju uključenih u vrtiće, redovne osnovne i srednje škole Grada Zagreba

Nositelji: Gradski ured za obrazovanje, kulturu i šport, Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom

Aktivnosti:

1. Izrada upitnika i dostava školama.
2. Obrada upitnika i izrada skupnih podataka.

Rokovi provedbe:

1. aktivnost: 2011.
2. aktivnost: 2012. i nadalje kontinuirano

Indikatori provedbe aktivnosti:

1. Izrađen i dostavljen upitnik.
2. Obraden upitnik i dobiveni skupni brojčani podaci.

Potrebna financijska sredstva: planirat će se u proračunu Grada Zagreba

7. Osiguravanje infrastrukturne potpore učenicima s teškoćama u razvoju i studentima s invaliditetom

Nositelji: Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom, Gradski ured za obrazovanje, kulturu i šport

Sunositelji: Povjerenstvo za dodjelu Stipendije Grada Zagreba za učenike i studente s invaliditetom, udruge osoba s invaliditetom, udruge koje programski djeluju u korist učenika i studenata s invaliditetom te obrazovne ustanove u suradnji s Ministarstvom znanosti, obrazovanja i športa, Ministarstvom zdravstva i socijalne skrbi, Agencijom za odgoj i obrazovanje i drugima

Aktivnosti:

1. Osiguravati stručnu pomoć u provođenju produženoga stručnog postupka nakon nastave za učenike s teškoćama u razvoju u redovnim razrednim odjelima te dodatno financirati psihologa ili socijalnog pedagoga u većem broju osnovnih škola.
2. Uključivati pomoćnika i prevoditelja za znakovni jezik kao potpora odgojno-obrazovnom radu i integraciji djece i mladih s teškoćama u razvoju u odgojno-obrazovnim ustanovama Grada Zagreba.
3. Dodjela stipendija učenicima i studentima s invaliditetom.
4. Potaknuti osnivanje mobilnih stručnih timova.
5. Pružati stručnu i financijsku potporu organizaciji tečajeva znakovnog jezika i Brailleovog pisma te ostalih specifičnih oblika komunikacije kojima se koriste osobe s invaliditetom.
6. Organizirati sadržaje/programe psihosocijalne potpore/savjetovanja u odgojno-obrazovnim ustanovama za učenike s kombiniranim teškoćama u osnovnoškolskom odgoju i obrazovanju.

Rokovi provedbe:

1. aktivnost: 2014. i nadalje
2. aktivnost: kontinuirano
3. aktivnost: kontinuirano
4. aktivnost: kontinuirano
5. aktivnost: kontinuirano
6. aktivnost: kontinuirano

Indikatori provedbe aktivnosti:

1. Broj korisnika usluga.
2. Broj financiranih pomoćnika i prevoditelja za znakovni jezik te broj djece kojima je odobren pomoćnik, odnosno prevoditelj.
3. Provedeni natječaji te broj dodijeljenih stipendija.
4. Osnovani mobilni stručni timovi i broj korisnika.
5. Broj održanih tečajeva, broj polaznika te pružena stručna i financijska pomoć.
6. Vrsta pružene potpore i broj organiziranih sadržaja/programa psihosocijalne potpore/savjetovanja.

Potrebna financijska sredstva: planirat će se u proračunu Grada Zagreba u iznosu od oko 4.600.000,00 kn godišnje

8. Uključivanje djece s teškoćama u razvoju i odraslih osoba s invaliditetom u postupke donošenja odluka koje utječu na njihov život

Nositelji: Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom, Gradski ured za obrazovanje, kulturu i šport

Sunositeljii: obrazovne ustanove, udruge osoba s invaliditetom i udruge koje programski djeluju u korist osoba s invaliditetom

Aktivnosti:

1. Osigurati stjecanje vještina za zastupanje i samozastupanje interesa djece s teškoćama u razvoju i odraslih osoba s invaliditetom.
2. Osposobiti učenike za pružanje pomoći vršnjacima.
3. Poticati organizirano djelovanje osoba s iskustvom invaliditeta da zagovaraju, ističu potrebe i zastupaju interese osoba s invaliditetom.
4. Pružati stručnu i materijalnu potporu programima i projektima u vezi s ovom problematikom.

Rokovi provedbe:

1. aktivnost: kontinuirano
2. aktivnost: kontinuirano
3. aktivnost: kontinuirano
4. aktivnost: kontinuirano

Indikatori provedbe aktivnosti:

1. Broj provedenih osposobljavanja za zastupanje i samozastupanje, broj osposobljenih korisnika za zastupanje i samozastupanje.

2. Broj provedenih osposobljavanja za pružanje vršnjačke pomoći, broj osposobljenih učenika za pružanje vršnjačke pomoći.
3. Broj održanih samozastupajućih skupova osoba s invaliditetom.
4. Broj programa i projekata te pružena stručna i financijska potpora.

Potrebna financijska sredstva: planirat će se u proračunu Grada Zagreba u iznosu od oko 20.000,00 kn godišnje

9. Osiguravanje cjeloživotnog učenja osobama s invaliditetom radi učinkovite prohodnosti između faza obrazovanja te između obrazovanja i zapošljavanja

Nositelji: Gradski ured za obrazovanje, kulturu i šport, Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom

Sunositelji: Hrvatski zavod za zapošljavanje - Područna služba Zagreb, udruge osoba s invaliditetom u suradnji s Agencijom za odgoj i obrazovanje, Razvojna agencija Zagreb - TPZ d.o.o.

Aktivnosti:

1. Poticati izradu kvalifikacijskog okvira primjerenih zanimanja za osobe s pojedinim vrstama i stupnjevima oštećenja poštujući zahtjeve tržišta rada.
2. Poticati istraživanja o kompetencijama mladih s invaliditetom nakon završenog osnovnog i srednjeg obrazovanja te ih usporediti s kompetencijama potrebnim na tržištu rada.
3. Osigurati cjeloživotno učenje, profesionalno informiranje i savjetovanje osoba s invaliditetom.

Rokovi provedbe:

1. aktivnost: kontinuirano
2. aktivnost: kontinuirano
3. aktivnost: kontinuirano

Indikatori provedbe aktivnosti:

1. Izrađen program novih zanimanja.
2. Provedena istraživanja i primjena rezultata istraživanja u praksi.
3. Broj korisnika usluga.

Potrebna financijska sredstva: planirat će se u proračunu Grada Zagreba

3. ZDRAVSTVENA ZAŠTITA

Uvod i ocjena stanja

Grad Zagreb izvršava ovlasti i obveze koje proizlaze iz njegova samoupravnog djelovanja preko tijela Grada Zagreba, gradskih upravnih tijela i javnih službi, a na dobrobit svih građana. Slijedom navedenoga, a s obzirom na specifičnost potreba građana s invaliditetom i njihov značajan udio u ukupnom broju stanovnika prihvaćanjem i provođenjem mjera dosadašnje Zagrebačke strategije izjednačavanja mogućnosti za osobe s

invaliditetom u razdoblju od 2007. do 2010. uspostavljen je učinkovit i odgovoran sustav cjelovite skrbi o osobama s invaliditetom u Gradu Zagrebu.

Međutim, kada se radi o osobama s invaliditetom, praksa je pokazala da se ovo načelo ne može provoditi doslovno. Naime, da bi osobe s invaliditetom postigle istu razinu osposobljenosti i samostalnosti kao i osobe koje nisu pogođene ovim problemom, u specifičnim situacijama potrebno im je osigurati višu razinu zdravstvene zaštite.

Rezultati dosadašnje uspješne provedbe Zagrebačke strategije najbolje se očituju kroz mjere i aktivnosti Grada Zagreba koje su doprinijele višem standardu zdravstvene zaštite, a to su:

- prilagodba zdravstvenih ustanova;
- stomatološka zaštita osoba s invaliditetom i djece s teškoćama u razvoju;
- ginekološka ambulanta u okviru Kliničke bolnice "Sv. Duh" i Doma zdravlja Zagreb
- Zapad u Malešnici;
- ambulanta za dodatnu fizikalnu terapiju i rehabilitaciju osoba s najtežim stupnjem invaliditeta;
- rekreativno-terapijski programi za djecu s teškoćama u razvoju i osobe s invaliditetom te branitelje Domovinskog rata;
- projekt bolnica u kući;
- Dnevni centar za rehabilitaciju djece i mladih s višestrukim oštećenjima "Mali dom - Zagreb".

S obzirom na to da osobe s invaliditetom imaju pravo na uživanje najvećega mogućega zdravstvenog standarda, tijekom sljedećeg razdoblja osigurati će se nastavak već spomenutih projekata i potaknuti uvođenje novih mjera radi podizanja zdravstvenog standarda svih osoba s invaliditetom, a osobito onih s najtežim stupnjem i višestrukim oštećenjima.

Zakon o obveznom zdravstvenom osiguranju (Narodne novine, 150/08, 94/09, 153/09, 71/10 i 139/10) propisuje da je zdravstveno osiguranje u Republici Hrvatskoj obvezno i dobrovoljno.

Obveznim zdravstvenim osiguranjem osiguravaju se svim osiguranim osobama prava i obveze iz obveznoga zdravstvenog osiguranja na načelima uzajamnosti i solidarnosti, a provodi ga Hrvatski zavod za obvezno zdravstveno osiguranje.

U okviru obveznoga zdravstvenog osiguranja osigurava se pravo na zdravstvenu zaštitu i prava na novčane naknade.

U Planu i programu mjera zdravstvene zaštite iz obveznoga zdravstvenog osiguranja (Narodne novine 126/06 i 156/08), ugrađene su i neke mjere za osobe s invaliditetom kao zdravstveno osobito osjetljivu skupinu. Ugrađeni su prijedlozi za prevenciju oštećenja zdravlja koja dovode do invaliditeta i prijedlozi za poboljšavanje kvalitete zdravstvene zaštite osoba s invaliditetom.

Zakon o dobrovoljnom zdravstvenom osiguranju (Narodne novine 85/06, 150/08 i 71/10) uređuje vrste, uvjete i način provođenja dobrovoljnoga zdravstvenog osiguranja, a provode ga društva za osiguranje. Dijeli se na dopunsko, dodatno i privatno zdravstveno osiguranje.

Osobama s invaliditetom i drugim građanima trebaju biti dostupna prava na primarnu, specijalističko-konzilijarnu i bolničku zdravstvenu zaštitu koja obuhvaća dijagnosticiranje, liječenje i medicinsku rehabilitaciju, specifičnu zdravstvenu njegu. Usto je potrebno obuhvatiti pravo na stomatološko-protetsku pomoć i stomatološko protetske nadomjeske, lakše ostvarivanje prava na ortopedsku i druga pomagala, korištenje lijekova utvrđenih osnovnom i dopunskom listom prema potrebi, te pravo na korištenje zdravstvene zaštite u inozemstvu.

Također, sve se više nadzire nužnost osuvremenjivanja propisa iz sustava zdravstva i socijalne skrbi te njihovo međusobno povezivanje nužnim izmjenama i dopunama, radi bržeg i efikasnijeg ostvarivanja prava djece s teškoćama u razvoju.

Postignuća u znanosti, istraživanja i praksa pokazuju da djetetov razvoj, uspješnost njegove uključenosti, kao i prevladavanje mnogih barijera, u velikoj mjeri ovise o ranoj intervenciji i potpori obitelji. Nove metode dijagnostike, napredak znanosti i tehnologija daju mogućnost sve ranijeg otkrivanja odstupanja od pravilnog razvoja djeteta. Prema podacima različitih istraživanja, oko 10% novorođene djece spada u neurorizičnu skupinu. Ta saznanja obvezuju da se na sustavan način uredi i osigura provedivost rane intervencije i potpore obitelji u tom procesu.

Također, znano je da postoji niz oštećenja koja su prisutna od rođenja i zahtijevaju pomagala poput invalidskih kolica da ne bi došlo do patoloških obrazaca kao što su primjerice nemogućnost kontrole glave i kontraktura. Isti bi se primjer mogao odnositi na, primjerice, stjecanje prava na dobivanje Brailleovog stroja gdje prema postojećem Pravilniku djetete može dobiti Brailleov stroj tek kada se uključi u sustav školovanja ili kada je opismenjeno na brajici.

Iz svega navedenoga, vidljivo je da je postupke poticanja razvoja potrebno organizirati za djetete što ranije, djetetu što bliže, holistički i multidisciplinarno, s individualiziranim opsegom i trajanjem usluge.

Ciljevi:

- osigurati jednak pristup uslugama zdravstvene zaštite osobama s invaliditetom bez obzira na spol, dob, podrijetlo ili stupanj invaliditeta;
- osobama s invaliditetom, bez obzira na spol, dob, podrijetlo ili stupanj invaliditeta, osigurati jednak pristup raspoloživim specijaliziranim uslugama;
- osobama s invaliditetom, bez obzira na spol, dob, podrijetlo ili stupanj invaliditeta, osigurati potpunu uključenost u donošenje odluka o planu za njihovu osobnu zdravstvenu skrb;
- osigurati da potrebe osoba s invaliditetom budu uključene u informativni materijal zdravstvenog obrazovanja i kampanje javnog zdravstva;
- osigurati pristupačnost zdravstvenim ustanovama i kapacitete za sve osobe s invaliditetom na način razumljiv osobama s različitim vrstama oštećenja;
- osigurati poštivanje specifičnosti aspekata spolova u zdravstvenoj zaštiti osoba s invaliditetom;
- osigurati jednak pristup zdravstvenim uslugama žena s invaliditetom, uključujući posebice preporodajno, ginekološko savjetovanje i liječenje, te savjetovanje o planiranju obitelji;
- osobama s invaliditetom omogućiti pristup informacijama o pravima i mogućnostima njihova ostvarivanja na jeziku razumljivom osobama s različitim vrstama oštećenja;
- osigurati provođenje rane dijagnostike radi otkrivanja i pravodobnog liječenja invaliditeta.

Mjere:

1. Poticanje svih oblika aktivnog sudjelovanja osoba s invaliditetom u kreiranju, provođenju i praćenju zdravstvenih preventivnih programa

Nositelji: Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom, Gradski ured za zdravstvo i branitelje

Sunositelji: zdravstvene ustanove i udruge osoba s invaliditetom i udruge koje programski djeluju u korist osoba s invaliditetom

Aktivnosti:

1. Kontinuirano surađivati s udrugama osoba s različitim vrstama oštećenja u pripremi i provođenju svih mjera i aktivnosti radi prevencije i osiguravanja postojećega zdravstvenog statusa (edukacija svih djelatnika u zdravstvu o suvremenim pristupima invaliditetu, o karakteristikama pojedinih dijagnoza, o modernim tehnologijama i dr.).
2. Predavanja i radionice za udruge osoba s invaliditetom o prevenciji i liječenju ovisnosti (droga, alkohol, prekomjerna upotreba lijekova i dr.).

Rokovi provedbe:

1. aktivnost: kontinuirano
2. aktivnost: jednom godišnje

Indikatori provedbe aktivnosti:

1. Broj uključenih udruga u aktivnostima.
2. Broj udruga, broj održanih predavanja i radionica.

Potrebna financijska sredstva: planirat će se u proračunu Grada Zagreba u iznosu od oko 5.000,00 kn godišnje

2. Poticanje razvoja zdravstvenog turizma

Nositelji: Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom, Gradski ured za zdravstvo i branitelje

Sunositelji: Zagrebački holding d.o.o., Podružnica "Vladimir Nazor" i Podružnica upravljanje športskim objektima, zdravstvene ustanove te udruge osoba s invaliditetom i udruge koje programski djeluju u korist osoba s invaliditetom, Turistička zajednica Grada Zagreba

Aktivnosti:

1. Uključivanje prostora, građevina i manifestacija zdravstveno-rekreativne, kulturne i slične namjene za osobe s invaliditetom u Gradu Zagrebu, u turističku ponudu Grada Zagreba (otok Trešnjevka, Višeosjetilni park na Jarunu, Šumska staza Bliznec, RŠC Granešina, Festival jednakih mogućnosti, Tjedan udruga i dr.).
2. Edukacija djelatnika u ugostiteljstvu i turizmu o specifičnostima invaliditeta provedbom turističkog programa.
3. Program ljetovanja djece s teškoćama u razvoju i osoba s invaliditetom.
4. Edukativno-rekreativni kamp (medicinska rehabilitacija s edukacijom) za djecu i mlade s kroničnom bubrežnom bolešću.

Rokovi provedbe:

1. aktivnost: kontinuirano
2. aktivnost: kontinuirano
3. aktivnost: kontinuirano
4. aktivnost: kontinuirano

Indikatori provedbe aktivnosti:

1. Broj održanih manifestacija, uključeni prostori, građevine u turističku ponudu Grada Zagreba.
2. Broj održanih edukacija te broj korisnika.
3. Broj korisnika.
4. Boravak u edukativno-rekreativnom kampu, izrađeni letci, brošure.

Potrebna financijska sredstva: planirat će se u proračunu Grada Zagreba u iznosu od oko 450.000,00 kn godišnje

3. Stomatološka zaštita osoba s invaliditetom

Nositelj: Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom

Sunositelji: Gradski ured za zdravstvo i branitelje, Stomatološka poliklinika i udruge osoba s invaliditetom i udruge koje programski djeluju u korist osoba s invaliditetom

Aktivnosti:

1. Sustavna stomatološka zdravstvena zaštita osoba s invaliditetom.
2. Sustavna stomatološka zdravstvena zaštita djece s teškoćama u razvoju.
3. Prilagodba postojeće stomatološke opreme za osobe s invaliditetom koje ne mogu samostalno presjedati ili pritom trebaju određenu pomoć.
4. Edukacija stomatologa o specifičnosti invaliditeta.
5. Osiguravanje obavljanja složenih stomatoloških zahvata pod anestezijom - nabava opreme, specijalistička edukacija.
6. Organiziranje okruglih stolova, tribina o prevenciji stomatoloških problema djece s teškoćama u razvoju, osobito djece u instituciji.

Rokovi provedbe:

1. kontinuirano
2. kontinuirano
3. 2013.
4. 2011.
5. 2013. i nadalje.
6. 2012., 2014.

Indikatori provedbe aktivnosti:

1. Broj osoba s invaliditetom.
2. Broj djece s teškoćama u razvoju.
3. Prilagodbe u stomatološkim ordinacijama Grada Zagreba.
4. Broj edukacija.
5. Nabavljena oprema, broj zahvata pod anestezijom, broj educiranih stručnjaka.
6. Broj održanih okruglih stolova i tribina, broj sudionika.

Potrebna financijska sredstva:

Za aktivnosti 1. - 4. i 6. planirat će se u proračunu Grada Zagreba iznos od oko 450.000,00 kn godišnje.

Za aktivnost 5. planirat će se u proračunu Grada Zagreba iznos od oko 800.000,00 kn godišnje (od 2013. i nadalje).

4. Osiguravanje stalne edukacije liječnika i drugih stručnjaka u sustavu zdravstva o obilježjima i specifičnostima invaliditeta

Nositelj: Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom

Sunositelji: Gradski ured za zdravstvo i branitelje, udruge osoba s invaliditetom i udruge koje programski djeluju u korist osoba s invaliditetom, zdravstvene ustanove i dr.

Aktivnosti:

1. Organizacija javne prezentacije Međunarodne klasifikacije funkcioniranja onesposobljenosti i zdravlja (MKF).
2. Tisak dodatne edicije te distribucija Međunarodne klasifikacije funkcioniranja onesposobljenosti i zdravlja (MKF) osobama s invaliditetom te svim zdravstvenim djelatnicima Grada Zagreba.
3. Organizacija radionica o načinu primjene MKF za svaku vrstu invaliditeta (tematski s obzirom na vrstu oštećenja).
4. Organiziranje edukacija liječnika i dr. medicinskog osoblja o specifičnostima i oblicima komunikacije s različitim kategorijama osoba s invaliditetom.

Rokovi provedbe:

1. aktivnost: 2011.
2. aktivnost: 2011.
3. aktivnost: kontinuirano
4. aktivnost: kontinuirano

Indikatori provedbe aktivnosti:

1. Broj održanih javnih prezentacija MKF.
2. Broj tiskanih dodatnih izdanja MKF.
3. Broj održanih radionica.
4. Broj održanih edukacija, broj sudionika.

Potrebna financijska sredstva: planirat će se u proračunu Grada Zagreba u iznosu od oko 20.000,00 kn godišnje

5. Zdravstvena zaštita djece s teškoćama u razvoju

Nositelj: Gradski ured zdravstvo i branitelje, Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom

Sunositelji: Gradski ured za obrazovanje, kulturu i šport, zdravstvene i socijalne ustanove, udruge osoba s invaliditetom i udruge koje programski djeluju u korist osoba s invaliditetom u suradnji sa Zavodom za javno zdravstvo "Dr. Andrija Štampar", Ministarstvom zdravstva i socijalne skrbi, udrugama, strukovnim organizacijama i drugima

Aktivnosti:

1. Osiguravati prostorne i druge kapacitete koji djeci s najtežim oblicima invaliditeta ili u specifičnim situacijama omogućuju boravak roditelja/ skrbnika u bolnici.

2. Unapređivati uvjete za provođenje odgojno-obrazovnih aktivnosti u zdravstvenim ustanovama u okviru projekta Bolnički razredni odjeli.
3. Osiguravati prostorne, stručne i druge uvjete za provođenje ranoga dijagnostičkog postupka i ranih intervencija za djecu s višestrukim oštećenjima, autističnim poremećajem i drugim oštećenjima (korištenje algoritma dijagnostike autističnog poremećaja u procesu postavljanja dijagnoze navedenih poremećaja, dijagnostički kriteriji i organizacijska unapređenja).
4. Pratiti podatke o provedenoj zdravstvenoj zaštiti djece s neurorizicima.
5. Osiguravati psihosocijalnu potporu i informacijsku potporu roditeljima koji se suočavaju s dijagnozom svoga djeteta.

Rokovi provedbe:

1. aktivnost: kontinuirano
2. aktivnost: kontinuirano
3. aktivnost: kontinuirano
4. aktivnost: kontinuirano

Indikatori provedbe aktivnosti:

1. Broj osiguranih prostornih i drugih kapaciteta, broj boravaka roditelja / skrbnika u bolnici.
2. Poboljšani uvjeti za provođenje odgojno-obrazovnih aktivnosti.
3. Osigurani prostorni i stručni uvjeti za provođenje dijagnostike, korištenje algoritma dijagnostike autističnog poremećaja i organizacijska unapređenja.
4. Godišnji podaci o provedenoj zdravstvenoj zaštiti djece s neurorizicima.
5. Program edukacije i potpore roditeljima.

Potrebna financijska sredstva: planirat će se u proračunu Grada Zagreba u iznosu od oko 80.000,00 kn

6. Kontinuirano provođenje preventivnih programa radi promicanja zdravlja i sprečavanja nastanka invaliditeta i težih oštećenja zdravlja

Nositelj: Gradski ured za zdravstvo i branitelje, Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom

Sunositelji: zdravstvene ustanove, u suradnji sa Zavodom za javno zdravstvo "Dr. Andrija Štampar", Ministarstvom zdravstva i socijalne skrbi, udrugama osoba s invaliditetom, strukovnim organizacijama i dr.

Aktivnosti:

1. Organiziranje redovnih godišnjih/dvogodišnjih mamografskih pregleda za žene s invaliditetom.
2. Organizacija redovnih godišnjih/dvogodišnjih pregleda prostate za muškarce s invaliditetom.
3. Organizacija redovnih edukacija o zdravlju žena, reprodukcijom i spolnom zdravlju, planiranju obitelji i drugim specifičnim područjima, osobito onima namijenjenim mladim djevojkama i ženama s invaliditetom.

Rokovi provedbe:

1. aktivnost: 2011., 2013., 2015.
2. aktivnost: 2012., 2014.

3. aktivnost: 2012. - 2015.

Indikatori provedbe aktivnosti:

1. Organizirani pregledi, broj korisnika.
2. Organizirani pregledi, broj korisnika.
3. Održane edukacije.

Potrebna financijska sredstva: planirat će se u proračunu Grada Zagreba u iznosu od oko 1.000.000,00 kn godišnje

7. Zdravstvena zaštita osoba kojima je potreban visok stupanj zdravstvene potpore

Nositelji: Gradski ured za zdravstvo i branitelje, Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom

Sunositelji: Ustanova za zdravstvenu njegu u kući, zdravstvene ustanove, udruge osoba s invaliditetom i udruge koje programski djeluju u korist osoba s invaliditetom i dr.

Aktivnosti:

1. Osiguravanje materijalne i stručne potpore za provođenje postupaka njege u kući, fizikalne i druge potrebne terapije iznad standarda koji osiguravaju zakoni i drugi propisi.
2. Osiguravanje materijalnih i stručnih uvjeta za održavanje i proširivanje "Bolnice u kući" i sličnih programa.
3. Osobama s najvišim stupnjem invaliditeta koje u potpunosti ovise o pomoći druge osobe za vrijeme liječenja u bolnici i na rehabilitaciji omogućiti boravak pomoćnika/asistenta (kao djeci boravak roditelja) u ustanovama koje su u nadležnosti Grada Zagreba.

Rokovi provedbe:

1. aktivnost: kontinuirano
2. aktivnost: kontinuirano
3. aktivnost: kontinuirano

Indikatori provedbe aktivnosti:

1. Broj korisnika.
2. Broj korisnika koji koriste uslugu "Bolnice u kući" i sličnih programa.
3. Broj korisnika.

Potrebna financijska sredstva: planirat će se u proračunu Grada Zagreba u iznosu od oko 800.000,00 kn godišnje

8. Zdravstvena zaštita ratnih vojnih invalida iz Domovinskog rata

Nositelj: Gradski ured za zdravstvo i branitelje

Aktivnost:

1. Medicinska rehabilitacija ratnih vojnih invalida Grada Zagreba iz Domovinskog rata.

Rok provedbe:

1. aktivnost: kontinuirano

Indikator provedbe:

1. Broj korisnika.

Potrebna financijska sredstva: planirat će se u proračunu Grada Zagreba u iznosu od oko 1.750.000,00 kn godišnje

4. SOCIJALNA ZAŠTITA

Uvod i ocjena stanja

Grad Zagreb jasno se odredio za socijalni model djelovanja prema osobama s invaliditetom utemeljen na zaštiti ljudskih prava i filozofiji inkluzije. Ako odemo korak dalje, jasno je da su sve mjere i aktivnosti u skladu s principom "u zajednici utemeljene rehabilitacije", te su usmjerene na podizanje kvalitete života svojih sugrađana - djece s teškoćama u razvoju i osoba s invaliditetom. Ovaj model polazi od temeljne pretpostavke da zajednica treba stvoriti uvjete za razvoj rehabilitacije, ravnopravnosti i socijalne integracije osoba s invaliditetom. U tom smislu, Grad Zagreb potiče integraciju navedene populacije u društvenu sredinu preko regionalnih službi potpore i skrbi te izgradnjom trajnijih međuljudskih odnosa, životom u obitelji te stvaranjem što prirodnijih uvjeta života i odgovarajućeg sustava usluga na području stanovanja, zapošljavanja, slobodnog vremena i obrazovanja.

U idućem periodu (do 2016. godine), u Republici Hrvatskoj bit će potreban niz promjena u sustavu socijalne skrbi, da bi se u potpunosti uskladio sa svim suvremenim tendencijama u skrbi i rehabilitaciji za djecu s teškoćama u razvoju i osobe s invaliditetom, te neke druge kategorije korisnika, koje su potrebne.

Tako je Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi, krajem 2010. donijelo strateški dokument pod nazivom *Master plan* koji je namijenjen intenziviranju reformskih procesa transformacije i deinstitucionalizacije te je temelj za planiranje mreže domova i djelatnosti socijalne skrbi. Svrha je Master plana **smanjiti ulazak u institucije i povećati izlazak iz institucija u nove oblike skrbi, posebno stimulirajući obiteljsku reintegraciju** (uz jamstvo jedne ili više usluga potpore obitelji u lokalnoj zajednici), što bi trebalo biti usklađeno s prioritetima razvoja mreže usluga na lokalnoj razini vodeći pritom računa o regionalnoj ravnomjernosti.

Master plan polazi od međunarodnih i nacionalnih strateških dokumenata, te smjernica zacrtanih u Zajedničkom memorandumu o socijalnom uključivanju i nacionalnim provedbenima planovima za socijalno uključivanje za razdoblja 2007. - 2008. i 2008. - 2009., Konvencije Ujedinjenih naroda o pravima djeteta, Nacionalnog plana aktivnosti za prava i interese djece od 2006. do 2012., Konvencije Ujedinjenih naroda o pravima osoba s invaliditetom, Nacionalne strategije izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom od 2007. do 2015. godine. Načela zaštite osoba s mentalnim oboljenjima i unapređenja zaštite mentalnog zdravlja Ujedinjenih naroda, Standardnih minimalnih pravila Ujedinjenih naroda za alternativne kaznene mjere (Tokijska pravila iz 1990.), Nacionalne strategije za prevenciju poremećaja u ponašanju od 2009. do 2012., kao i godišnjih nacionalnih planova za pristupanje Europskoj uniji (NPPEU) i drugih strateških dokumenata.

Master plan je ujedno dokument temeljem kojeg će se definirati prioritetna financijska ulaganja u razvoj mreže socijalnih usluga u županijama, a sredstva se mogu osigurati iz

državnog proračuna i proračuna jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave, s posebnim naglaskom na mogućnost osiguranja sredstava iz pretpristupnih fondova Europske unije (Instrument pretpristupne pomoći - IPA), kao i sredstava iz strukturnih fondova Europske unije (Europski socijalni fond - ESF, te Europski fond za regionalni razvoj - ERDF), odnosno drugih instrumenata financiranja. Master plan uključuje **okvirne kvantitativne i vremenske projekcije potrebnog smanjenja kapaciteta institucijske skrbi** (stalni ili tjedni smještaj u domovima i drugim pravnim osobama), u odnosu na korisničke skupine, te planirane projekcije povećanja kapaciteta u izvaninstitucijskim oblicima smještaja, uz osiguranje što je moguće ravnomjernije dostupnosti usluga u svim regijama, odnosno županijama.

Jednako je tako u tijeku priprema novog Zakona o socijalnoj skrbi, koji će, zasigurno, unijeti niz promjena u sustavu socijalne skrbi, a sve u skladu s navedenim Master planom.

Grad Zagreb, kao jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave u potpunosti će slijediti smjernice Master plana, temeljnog dokumenta koji pretpostavlja razvoj kvalitetnijeg i humanijeg razvoja mreže socijalnih usluga u lokalnim zajednicama te socijalno planiranje na lokalnoj razini. Jednako tako, Master plan uključuje poticanje lokalne zajednice na korištenje sredstava iz pretpristupnih fondova Europske unije (Instrument pretpristupne pomoći - IPA), kao i sredstava iz strukturnih fondova Europske unije (Europski socijalni fond - ESF, te Europski fond za regionalni razvoj - ERDF), odnosno drugih instrumenata financiranja, što je Grad Zagreb već prihvatio i poticao udruge i ustanove u svojoj sredini da se koriste navedenom mogućnošću. Donošenjem novog Zakona i primjenom Master plana pred Grad Zagreb će se tijekom provedbe Strategije postaviti veliki zadaci i izazovi u organizaciji postojeće infrastrukture ustanova i službi za skrb o osobama s invaliditetom koje su trenutno u nadležnosti Ministarstva zdravstva i socijalne skrbi.

Vrlo je teško planirati vlastitu mrežu neophodnih institucija i servisa bez uvida u sadržaj i dinamiku procesa decentralizacije. U svakom slučaju pretpostavlja se da će strateška opredjeljenja ove strategije biti u većoj mjeri komplementarna sa zadacima s kojima će se Grad Zagreb suočiti u idućem razdoblju.

Grad Zagreb preko aktivnosti i mjera u Strategiji daje prednost razvoju izvaninstitucijskih oblika smještaja i izvaninstitucijskih usluga u lokalnoj zajednici, pa će tako:

- kontinuirano razvijati savjetovališni rad preko savjetovališta;
- provoditi kontinuirane edukacije, treninge i radionice za roditelje djece s teškoćama i stručnjake zaposlene u području socijalne skrbi, zdravstvene zaštite i odgoja i obrazovanja;
- osiguravati pomoćnike u nastavi i osobne pomoćnike, a sve radi bolje integracije u redovne uvjete školovanja;
- stručno i financijski podržavati projekte i programe usmjerene na podizanje razine kvalitete života osoba s invaliditetom, posebice kada se radi o razvijanju izvaninstitucionalnih programa, programa usmjerenih na razvijanje programa rane intervencije, specijaliziranog udomiteljstva, samostalnog stanovanja uz potporu (život u stambenim zajednicama), otvaranje dnevnih i radnih centara za osobe s invaliditetom te zapošljavanja uz potporu, tj. zapošljavanja na otvorenom tržištu rada.

Mjere:

1. Kontinuirano praćenje socijalnog i materijalnog statusa osoba s invaliditetom - korisnika prava iz sustava socijalne skrbi Grada Zagreba

Nositelj: Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom

Sunositelji: Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi, Centar za socijalnu skrb Zagreb, udruge osoba s invaliditetom, ustanove socijalne skrbi

Aktivnosti:

1. Izrada anketnog upitnika o socijalnom i materijalnom statusu osoba s invaliditetom.
2. Provođenje anketiranja.
3. Utvrđivanje potreba i planiranje daljnjih aktivnosti.

Rokovi provedbe:

1. aktivnost: 2011.
2. aktivnost: 2011.
3. aktivnost: 2013. i 2014.

Indikatori provedbe aktivnosti:

1. Izrađen i prilagođen anketni upitnik.
2. Broj ispitanika i dobiveni rezultati.
3. Utvrđene potrebe, donesen plan daljnjih aktivnosti.

Potrebna financijska sredstva: planirat će se u proračunu Grada Zagreba u iznosu od oko 40.000,00 kn godišnje

2. Osiguravanje postojećih, iniciranje i utvrđivanje novih prava i usluga za osobe s invaliditetom

Nositelj: Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom

Sunositelji: Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi, Centar za socijalnu skrb Zagreb, udruge osoba s invaliditetom, ustanove socijalne skrbi

Aktivnosti:

1. Osiguravanje postojećih prava i usluga.
2. Utvrđivanje novih prava i usluga.
3. Osiguravanje dodatnih usluga i servisa.

Rok provedbe:

1. aktivnost: 2011. - 2015.
2. aktivnost: 2011. - 2015.
3. aktivnost: 2011. - 2015.

Indikatori provedbe aktivnosti:

1. Broj postojećih prava, usluga i servisa.
2. Broj novih prava, usluga i servisa.
3. Broj korisnika.

Potrebna financijska sredstva: planirat će se u proračunu Grada Zagreba, u iznosu od oko 14.000.000,00 kn godišnje

3. Provođenje rekreativno-terapeutskih programa ljetovanja i zimovanja za djecu s teškoćama i odrasle osobe s invaliditetom

Nositelj: Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom

Sunositelji: Centar za socijalnu skrb Zagreb, Zagrebački holding d.o.o. - Podružnica ZET, Crveni križ Grada Zagreba, Zagrebački holding d.o.o. - Podružnica "Vladimir Nazor", socijalne i zdravstvene ustanove

Aktivnosti:

1. Osiguravanje rekreativno-terapeutskih programa preko ljetovanja djeci s teškoćama u razvoju i odraslim osobama s invaliditetom.
2. Osiguravanje rekreativno-terapeutskih programa preko zimovanja djeci s teškoćama u razvoju i odraslim osobama s invaliditetom.
3. Izrada anketnog upitnika o zadovoljstvu korisnika uslugama.

Rokovi provedbe:

1. aktivnost: 2011. - 2015.
2. aktivnost: 2011. - 2015.
3. aktivnost: 2011. - 2015.

Indikatori provedbe aktivnosti:

1. Broj korisnika rekreativno-terapeutskih programa ljetovanja.
2. Broj korisnika rekreativno-terapeutskih programa zimovanja.
3. Izrađen upitnik, provedeno anketiranje.

Potrebna financijska sredstva: planirat će se u proračunu Grada Zagreba, u iznosu od oko 280.000,00 kn godišnje

4. Osiguravanje odgovarajućeg smještaja za djecu s teškoćama u razvoju, odrasle i starije osobe s invaliditetom

Nositelj: Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom

Sunositelji: Centar za socijalnu skrb Zagreb, Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi, ustanove socijalne skrbi

Aktivnosti:

1. Kontinuirano usavršavanje stručnjaka u ustanovama.
2. Omogućavanje interventnog smještaja i vikend programa.
3. Stručno i financijsko praćenje ustanova socijalne skrbi za djecu s teškoćama i osobe s invaliditetom kojih je osnivač/suosnivač Grad Zagreb kao i organizacijskih oblika smještaja drugih osnivača.
4. Rješavanje smještajnih kapaciteta za osobe s tjelesnim invaliditetom sukladno gradskom projektu na lokaciji Kajzerica.
5. Rješavanje smještajnih kapaciteta za osobe s tjelesnim invaliditetom, sukladno dinamici decentralizacije postojećih resursa ustanova i mogućnostima izgradnje novih kapaciteta.

Rokovi provedbe:

1. aktivnost: 2011. - 2015.
2. aktivnost: 2011. - 2015.
3. aktivnost: 2011. - 2015.
4. aktivnost: 2015.
5. aktivnost: 2012. - 2015.

Indikatori provedbe aktivnosti:

1. Broj stručnjaka/sudionika edukacija.
2. Broj korisnika interventnog smještaja i vikend programa.
3. Stručna i financijska izvješća ustanova socijalne skrbi.
4. Osigurani smještajni kapaciteti.
5. Osigurani smještajni kapaciteti.

Potrebna financijska sredstva: planirat će se u proračunu Grada Zagreba, u iznosu od oko 6.500.000,00 kn godišnje

5. Istraživanje kvalitete života djece s teškoćama u razvoju i osoba s invaliditetom

Nositelj: Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom

Sunositelji: Centar za socijalnu skrb Zagreb, Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi, Pravni fakultet u Zagrebu - Studijski centar socijalnog rada, Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet, udruge osoba s invaliditetom

Aktivnosti:

1. Izrada instrumenata istraživanja (upitnika, evaluacijskih listova i sl.).
2. Aktivno sudjelovanje u istraživanjima kvalitete života djece s teškoćama i osoba s invaliditetom.

Rokovi provedbe:

1. aktivnost. 2012.
2. aktivnost. 2013. / 2014.

Indikatori provedbe aktivnosti:

1. Izrađeni upitnici, evaluacijski listovi.
2. Provedeno istraživanje.

Potrebna financijska sredstva: planirat će se u proračunu Grada Zagreba, u iznosu od oko 10.000,00 kn godišnje

6. Osiguravanje kvalitetnih usluga u zajednici te alternativnih oblika smještaja koji omogućavaju prijelaz iz smještaja u ustanovama u život u zajednici

Nositelj: Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom

Sunositelji: Centar za socijalnu skrb Zagreb, Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi, Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti, UNICEF-ov ured Hrvatska,

ustanove socijalne skrbi, udruge osoba s invaliditetom, Dnevni centar za rehabilitaciju djece i mladeži "Mali dom - Zagreb", savjetovalište

Aktivnosti:

1. Formiranje mobilnih timova u području rane intervencije.
2. Razvijanje sustava mobilnih službi potpore u lokalnoj zajednici.
3. Poticanje osnivanja i stručno i financijsko praćenje dnevnih centara i radnih centara.
4. Poticanje programa prevencije institucionalizacije.
5. Stručna i financijska potpora udrugama i ustanovama u razvoju specijaliziranog udomiteljstva, rane intervencije i savjetodavnog rada.
6. Organizacija okruglih stolova, tribina i edukacija stručnjaka, udomitelja, osoba s invaliditetom, roditelja.
7. Pružanje potpore osnivanju i djelovanju grupa za samozastupanje.

Rokovi provedbe:

1. aktivnost: 2011.
2. aktivnost: 2011. - 2015.
3. aktivnost: 2011. - 2015.
4. aktivnost: 2011. - 2015.
5. aktivnost: 2011. - 2015..
6. aktivnost: 2011. - 2015.
7. aktivnost: 2011. - 2015.

Indikatori provedbe aktivnosti:

1. Formiran mobilni tim, broj stručnjaka.
2. Broj mobilnih timova.
3. Broj novih dnevnih i radnih centara.
4. Program prevencije institucionalizacije.
5. Broj ustanova i udruga kojima je pružena financijska i stručna potpora.
6. Broj okruglih stolova, tribina i edukacija.
7. Broj osnovanih grupa za samozastupanje.

Potrebna financijska sredstva: planirat će se u proračunu Grada Zagreba, u iznosu od oko 20.000,00 kn godišnje

7. Razvijanje sustava informiranja i edukacije osoba s invaliditetom i njihovih roditelja

Nositelj: Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom

Sunositelji: Centar za socijalnu skrb Zagreb, Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi, UNICEF-ov ured Hrvatska, savjetovalište, udruge osoba s invaliditetom, ustanove socijalne skrbi, Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti, T-Hrvatski telecom

Aktivnosti:

1. Uspostavljanje telefonskog savjetovališta za ranu potporu roditeljima djece s teškoćama u razvoju.
2. Razvijanje suradnje savjetovališta Grada Zagreba s udrugama osoba s invaliditetom i ustanovama socijalne skrbi za djecu s teškoćama i osobe s invaliditetom.
3. Kontinuirana organizacija okruglih stolova, tribina i seminara.

Rokovi provedbe:

1. aktivnost: 2011. - 2015.
2. aktivnost: 2011. - 2015.
3. aktivnost: 2011. - 2015.

Indikatori provedbe aktivnosti:

1. Osiguran prostor za rad savjetovališta, otvorena telefonska linija.
2. Broj udruga i ustanova koje surađuju sa savjetovaništem.
3. Održani okrugli stolovi, tribine i seminari.

Potrebna financijska sredstva:

- sredstva za aktivnost 1. osigurana su iz budžetnih sredstava UNICEF-ova ureda Hrvatska
- sredstva za aktivnosti 2. i 3. planirat će se u proračunu Grada Zagreba, u iznosu od oko 5.000,00 kn godišnje

5. STANOVANJE, MOBILNOST I PRISTUPAČNOST

Uvod i ocjena stanja

Mobilnost, pristupačnost, stanovanje i prijevoz su osnovni preduvjeti za uključivanje osoba s invaliditetom u aktivnosti svakodnevnog življenja. **Područje pristupačnosti** u Republici Hrvatskoj uređeno je Zakonom o prostornom uređenju i gradnji (Narodne novine 76/07 i 38/09), Zakonom o gradnji (Narodne novine 175/03 i 100/04), Pravilnikom o osiguranju pristupačnosti građevina osobama s invaliditetom i smanjene pokretljivosti (Narodne novine 151/05 i 61/07). Zakonom o zaštiti i spašavanju (Narodne novine 174/04, 79/07, 38/09 i 127/10) uređeno je **područje elektroničkih usluga gluhim osobama**, a **mobilitnost** Zakonom o sigurnosti prometa na cestama (Narodne novine 67/08), Zakonom o javnim cestama (Narodne novine 180/04, 138/06, 146/08, 152/08, 38/09, 124/09, 153/09, 73/10 i 91/10), Zakonom o prijevozu u cestovnom prometu (Narodne novine 178/04, 48/05, 151/05, 111/06, 63/08, 124/09, 91/10 i 112/10), Zakonom o povlasticama u unutarnjem putničkom prometu (Narodne novine 97/00 i 101/00), Pravilnikom o znaku pristupačnosti (Narodne novine 78/08), Zakonom o kretanju slijepa osobe s pomoću psa vodiča (Narodne novine 131/98) i brojnim drugim propisima. Na ovim je područjima potrebno razviti hrvatske standarde. Grad Zagreb, u okviru svojih nadležnosti, detaljnije je razradio pojedina područja, bilo gradskim odlukama, bilo, što je vrlo čest slučaj, primjerima dobre prakse. Posebno valja istaknuti velike napore u vezi s ugradnjom zvučnih signalizatora na semaforiziranim raskrižjima tipa uređaja za koji je dobio suglasnost, koji po svojim tehničko-tehnološkim karakteristikama najbolje odgovara slijepim osobama.

Grad Zagreb je za rješavanje pristupačnosti uložio velika sredstva za nabavu javnog i specijalnog prijevoza prilagođenog osobama s invaliditetom. Treba istaknuti specijalno prilagođena vozila za djecu s teškoćama u razvoju i za odrasle osobe s invaliditetom, niskopodne autobuse, niskopodne autobuse s rampama, niskopodne tramvaje, pristupačnu uspinjaču. Brojni su upušteni rubnjaci te posebno prilagođene javne površine u RŠC Jarun i Bundeck, Spomen-parka Medvednica, RŠC Granešina - Ribnjak. Dugo očekivano rješavanje pristupačnosti pothodnika započelo je od najvažnijih pothodnika na Velesajmu i u Utrinama.

Na području pristupačnosti, značajne su aktivnosti na edukaciji stručnih kadrova i osoba s invaliditetom.

U razdoblju za koje se donosi Strategija, veliku važnost ima uključivanje **univerzalnog dizajna** kao poveznice osoba s invaliditetom i ostalog pučanstva u izgrađenom okolišu s različitim mogućnostima u kulturi, prostoru, građevinama, komunikacijama, uslugama, ekonomiji i dr. Također će se, u specifičnim situacijama, upotrebljavati elementi **razumne prilagodbe**.

U turističkom pogledu Grad Zagreb kao destinacija i pružatelj usluga treba postati dostupan osobama s invaliditetom prema konceptu "Turizam za sve".

U proteklom su razdoblju učinjeni veliki pomaci u rješavanju stambenih pitanja osoba s invaliditetom, iako su potrebe još uvijek znatno veće od dinamike rješavanja.

Ciljevi:

- pratiti primjenu Zakona o gradnji i Pravilnika o pristupačnosti građevina osobama s invaliditetom i smanjene pokretljivosti;
- nastaviti uvođenje prilagođenih prometala;
- usuglasiti iskaznicu za parkiranje i osigurati dovoljan broj pristupačnih mjesta za osobe s invaliditetom;
- učiniti pristupačnim kulturne, sportske, rekreacijske sadržaje;
- potaknuti promjenu zakona u dijelu koji se odnosi na spašavanje u slučaju opasnosti;
- promicati dostupnost u građevinama, na javnim površinama i u sredstvima prijevoza za gluhe i slijepe osobe sustavom infomiranja;
- osigurati osobama s invaliditetom pristupačnost javnim građevinama, javnim površinama i prijevoznim sredstvima;
- promicati osobne mobilnosti kao preduvjet opće mobilnosti;
- inicirati izmjenu Odluke o najmu stanova (Službeni glasnik Grada Zagreba 22/09);
- razvijati pakete pristupačnih usluga u prometu;
- osigurati kvalitetniju informiranost osoba s invaliditetom.

Mjere:

1. Osiguravanje pristupačnosti građevina osobama s invaliditetom i osobama smanjene pokretljivosti

Nositelj: Gradski ured za prostorno uređenje, izgradnju Grada, graditeljstvo, komunalne poslove i promet

Sunositelji: Gradski ured za obrazovanje, kulturu i šport, Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom, Služba za mjesnu samoupravu, Gradski ured za gospodarstvo, rad i poduzetništvo, Zagrebački holding d.o.o., vlasnici i nositelji drugih stvarnih prava na tim građevinama, Turistička zajednica Grada Zagreba u suradnji sa socijalnim, zdravstvenim, obrazovnim, kulturnim, športskim i rekreacijskim ustanovama i udrugama osoba s invaliditetom i drugima

Aktivnosti:

1. Nadzirati osiguravanje pristupačnosti svih novih građevina stambene i stambeno-poslovne namjene, javne i poslovne namjene - osnivanjem stručnih radnih skupina i radom Povjerenstva.
2. Utvrditi stanje i potrebe prilagodbe postojećih građevina radi osiguranja pristupačnosti temeljem operativnih godišnjih planova.

3. Osigurati prilagodbu postojećih građevina osobama s invaliditetom i osobama smanjene pokretljivosti:

- a) osiguravanje pristupačnosti i elemenata informacijske potpore za osobe s invaliditetom unutar zdravstvenih i socijalnih ustanova kojih je osnivač Grad Zagreb i njihova okoliša;
- b) osiguravanje pristupačnosti i elemenata informacijske potpore za djecu s teškoćama u razvoju u vrtićima, osnovnim i srednjim školama, prema planu upisa djece i mladih s teškoćama u razvoju;
- c) osiguravanje pristupačnosti i elemenata informacijske potpore za osobe s invaliditetom u kulturnim ustanovama kojih je osnivač Grad Zagreb, prema utvrđenim prioritetima udruga osoba s invaliditetom;
- d) osiguravanje pristupačnosti sportskim i rekreacijskim ustanovama, građevinama i površinama;
- e) osiguranje pristupačnosti građevinama turističke namjene kojih je osnivač Grad Zagreb.

4. Nadzirati osiguravanje elemenata pristupačnosti za neovisno življenje osoba s invaliditetom.

Rokovi provedbe:

1. aktivnost: 2011. - 2015.
2. aktivnost: 2011. - 2015.
3. aktivnost: 2011. - 2015.
4. aktivnost: 2011. - 2015.

Indikatori provedbe aktivnosti:

1. Broj intervencija na novim građevinama u kojima je bilo potrebno osigurati pristupačnost.
2. Utvrđeno stanje i potrebe prilagodbe postojećih građevina.
3. Broj postojećih građevina u kojima je osigurana pristupačnost.
4. Broj postojećih građevina u kojima su se osigurali elementi pristupačnosti za neovisno življenje osoba s invaliditetom i broj intervencija koje je bilo potrebno poduzeti.

Potrebna financijska sredstva:

1. Sredstva za provođenje aktivnosti planirat će se u proračunu Grada Zagreba u iznosu od oko 20.000,00 kn godišnje.
2. Sredstva za provođenje aktivnosti planirat će se u proračunu Grada Zagreba u iznosu od oko 30.000,00 kn godišnje.
3. a) Sredstva za provođenje aktivnosti planirat će se u proračunu Grada Zagreba u iznosu od oko 400.000 kn godišnje;
- b) Sredstva za provođenje aktivnosti planirat će se u proračunu Grada Zagreba u iznosu od oko 2.000.000,00 kn godišnje;
- c) Sredstva za provođenje aktivnosti planirat će se u proračunu Grada Zagreba u iznosu od oko 500.000,00 kn godišnje;
- d) Sredstva za provođenje aktivnosti planirat će se u proračunu Grada Zagreba u iznosu od oko 500.000,00 kn godišnje;
- e) Sredstva za provođenje aktivnosti planirat će se u proračunu Grada Zagreba u iznosu od oko 200.000,00 kn godišnje.
4. Sredstva za provođenje aktivnosti planirat će se u proračunu Grada Zagreba u okviru redovite djelatnosti.

2. Osiguravanje pristupačnosti javnog prometa

Nositelj: Gradski ured za prostorno uređenje, izgradnju Grada, graditeljstvo, komunalne poslove i promet

Sunositelji: Gradski ured za gospodarstvo, rad i poduzetništvo, Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom, Zagrebački holding d.o.o., podružnica ZET, podružnica Zagrebačke ceste u suradnji s HŽ - Hrvatskim željeznicama holdingom d.o.o., udrugama osoba s invaliditetom i udrugama koje programski djeluju u korist osoba s invaliditetom

Aktivnosti:

1. Osigurati stajališta i perone, parkirališna mjesta, javne pješačke površine, semafore, pješačke prijelaze, pješačke otoke i raskrižja prilagođena osobama s invaliditetom, na svim mjestima na kojima to nije učinjeno, a sukladno Pravilniku o osiguranju pristupačnosti građevina osobama s invaliditetom i smanjene pokretljivosti (Narodne novine 151/05 i 61/07):

- a) ugrađivanje liftova i/ili prijenosnih platformi u pothodnike u Gradu Zagrebu, sukladno prioritetima koje utvrde udruge osoba s invaliditetom i udruge koje programski djeluju u korist osoba s invaliditetom;
- b) kontinuirano ugrađivanje zvučnih signalizatora na novim raskrižjima te na postojećim, sukladno planu prioriteta udruga osoba s invaliditetom;
- c) postavljanje taktilnih površina (linije vodilje i polja upozorenja), sukladno planu prioriteta udruga osoba s invaliditetom;
- d) kontinuirano upuštanje rubnjaka tijekom rekonstrukcije i gradnje prometnica.

2. Zamjena dotrajalog i nabava novoga voznog parka javnog prijevoza prilagođenog osobama s invaliditetom.

3. Nabava novih specijalno prilagođenih kombi vozila za prijevoz odraslih osoba s tjelesnim invaliditetom.

4. Nabava novih specijalno opremljenih vozila za prijevoz djece s teškoćama u kretanju.

5. Stalno unapređivanje pristupačnog prijevoza na međugradskim autobusnim linijama.

6. Poticanje proširivanja pristupačnog željezničkog prijevoza i opremanja kolodvora podiznim platformama (prilagodba svih terminala i postaja).

7. Osigurati prilagođeni taksi prijevoz za osobe s invaliditetom.

Ova aktivnost odvijat će se sukladno potpisanom ugovoru i potrebama korisnika, te u skladu s financijskim mogućnostima Grada Zagreba.

8. Praćenje propisa i sudjelovanje u unapređivanju zakonske regulative:

- a) praćenje i analiza primjene zakonskih propisa s područja javnog prometa;
- b) poticanje i sudjelovanje u izmjeni postojećih propisa radi povećanja osobne mobilnosti građana te postizanja održive mobilnosti.

9. Organizacija edukacije stručnjaka, pružatelja usluga prijevoza i korisnika:

- Organizacija edukacije o primjeni i korištenju prijevoznih sredstava stručnjaka i davatelja usluga prijevoza o specifičnostima i obilježjima invaliditeta.

Rokovi provedbe:

1. aktivnost: 2011. - 2015.

2. aktivnost: 2011. - 2015. sukladno financijskim mogućnostima.

3. aktivnost: od 2012. po dva vozila godišnje.

4. aktivnost: od 2012. po dva vozila godišnje.

5. aktivnost: 2011. - 2015. sukladno financijskim mogućnostima.

6. aktivnost: 2011. - 2015. sukladno financijskim mogućnostima.
7. aktivnost: od 2012. - 2015.
8. aktivnost: 2011. - 2015. sukladno financijskim mogućnostima.
9. aktivnost: 2011. - 2015. sukladno financijskim mogućnostima.

Indikatori provedbe aktivnosti:

1. Broj osiguranih stajališta i perona, parkirališnih mjesta, javnih pješačkih površina, semafora, pješačkih prijelaza, pješačkih otoka i raskrižja prilagođenih osobama s invaliditetom.
2. Broj osiguranih pristupačnih javnih prijevoznih sredstava osobama s invaliditetom.
3. Broj nabavljenih specijalno prilagođenih kombi vozila.
4. Broj nabavljenih specijalno prilagođenih kombi vozila.
5. Broj osiguranih pristupačnih javnih prijevoznih sredstava osobama s invaliditetom na međugradskim linijama.
6. Broj prilagođenih željezničkih vagona, broj željezničkih kolodvora opremljenih podiznim platformama za ukrcaj - iskrcaj osoba u invalidskim kolicima.
7. Broj osiguranih prilagođenih taksi vozila za osobe s invaliditetom.
8. Inicijative za izmjene i unapređivanje propisa.
9. Broj edukacija i broj polaznika edukacije.

Potrebna financijska sredstva:

1. a) Sredstva za provođenje aktivnosti planirat će se u proračunu Grada Zagreba u iznosu od oko 1.500.000,00 kn godišnje.
b) Sredstva za provođenje aktivnosti planirat će se u proračunu Grada Zagreba u iznosu od oko 400.000,00 kn godišnje.
c) Sredstva za provođenje aktivnosti planirat će se u proračunu Grada Zagreba u iznosu od oko 100.000,00 kn godišnje.
d) Sredstva za provođenje aktivnosti planirat će se u proračunu Grada Zagreba.
2. Sredstva za provođenje aktivnosti planirat će se u proračunu Grada Zagreba sukladno utvrđenim prioritetima i financijskim mogućnostima.
3. Sredstva za provođenje aktivnosti planirat će se u proračunu Grada Zagreba sukladno utvrđenim prioritetima i financijskim mogućnostima.
4. Sredstva za provođenje aktivnosti planirat će se u proračunu Grada Zagreba sukladno utvrđenim prioritetima i financijskim mogućnostima.
5. Sredstva za provođenje aktivnosti planirat će se u proračunu Grada Zagreba sukladno utvrđenim prioritetima i financijskim mogućnostima.
6. Sredstva za provođenje aktivnosti planirat će se u proračunu Grada Zagreba sukladno utvrđenim prioritetima i financijskim mogućnostima.
7. Sredstva za provođenje aktivnosti planirat će se u proračunu Grada Zagreba sukladno utvrđenim prioritetima i financijskim mogućnostima.
8. Sredstva za provođenje aktivnosti osiguravat će se u okviru redovite djelatnosti.
9. Sredstva za provođenje aktivnosti planirat će se u proračunu Grada Zagreba u iznosu od oko 10.000,00 kn.

3. Poticanje razvoja Univerzalnog dizajna²

Nositelji: Gradski ured za prostorno uređenje, izgradnju Grada, graditeljstvo, komunalne poslove i promet, Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom, udruge osoba s invaliditetom i udruge koje programski djeluju u korist osoba s invaliditetom

Sunositelji: Zagrebački holding d.o.o.

Aktivnost:

1. Poticati primjenu Univerzalnog dizajna.

- organizacija edukacije stručnjaka, davatelja i korisnika usluga prijevoza o mogućnostima primjene principa univerzalnog dizajna

Rok provedbe:

1. kontinuirano

Indikator provedbe:

1. Primjena Univerzalnog dizajna.

2. Održane edukacije.

Potrebna financijska sredstva: planirat će se u proračunu Grada Zagreba

4. Unapređivanje informatičke pismenosti osoba s invaliditetom

Nositelji: Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom, Gradski ured za prostorno uređenje, izgradnju Grada, graditeljstvo, komunalne poslove i promet

Sunositelji: udruge osoba s invaliditetom i udruge koje programski djeluju u korist osoba s invaliditetom

Aktivnosti:

1. Promicati pristupačnost novih informacijskih i komunikacijskih tehnologija i sustava.

2. Educirati osobe s invaliditetom za uporabu suvremenih informatičkih sustava (vozila javnoga gradskog prijevoza, signalizatori, displeji, ...).

Rokovi provedbe:

1. aktivnost: 2011. - 2015.

2. aktivnost: 2011. - 2015.

Indikatori provedbe aktivnosti:

1. Osigurana pristupačnost novih informacijskih i komunikacijskih tehnologija i sustava.

2. Broj educiranih osoba s invaliditetom za korištenje suvremenih informatičkih sustava.

Potrebna financijska sredstva: planirat će se u proračunu Grada Zagreba u iznosu od oko 30.000,00 kn godišnje

---

² Univerzalni dizajn označava oblikovanje proizvoda, okruženja, programa i usluga tako da ih mogu koristiti svi ljudi u najvećoj mogućoj mjeri, bez potrebe prilagođavanja ili posebnog oblikovanja. Univerzalni dizajn ne isključuje pomoćne naprave za određene skupine osoba s invaliditetom kada je to potrebno.

5. Rješavanje stambenih pitanja osoba s invaliditetom

Nositelj: Gradski ured za imovinsko-pravne poslove i imovinu Grada

Sunositelji: Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom, udruge osoba s invaliditetom i dr.

Rok provedbe:

1. aktivnost: 2011. - 2015.
2. aktivnost: 2011. - 2015.

Indikatori provedbe aktivnosti:

1. Broj dodijeljenih stanova.

Potrebna financijska sredstva: planirat će se u proračunu Grada Zagreba

6. PROFESIONALNA REHABILITACIJA, ZAPOSŁJAVANJE I RAD

Uvod i ocjena stanja

Profesionalna rehabilitacija i zapošljavanje ključni su elementi društvene uključenosti i ekonomske neovisnosti svih građana radne dobi. Za osobe s invaliditetom zapošljavanje je temeljni uvjet integracije u redovne životne uvjete, a u usporedbi s osobama bez invaliditeta, zapošljavanje i stope aktivnosti osoba s invaliditetom vrlo su niske. Profesionalna rehabilitacija, sa svim svojim fazama, važna je pomoć u prepoznavanju i aktualizaciji poslova koji najbolje odgovaraju pojedinoj osobi s invaliditetom. Profesionalna rehabilitacija uvjet je koji osobi s invaliditetom stvara temelj za brže i lakše zapošljavanje.

Iako je pravo na rad jedno od temeljnih ljudskih prava, mnogima je ulazak u svijet rada danas nedostupan. Osobe s invaliditetom, kao posebna skupina nezaposlenih, zasigurno je i najugroženija kategorija u evidenciji Zavoda za zapošljavanje.

Područje profesionalne rehabilitacije nepravedno je zanemareno, najvjerojatnije zbog cjelokupne loše slike na području zapošljavanja osoba s invaliditetom.

Uz nepoštednu konkurenciju na tržištu rada, osobe s invaliditetom susreću se i, s još uvijek, brojnim ukorijenjenim predrasudama, prije svega poslodavaca.

Niz istraživanja zadnjih godina pokazao je da osobe s invaliditetom ulažu mnogo veće napore u zadovoljavanju svojih očekivanja i očekivanja poslodavaca i da su mnogi poslodavci promijenili stavove prema osobama s invaliditetom.

Položaj osoba s invaliditetom na tržištu rada, među ostalim, određen je lošim položajem u obrazovnom sustavu koji nije usklađen s tržištem i potrebama rada. Osobe s invaliditetom na području obrazovanja, u pravilu, zauzimaju loše startne pozicije koje umanjuju šanse za ulazak u svijet rada.

Zakon o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba s invaliditetom (Narodne novine 143/02, 33/05, u daljnjem tekstu: Zakon) velik je korak u politici zapošljavanja osoba s invaliditetom. Zapošljavanju evidentiranih nezaposlenih osoba s invaliditetom u Hrvatskom zavodu za zapošljavanje, Područnoj službi Zagreb pridaje se posebna pozornost. Raznovrsnim programima, prijedlozima, strategijama i zakonima pokušava se poboljšati njihov položaj, obrazovanje i rehabilitacija te ujednačiti prava i osigurati njihovo ravnopravno uključivanje u društveni život.

Hrvatski zavod za zapošljavanje provodi mjere sufinanciranja zapošljavanja i obrazovanja osoba s invaliditetom sukladno Nacionalnom programu poticaja zapošljavanja.

U Gradu Zagrebu postoji Ustanova za rehabilitaciju hendikepiranih osoba profesionalnom rehabilitacijom i zapošljavanjem URIHO i LADA d.o.o. za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba s invaliditetom te drugi subjekti koji zapošljavaju osobe s invaliditetom.

Grad Zagreb ima većinski udio i osnivač je URIHO-a, najveće ustanove ovog tipa u Republici Hrvatskoj koja zapošljava oko 500 radnika od kojih je više od 56% osoba s invaliditetom.

U Gradu Zagrebu su učinjeni pozitivni pomaci u zapošljavanju osoba s invaliditetom.

Važno je spomenuti da je Grad Zagreb vlasnik trgovačkog društva Zagrebački holding d.o.o., koji svojom poslovnom aktivnošću pokriva široki raspon djelatnosti. Od ukupnog broja zaposlenih 586 osoba ili 4,9% su osobe s invaliditetom. Poduzete su aktivnosti i mjere da bi, prilagodbom prostora i kvalitetom, pomogli korisnicima sa smanjenim i ograničenim mogućnostima u korištenju usluga.

Društvo je, u skladu sa Zakonom, ispunilo utvrđenu obvezu zapošljavanja osoba s invaliditetom.

Na temelju mjere iz Strategije 2007. *Sustavno osposobljavanje osoba s invaliditetom radi pripreme za potrebe tržišta rada*, organizirano je osnovno informatičko obrazovanje za nezaposlene osobe s invaliditetom. Temeljem ugovora između Gradskog ureda za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom i Razvojne agencije Zagreb - TPZ d.o.o., tijekom 2010. provodila se informatička edukacija osoba s invaliditetom temeljem evidencije Hrvatskog zavoda za zapošljavanje, Područne službe Zagreb. Educirale su se prema nastavnom programu koji obuhvaća osnove informatike MS Worda i MS Excela te napredne tehnike MS Worda i MS Excel. Nastavni program provodili su informatički stručnjaci, održavao se pet dana u trajanju od četiri sata u prostorima Razvojne agencije Zagreb - TPZ d.o.o., prilagođenima posebnim potrebama osoba s invaliditetom. Od 2007. do 2010. održano je ukupno 40 seminara za oko 400 polaznika.

Broj zaposlenih osoba s invaliditetom svake godine neznatno raste.

Dopunom Programa poticanja razvoja obrta, malog i srednjeg poduzetništva u Gradu Zagrebu (Službeni glasnik Grada Zagreba 8/07), što ju je donijela Gradska skupština Grada Zagreba, 28. lipnja 2007., omogućena je dodjela potpora obrtima koji zapošljavaju osobe s invaliditetom, odnosno obrtima koji ih planiraju zaposliti.

Pravilnikom o kriterijima i načinu dodjele potpora obrtnicima (Službeni glasnik Grada Zagreba 11/07, 17/08, 24/09), između ostaloga, kao zasebna ciljna skupina utvrđeni su obrti koji zapošljavaju osobe s invaliditetom te namjena, kriteriji za utvrđivanje iznosa, postupak odobravanja i dodjeljivanja potpora tim obrtima. Obrt osobe s invaliditetom koja je ujedno i zaposlena u obrtu ili obrt koji će zaposliti osobu s invaliditetom ostvaruje pravo na najvišu pojedinačnu potporu od 30.000,00 kn.

Primjenom uvjeta i kriterija Pravilnika o kriterijima i načinu dodjele potpora obrtnicima ukupno su dosada potporu za razvoj obrtničke djelatnosti realizirala 62 obrta, ali u provedenom postupku kontrole zapošljavanja, utvrđeno je da su se zaposlene osobe s invaliditetom kratko zadržale u radnom odnosu. Stoga su u pripremi izmjene Pravilnika radi zadržavanja osoba u radnom procesu.

Uvidom u podatke Zavoda za zapošljavanje, o stanju nezaposlenosti osoba s invaliditetom krajem prosinca 2010., evidentirane su 1503 osobe s invaliditetom (658 žena, 845 muškaraca) što iznosi 3,8% od ukupnog broja nezaposlenih osoba na razini Grada Zagreba, a u odnosu na 2009. (evidentirano je 1710 osoba) nezaposlenost osoba s

invaliditetom je pala za 13%. U navedenom broju nezaposlenih osoba s invaliditetom najveći udio od 15,7% imaju osobe od 20 do 24 godine, zatim od 50 do 54 godine s udjelom od 13,8% te od 25 do 29 godina s udjelom od 12,2%.

U 2010. u evidenciji nezaposlenih ukupno je novoprijavljeno 676 osoba s invaliditetom u Gradu Zagrebu, što je za 7,4% manje nego u 2009., a od evidentirano nezaposlenih u Gradu Zagrebu u istom razdoblju zaposlile su se 204 osobe s invaliditetom (od toga 95 žena), što je za 12,4% manje nego u 2009.

Prema tipu invaliditeta u kategoriji nezaposlenih osoba krajem prosinca 2010. najzastupljenija skupina osoba s invaliditetom su "kategorizirane osobe" s udjelom od 58,3%.

Obrazovna struktura nezaposlenih osoba s invaliditetom uglavnom je i dalje nepovoljna u odnosu na cijelu populaciju evidentiranih nezaposlenih osoba te je posebno otežavajući faktor pri njihovom zapošljavanju. Prema razini obrazovanja, 56,2% su osobe sa srednjom školom sa zanimanjima do tri godine (po posebnom programu osposobljene za zanimanja na razini NSS).

Ciljevi:

- promicati zapošljavanje osoba s invaliditetom na otvorenom tržištu rada kako bi se osobama s invaliditetom osigurale jednake mogućnosti;
- postići zaštitu prava i dostojanstva osoba s invaliditetom;
- omogućiti sudjelovanje osoba s invaliditetom u profesionalnom procjenjivanju, usmjeravanju, naobrazbi i uslugama vezanima uz zapošljavanje;
- postići priznavanje postojećih i potencijalnih mogućnosti i doprinosa osoba s invaliditetom općem blagostanju društvene zajednice i njenom obogaćivanju različitostima;
- senzibilizirati i poticati poslodavce da zapošljavaju osobe s invaliditetom;
- postići veći osjećaj pripadnosti zajednici;
- postići veće uključivanje u zapošljavanje žena s invaliditetom i osoba kojima je potrebna povećana pomoć i skrb zajednice;
- postizati nezavisnost, ublažavanje negativnog učinka siromaštva i ispravljati nepovoljno socijalno-ekonomski položaj osoba s invaliditetom;
- poboljšavati kvalitetu života osoba s invaliditetom, njihovu socijalnu integraciju i unapređivati sudjelovanje u svim segmentima društvenog života uz jednake mogućnosti.

Mjere:

1. Realizacija mjera i aktivnosti u skladu sa Zakonom

Nositelj: Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom

Sunositelji: URIHO, Zagrebački holding d.o.o., u suradnji s Hrvatskim zavodom za zapošljavanje, udruge osoba s invaliditetom

Aktivnosti:

1. Osiguravati zapošljavanje osoba s invaliditetom u Gradu Zagrebu prema odredbama Zakona: u gradskim upravnim tijelima, ustanovama, trgovačkim društvima u vlasništvu Grada, i to do 31. prosinca 2014. najmanje jednu osobu s invaliditetom na svakih 25 zaposlenih.
2. Provoditi aktivnosti za primjenu jedinstvenog sustava vještačenja invaliditeta, sukladno novim naputcima nadležnih ministarstava.

Rokovi provedbe:

1. aktivnost: 2011. - 2015.
2. aktivnost: 2011. - 2015.

Indikatori provedbe aktivnosti:

1. Broj zaposlenih osoba.
2. Broj vještačenja.

Potrebna financijska sredstva: planirat će se u proračunu Grada Zagreba

2. Realizacija Programa restrukturiranja i sanacije ustanove URIHO

Nositelji: Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom, Gradski ured za gospodarstvo, rad i poduzetništvo

Sunositelji: URIHO, Gradski ured za imovinsko-pravne poslove i imovinu Grada, Gradski ured za prostorno uređenje, izgradnju Grada, graditeljstvo, komunalne poslove i promet, Povjerenstvo za provođenje Programa restrukturiranja i saniranja URIHO-a, udruga osoba s invaliditetom

Aktivnosti:

1. Pružati stručnu i materijalnu potporu za primjenu novih tehnologija i poslovnih programa i projekata radi većeg i kvalitetnijeg zapošljavanja osoba s invaliditetom.
2. Pružati i nadalje potporu URIHO-u u stvaranju pretpostavki za postizanje statusa regionalnog i referentnog centra za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba s invaliditetom.
3. Pružati aktivnu potporu povećanju kapaciteta Radnog centra kako prostorno, tako i tehnološki, da bi se proširile mogućnosti treniranja za dugotrajno nezaposlene osobe s invaliditetom.
4. Poticati i pružati aktivnu potporu u apliciranju projekata i programa prema europskim fondovima.
5. Pružati stručnu pomoć i aktivno sudjelovati u provedbi projekata u kojima je Grad Zagreb partner, a za koje su dobivena sredstva europskih fondova:
Centar za odgoj i obrazovanje Dubrava - Obrazovanje slijepih i slabovidnih učenika i učenika s tjelesnim invaliditetom za integraciju na tržištu rada; Centar za odgoj i obrazovanje "Slava Raškaj" - Jačanje kompetencije učenika s oštećenjima sluha i drugim oštećenjima za zapošljavanje u ugostiteljskom sektoru; Udruga za zaštitu i promicanje mentalnog zdravlja Svitanje - Omogućavanje ravnopravnosti kod zapošljavanja osoba s invaliditetom psihičke bolesti; Ustanova za rehabilitaciju hendikepiranih osoba profesionalnom rehabilitacijom i zapošljavanjem - URIHO - Uvođenje modela virtualne (obrazovne) radionice za nezaposlene osobe s invaliditetom sa svrhom povećanja zapošljavanja osoba s invaliditetom u administrativnim, marketinško-komercijalnim i financijsko-računovodstvenim zanimanjima; Hrvatska udruga za školovanje pasa vodiča i mobilitet - projekt *Zapošljavanje slijepih osoba - prednost ili nedostatak*.
6. Osigurati imovinsko-pravne i građevinske pretpostavke za gradnju novog kompleksa na Kajzerici.

Rokovi provedbe:

1. aktivnost: 2011. - 2015.
2. aktivnost: 2011. - 2015.
3. aktivnost: 2011. - 2015.
4. aktivnost: 2011. - 2015.
5. aktivnost: 2011.
6. aktivnost: do 2013.

Indikatori provedbe aktivnosti:

1. Osigurana potpora.
2. Osigurana potpora.
3. Broj zaposlenika Radnog centra.
4. Broj i vrsta projekata prema fondovima EU-a.
5. Uspješno provedeni projekti i evaluacija postignutih rezultata.
6. Izgrađen kompleks URIHO-a.

Potrebna financijska sredstva: planirat će se prema potrebi u proračunu Grada Zagreba

3. Osiguravanje mehanizama zaštite od diskriminacije u području zapošljavanja i rada osoba s invaliditetom

Nositelj: Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom

Sunositelji: Gradski ured za gospodarstvo, rad i poduzetništvo u suradnji s URIHO-om, Hrvatskim zavodom za zapošljavanje, Fondom za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba s invaliditetom, udrugama osoba s invaliditetom i drugima

Aktivnosti:

1. Provoditi sustavne edukacije poslodavaca, osoba s invaliditetom te djelatnika koji se bave rehabilitacijom i zapošljavanjem.
2. Pratiti zapošljavanje osoba s invaliditetom, sukladno čl. 10. Zakona o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba s invaliditetom.
3. Informirati javnost o primjerima dobre prakse u zapošljavanju osoba s invaliditetom.
4. Poticati i osvještavati poslodavce za zapošljavanje osoba s invaliditetom.
5. Poticati poslodavce za korištenje mjera za ulaganje u pristupačnost i prilagodbu radnih mjesta.
6. Provoditi promotivne kampanje o zapošljavanju na otvorenom tržištu rada temeljenom na kompetencijama - kroz primjere uspješno zaposlenih osoba s invaliditetom.
7. Poticanje pružanja organizirane stručne pomoći osobama s invaliditetom u prilagodbi na novu radnu sredinu te poslodavcima u organizaciji radnog procesa i osiguranja uvjeta za rad osoba s invaliditetom.

Rokovi provedbe:

1. aktivnost: 2011. - 2015.
2. aktivnost: 2011. - 2015.
3. aktivnost: 2011. - 2015.
4. aktivnost: 2011. - 2015.
5. aktivnost: 2011. - 2015.
6. aktivnost: 2011. - 2015.

7. aktivnost: 2011. - 2015.

Indikatori provedbe aktivnosti:

1. Provedene edukacije.
2. Održane radionice, seminari, informativni skupovi.
3. Održane radionice, seminari, informativni skupovi.
4. Održane radionice, seminari, informativni skupovi.
5. Broj korištenih mjera za ulaganje u pristupačnost.
6. Izrađeni letci i brošure za provođenje kampanje.
7. Educirani i pripremljeni korisnici.

Potrebna financijska sredstva: planirat će se su u proračunu Grada Zagreba, u URIHO-u te Fondu za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje

4. Sustavno osposobljavanje osoba s invaliditetom radi osnaživanja i konkurentnosti na tržištu rada

Nositelj: Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom

Sunositelji: Gradski ured za gospodarstvo, rad i poduzetništvo, u suradnji sa Zagrebačkim holdingom d.o.o., Razvojnoum agencijom Zagreb TPZ d.o.o., Hrvatskim zavodom za zapošljavanje, HGK Zagreb, udruženjima obrtnika Grada Zagreba, URIHO-om i društvima koja zapošljavaju osobe s invaliditetom, udrugama osoba s invaliditetom i drugima

Aktivnosti:

1. Osiguravati da sve osobe s invaliditetom, bez obzira na stupanj oštećenja, imaju jednak pristup obrazovanju temeljenom na individualiziranom odgojno-obrazovnom planiranju i fleksibilnim organizacijskim modelima te podržavati i promicati cjeloživotno učenje osoba s invaliditetom.
2. Organizirati različite obrazovne programe (tečajevi, radionice, tribine, okrugli stolovi) za osnaživanje osoba s invaliditetom i pripremanje za zahtjeve i potrebe tržišta rada, a u skladu s načelom cjeloživotnog obrazovanja.
3. Poticati samozapošljavanje osoba s invaliditetom pružajući potporu u organizaciji obrazovnih programa za stjecanje poduzetničkih vještina.
4. Stipendirati učenike i studente s invaliditetom.

Rokovi provedbe:

1. aktivnost: kontinuirano.
2. aktivnost: najmanje dvaput godišnje.
3. aktivnost: 2012. pa nadalje.
4. aktivnost: kontinuirano.

Indikatori provedbe aktivnosti:

1. Broj osoba s invaliditetom u sustavu obrazovanja.
2. Održane radionice, tečajevi.
3. Broj samozaposlenih osoba s invaliditetom.
4. Broj stipendija.

Potrebna financijska sredstva:

1. Sredstva za ovu namjenu planirat će se su u proračunu Grada Zagreba.
2. 2011. - oko 150.000,00 kn, uz postupno godišnje povećavanje do 2015.
3. 150.000,00, za partnerstva i projekte (EU fondovi).
4. Oko 800.000,00 kn godišnje

5. Unapređivanje zapošljavanja osoba s invaliditetom u Gradu Zagrebu

Nositelj: Gradski ured socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom

Sunositelji: Gradski ured za gospodarstvo, rad i poduzetništvo u suradnji s URIHO-om i društvima koja zapošljavaju osobe s invaliditetom, udrugama osoba s invaliditetom, Hrvatskim zavodom za zapošljavanje i drugima

Aktivnosti:

1. Sustavno pratiti politiku zapošljavanja osoba s invaliditetom u svim gradskim uredima, zavodima, ustanovama i trgovačkim društvima.
2. Primjenjivati modele dodjele potpora obrtnicima koji zapošljavaju osobe s invaliditetom.
3. Kontinuirano pratiti i godišnje izvještavati o rezultatima dodjele potpora obrtnicima koji zapošljavaju osobe s invaliditetom.
4. Pokrenuti postupak za izmjenu Pravilnika o kriterijima i načinu dodjele potpore obrtnicima (Službeni glasnik Grada Zagreba 11/07, 17/08 i 24/09) radi uvrštavanja kriterija za dodjelu dodatnih sredstava za sufinanciranje dijela troškova poslovanja. Navedenom izmjenom predložit će se da se uz dodjelu potpora obrtnicima za razvoj obrtničke djelatnosti dodjeljuju dodatna sredstva za sufinanciranje dijela troškova poslovanja koji će uključivati i sufinanciranje dijela troškova poreza i doprinosa za zaposlene osobe s invaliditetom.
5. Poticati uvođenje alternativnih oblika rada, rada kod kuće, na određeno, skraćeno i fleksibilno radno vrijeme, samozapošljavanja i drugo.
6. Poticati osobe s invaliditetom na izbor novih zanimanja, uključivanje u radne centre i za stjecanje akademskih zvanja.
7. Poticati dodjeljivanja poslova društvima koja zapošljavaju osobe s invaliditetom sukladno propisima o javnoj nabavi.

Rokovi provedbe:

1. aktivnost: 2011. do 2015.
2. aktivnost: 2011. do 2015.
3. aktivnost: 2011. do 2015.
4. aktivnost: 2012.
5. aktivnost: 2011. do 2015.
6. aktivnost: 2011. do 2015.
7. aktivnost: 2011. do 2015.

Indikatori provedbe aktivnosti:

1. Broj zaposlenih osoba s invaliditetom.
2. Broj dodijeljenih potpora i broj zaposlenih osoba s invaliditetom.
3. Broj dodijeljenih potpora i broj zaposlenih osoba s invaliditetom.
4. Izmijenjen Pravilnik.
5. Novi oblici zapošljavanja.

6. Broj upisanih učenika i studenata s invaliditetom.
7. Broj dodijeljenih poslova.

Potrebna financijska sredstva: planirat će se u proračunu Grada Zagreba

6. Sustavno senzibiliziranje poslodavaca za zapošljavanje osoba s invaliditetom

Nositelj: Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom

Sunositelji: Gradski ured za gospodarstvo, rad i poduzetništvo u suradnji s Hrvatskim zavodom za zapošljavanje, HGK-om Zagreb, udruženjima obrtnika Grada Zagreba, URIHO-om i društvima koja zapošljavaju osobe s invaliditetom, udrugama osoba s invaliditetom i drugima

Aktivnosti:

1. Organizirati i poticati organizaciju edukacijskih programa, okruglih stolova, stručnih skupova s poslodavcima radi njihova senzibiliziranja za zapošljavanje osoba s invaliditetom.
2. Organizirati i pomagati u organizaciji prezentacije vještina, znanja, sposobnosti i mogućnosti osoba s invaliditetom te potpornih i pristupačnih tehnologija.
3. Organizirati i pomagati u organizaciji kampanja za zapošljavanje osoba s invaliditetom i senzibiliziranje poslodavaca korištenjem primjera dobre prakse.
4. Pomagati u organizaciji prigodnog natjecanja za izbor i dodjelu priznanja najboljim poslodavcima.
5. Organizirati zajedničke susrete učenika i studenata s invaliditetom završnih godina s poslodavcima.
6. Pozivati studente i učenike završnih godina da sudjeluju na sajmovima poslova u HZZ-u.

Rokovi provedbe:

1. aktivnost: dva skupa tijekom godine.
2. aktivnost: dva puta godišnje.
3. aktivnost: jednom godišnje.
4. aktivnost: jednom godišnje.
5. aktivnost: jednom godišnje.
6. aktivnost: jednom godišnje.

Indikatori provedbe aktivnosti:

1. Održane edukacije, okrugli stolovi, stručni skupovi.
2. Održane prezentacije.
3. Provedene kampanje.
4. Održano natjecanje.
5. Održani susreti.
6. Održani susreti.

Potrebna financijska sredstva: planirat će se u proračunu Grada Zagreba u iznosu od oko 20.000,00 kn godišnje

7. PRAVNA ZAŠTITA I ZAŠTITA OD NASILJA I ZLOSTAVLJANJA

Uvod i ocjena stanja

Ustavom se Republika Hrvatska odredila kao država koja posebnu skrb posvećuje zaštiti osoba s invaliditetom i njihovu uključivanju u društveni život. Stvaranje sveobuhvatnoga domaćega pravnog okvira pretpostavlja i kontinuirano praćenje razvoja međunarodnog standarda da bi se osobama s invaliditetom osigurala najviša razina zaštite, pristupačnost svim pravima i njihovo ostvarivanje bez diskriminacije. U vezi s područjem od posebnog interesa za osobe s invaliditetom, RH je u svoj pravni sustav ugradila međunarodne standarde. Najvažniji međunarodni dokument na području zaštite osoba s invaliditetom je Konvencija UN-a o pravima osoba s invaliditetom, svrha kojeg je unapređivanje, zaštita i osiguravanje punog i ravnopravnog uživanja svih ljudskih prava i temeljnih sloboda osoba s invaliditetom te unapređivanje i poštivanje njihova urođenog dostojanstva. Potpisivanjem Konvencije, Fakultativnog protokola i njezinim ratificiranjem u Hrvatskom saboru 2007., Konvencija je postala dio pravnog poretka RH, po pravnoj snazi iznad zakona u RH.

Radi provođenja Konvencije te daljnjeg osnaživanja zaštite prava osoba s invaliditetom i djece s teškoćama u razvoju donesena je Nacionalna strategija.

Također, 2007. donesen je Zakon o pravobranitelju za osobe s invaliditetom te je Hrvatski sabor imenovao pravobraniteljicu za osobe s invaliditetom koja štiti, prati i promiče prava i interese osoba s invaliditetom.

Nadalje, Zakonom o suzbijanju diskriminacije iz 2008. osigurava se zaštita i promicanje jednakosti kao najviše vrednote ustavnog poretka RH, omogućuju se pretpostavke za ostvarivanje jednakih mogućnosti i uređuje zaštita od diskriminacije na osnovi spola, jezika, vjere, nacionalnog ili socijalnog podrijetla, dobi, zdravstvenog stanja, invaliditeta...

Prava osoba s invaliditetom uređena su mnogim zakonskim i podzakonskim aktima koji obuhvaćaju različita područja života uključujući i pravnu zaštitu i zaštitu od nasilja i zlostavljanja.

Zbog važnosti i značenja ove problematike, Strategijom 2007. - 2010. ovo je područje prvi puta obuhvaćeno kao zasebna cjelina ciljevi koje su osigurati dostupnost pravne regulative za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda svim osobama s invaliditetom, a posebno pojedinim skupinama: ženama i djevojkama s invaliditetom, osobama s teškim invaliditetom, djeci s teškoćama u razvoju, mladim osobama s invaliditetom i osobama starije životne dobi.

Pravo na dostojan život bez nasilja svih građana Republike Hrvatske regulirano je nizom zakona i drugih propisa.

Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji iz 2009. i njegove izmjene i dopune cjelovito reguliraju rješavanje ovog sve izraženijega društvenog problema. Kazneni zakon iz 1997. i njegove izmjene i dopune povećavaju kazne za kaznena djela protiv braka, obitelji i mladeži i kaznena djela protiv spolne slobode i spolnog čudoređa.

Nacionalna strategija zaštite od nasilja u obitelji za razdoblje od 2008. do 2010. naglašava nužnost prepoznavanja problema zlostavljanja te nužnost poduzimanja društvenih akcija radi suzbijanja nasilja u obitelji.

Protokol o postupanju u slučaju nasilja u obitelji (2005.) i njegove izmjene i dopune, kao i Protokol o postupanju u slučaju nasilja među djecom i mladima precizno određuju mjere i postupanja nadležnih tijela koja sudjeluju u otkrivanju i suzbijanju nasilja te pružanju pomoći žrtvama nasilja.

Svi navedeni dokumenti naglašavaju poboljšavanje položaja žrtava nasilja i podizanje kvalitete njihova života. Prema djeci s teškoćama u razvoju i osobama s invaliditetom kao žrtvama nasilja, društvo treba iskazati veći stupanj osjetljivosti i osigurati veći stupanj zaštite.

Odredbe Ustava Republike Hrvatske naglašavaju dužnost zaštite djece i nemoćnih, što se osobito odnosi na djecu s teškoćama u razvoju i osobe s invaliditetom.

Konvencija o pravima djeteta ističe da dijete s teškoćama u razvoju "treba voditi ispunjen i pristojan život u uvjetima koji jamče dostojanstvo, jačaju djetetovo oslanjanje na vlastite snage i olakšavaju njegovo sudjelovanje u zajednici".

Iako se radi o području koje regulira zaštitu od nasilja i zlostavljanja u cijelosti, najveći broj mjera odnosi se na obiteljsko nasilje kao najdominantniji okvir zbivanja. Zakon sadržajno definira nasilje u obitelji kao:

- tjelesno nasilje, odnosno primjenu fizičke sile, bez obzira na to je li nastupila tjelesna ozljeda ili nije;

- tjelesno kažnjavanje i druge načine ponižavajućeg postupanja prema djeci u odgojne svrhe;

- psihičko nasilje, odnosno primjenu psihičke prisile koja je prouzročila osjećaj straha, ugroženosti, uznemirenosti ili povrede dostojanstva, verbalno nasilje, verbalne napade, vrijeđanje, psovanje, nazivanje pogrđnim imenima ili na drugi način grubo verbalno uznemiravanje, uhođenje ili uznemiravanje preko svih sredstava za komuniciranje ili preko elektroničkih i tiskanih medija ili na drugi način ili komuniciranja s trećim osobama, protupravnu izolaciju ili ugrožavanje slobode kretanja;

- spolno nasilje, odnosno spolno uznemiravanje;

- ekonomsko nasilje pod kojim se podrazumijeva oštećenje ili uništenje osobne i zajedničke imovine ili zabrana ili onemogućavanje korištenja osobne i zajedničke imovine ili pokušaj da se to učini te oduzimanje prava ili zabranu raspolaganja osobnim prihodima ili imovinom stečenom osobnim radom ili nasljeđivanjem, onemogućavanje zapošljavanja ili rada, prisiljavanje na ekonomsku ovisnost, uskraćivanje sredstava za održavanje zajedničkog kućanstva i skrb o djeci ili drugim uzdržavanim članovima zajedničkog kućanstva.

Grad Zagreb, u cilju provođenja međunarodnih i nacionalnih propisa radi osiguravanja učinkovite, pravodobne i odgovarajuće zaštite i pružanja pomoći žrtvama obiteljskog nasilja, 2008. donio je cjelovit program djelovanja - Zagrebačku strategiju jedinstvene politike za zaštitu od nasilja u obitelji u razdoblju od 2008. do 2010. Prihvaćanjem i provođenjem mjera Strategije, koje se odnose na sve žrtve nasilja, uključujući i osobe s invaliditetom, uspostavlja se učinkovit i cjelovit pristup interdisciplinarnoj skrbi o djeci i odraslim osobama - žrtvama obiteljskog nasilja.

Veći stupanj cjelovitog i trajnog sustava pomoći i skrbi za žrtve obiteljskog nasilja osigurao se osnivanjem ustanove Dom za djecu i odrasle žrtve obiteljskog nasilja Duga - Zagreb (2007.) i Savjetovališta za djecu i odrasle žrtve obiteljskog nasilja. U okviru njih se uz primjeren smještaj, pruža i psihosocijalna potpora, pravno savjetovanje, te se organiziraju različiti radno-okupacijski programi.

Nadalje, preko besplatnoga Duginog telefona pruža se psihološka pomoć potencijalnim počiniteljima obiteljskog nasilja bez obzira na spol i dob, a cilj mu je prevencija nasilja u obitelji i zaštita žrtve.

Međutim, postojeći objekt nije pristupačan osobama u invalidskim kolicima, te o tome treba voditi računa pri proširenju kapaciteta Ustanove, tj. izgradnje novog objekta.

Iako se u zadnjih nekoliko godina više pozornosti posvećuje ovom kompleksnom društvenom problemu, stručno-znanstvena istraživačka aktivnost još uvijek ne prati brze promjene strukture i opsega ovog fenomena. Cjelokupna aktivnost zajednice usmjerena je prema mjerama prepoznavanja i zaštite pojedinca ili grupe žrtava nasilja.

Statistički podaci, a još manje uzročno-posljedična analiza o djeci s teškoćama u razvoju i osobama s invaliditetom gotovo da ne postoje. Koriste se realne procjene na temelju podataka Policijske uprave zagrebačke da su žene s invaliditetom najrizičnija skupina žrtava obiteljskog nasilja, zatim djeca s teškoćama u razvoju i starije osobe s invaliditetom. Podaci

svjedoče o ukupnom porastu broja otkrivenih i prijavljenih kaznenih djela nasilja nad ženama i djecom, koji se 10 puta povećao u proteklih 15 godina. Znatno je porastao broj žena i djece koji su u tretmanu sustava socijalne skrbi zbog zlostavljanja i zanemarivanja u obitelji.

Djeca s teškoćama u razvoju integrirana u redovni odgojno-obrazovni proces, prema podacima institucija, često su meta napada svojih vršnjaka.

Zbog ranjivosti koja je obilježje invalidnosti veća je izloženost nasilju u obitelji i široj zajednici. To je dovoljan razlog za stalnu i pojačanu edukaciju i podizanje razine svijesti o potrebi poštivanja ljudskih prava kao i o važnosti prevencije i zaštite osoba s invaliditetom od svih oblika nasilja te provedbu nediskriminirajuće politike. Nužno je, uz preventivni, uspostaviti i učinkoviti zaštitni sustav kojim će se svi oblici nasilja nad osobama s invaliditetom međuresornom suradnjom uspješno suzbijati, počinitelji primjereno kažnjavati, a osobe s invaliditetom kao žrtve nasilja uspješno rehabilitirati i integrirati u društvo na ravnopravnoj osnovi.

Djeci s teškoćama u razvoju i osobama s invaliditetom treba prije svega osigurati dostupnost nacionalne i lokalne pravne regulative o postojećem sustavu opće pravne zaštite i zaštite od nasilja i zlostavljanja, primjereno vrsti oštećenja na odgovarajućem načinu komunikacije. Pritom je veoma važna uspostava i kontinuirana suradnja nadležnih državnih tijela i drugih čimbenika koji sudjeluju u sprečavanju, otkrivanju i suzbijanju nasilja među djecom i mladima (odgojno-obrazovne ustanove, domovi za skrb o djeci, centri za socijalnu skrb, policijske postaje, zdravstvene ustanove, državna odvjetništva i jedinice lokalne samouprave). Od neprocjenjive je važnosti u tome uloga civilnog društva, posebice udruga osoba s invaliditetom kao ključnih čimbenika potpore.

Ovom se strategijom na području pravne zaštite i zaštite od nasilja i zlostavljanja trebaju ostvariti sljedeći ciljevi:

Ciljevi:

- osigurati stručnu i pravnu pomoć te dostupnost pravne regulative za zaštitu i promicanje ljudskih prava i temeljnih sloboda osobama s invaliditetom na ravnopravnoj osnovi s drugim osobama;
- osigurati djelotvoran i ravnopravan pristup svim sustavima zaštite u zajednici;
- uspostaviti učinkovitu zaštitu osoba s invaliditetom od svih oblika nasilja i zlostavljanja.

Mjere:

1. Pružanje osobama s invaliditetom odgovarajuće stručne pravne pomoći na svim razinama

Nositelj: Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom

Sunositelji: Ured pravobraniteljice za osobe s invaliditetom, savjetovalište, udruge osoba s invaliditetom i udruge koje programski djeluju u korist osoba s invaliditetom

Aktivnosti:

1. Osigurati pravno savjetovanje za osobe s invaliditetom preko udruga osoba s invaliditetom sufinanciranjem programa i projekata udruga, organizacijom seminara i radionica.
2. Osigurati nastavak rada savjetovališta.

Rokovi provedbe:

1. aktivnost: kontinuirano.
2. aktivnost: kontinuirano.

Indikatori provedbe aktivnosti:

1. Broj održanih seminara i radionica.
2. Broj osoba s invaliditetom korisnika savjetovališta ili polaznika seminara i radionica, zadovoljstvo i evaluacija korisnika savjetovališta i polaznika seminara i radionica.

Potrebna financijska sredstva: planirat će se u proračunu Grada Zagreba u okviru savjetovališnog rada i godišnjih natječaja za programe i projekte udruga

2. Osiguravanje dostupnosti pravne regulative osobama s različitim vrstama oštećenja

Nositelj: Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom

Sunositelji: Gradski ured za obrazovanje, kulturu i šport, udruge osoba s invaliditetom i Hrvatska knjižnica za slijepe

Aktivnosti:

1. Prevođenje na Brailleovo pismo i zvučnu tehniku dokumenata za zaštitu ljudskih prava te njihovo tiskanje prilagođeno osobama s intelektualnim teškoćama.
2. Prevođenje na Brailleovo pismo i zvučnu tehniku dokumenata koji reguliraju područje zaštite od nasilja i zlostavljanja te njihovo tiskanje prilagođeno osobama s intelektualnim teškoćama.
3. Distribuiranje tiskanih dokumenata korisnicima.
4. Kontinuirano pripremanje informacija o pravnoj regulativi i objavljivanje na web stranici.
5. Redovito ažuriranje i održavanje web stranice.

Rokovi provedbe:

1. aktivnost: 2011. - 2015.
2. aktivnost: 2011. - 2015.
3. aktivnost: 2011. - 2015.
4. aktivnost: 2011. - 2015.
5. aktivnost: 2011. - 2015.

Indikatori provedbe aktivnosti:

1. Broj tiskanih dokumenata.
2. Broj tiskanih dokumenata.
3. Broj podijeljenih dokumenata.
4. Kvaliteta informacija i njihova dostupnost osobama s invaliditetom.
5. Zadovoljstvo korisnika izrađenim materijalom i kvalitetom informacija objavljenih na web stranici.

Potrebna financijska sredstva: planirat će se u proračunu Grada Zagreba, u iznosu od oko 100.000,00 kn godišnje

3. Organiziranje seminara i edukacija radi osnaživanja osoba s invaliditetom za borbu protiv svih oblika nasilja i zlostavljanja te poticanje akcijskih istraživanja o modalitetima i obilježjima nasilja i zlostavljanja djece s teškoćama u razvoju/osoba s invaliditetom

Nositelj: Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom

Sunositelji: Gradski ured za obrazovanje, kulturu i šport, Studijski centar socijalnog rada, udruge osoba s invaliditetom, udruge i organizacije koje se bave žrtvama obiteljskog nasilja, Savjetovalište za osobe s invaliditetom i članove njihovih obitelji, Savjetovalište za djecu i odrasle žrtve obiteljskog nasilja ustanove Duga, Poliklinika za zaštitu djece Grada Zagreba i dr.

Aktivnosti:

1. Izraditi analizu postojećeg stanja i utvrditi potrebe osoba s invaliditetom.
2. Izraditi program seminara i plan edukacija za voditelje i članove udruga različitih skupina osoba s invaliditetom (žena, mladih, starijih osoba s invaliditetom).
3. Kontinuirano provoditi seminare i edukacije radionicama, tribinama, predavanjima i sl., za osobe s invaliditetom i članove obitelji.
4. Poticati akcijska istraživanja o obilježjima i modalitetima nasilja nad djecom s teškoćama u razvoju/osobama s invaliditetom u školama i u obitelji te im pružati stručnu i financijsku potporu.
5. Kontinuirano informirati i poticati osobe s invaliditetom na korištenje usluga savjetovališta Grada Zagreba i Savjetovališta za djecu i odrasle žrtve obiteljskog nasilja ustanove Duga - Zagreb.

Rokovi provedbe:

1. aktivnost: 2011. - 2015.
2. aktivnost: 2011. - 2015.
3. aktivnost: 2011. - 2015.
4. aktivnost: 2011. - 2015.
5. aktivnost: 2011. - 2015.

Indikatori provedbe aktivnosti:

1. Izrađena analiza postojećeg stanja i utvrđene potrebe.
2. Izrađeni programi i planovi seminara i edukacija.
3. Provedeni seminari i edukacije.
4. Provedena istraživanja.
5. Broj korisnika savjetovališta.

Potrebna financijska sredstva: planirat će se u proračunu Grada Zagreba, u iznosu od oko 10.000,00 kn godišnje, te u okviru natječaja za programe i projekte udruga osoba s invaliditetom

4. Uklanjanje stereotipa o oštećenju osoba s invaliditetom i djece s teškoćama u razvoju kao mogućem uzroku nasilja nad njima, te borba protiv njihova stigmatiziranja

Nositelj: Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom

Sunositelji: Gradski ured za obrazovanje, kulturu i šport, udruge osoba s invaliditetom i udruge koje programski djeluju u korist osoba s invaliditetom, mediji

Aktivnosti:

1. Organizirati različite aktivnosti (radionice, igraonice, tribine, savjetovanja) radi uklanjanja stereotipa o oštećenju kao mogućem uzroku nasilja nad osobama s invaliditetom i djecom s teškoćama u razvoju.
2. Provoditi radionice i igraonice za djecu, tribine i savjetovanja za odrasle osobe.

Rokovi provedbe:

1. aktivnost: 2011. - 2015.
2. aktivnost: 2011. - 2015.

Indikatori provedbe aktivnosti:

1. Broj radionica i igraonica.
2. Broj radionica i igraonica.

Potrebna financijska sredstva: planirat će se u proračunu Grada Zagreba, u iznosu od oko 5.000,00 kn godišnje

5. Organiziranje edukacija za stručnjake

Nositelj: Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom

Sunositelji: Gradski ured za obrazovanje, kulturu i šport, Gradski ured za zdravstvo i branitelje, udruge osoba s invaliditetom, udruge i organizacije koje se bave žrtvama obiteljskog nasilja, ustanova Duga - Zagreb, Poliklinika za zaštitu djece Grada Zagreba, Centar za socijalnu skrb Zagreb, PU zagrebačka, pravobraniteljski uredi

Aktivnosti:

1. Izraditi program i plan edukacija.
2. Izraditi brošuru o obilježjima i specifičnostima pojedinih vrsta oštećenja, načinima pristupa i komunikaciji.
3. Organizacija stručnih skupova, radionica, tribina, predavanja za stručnjake koji se bave zaštitom djece s teškoćama u razvoju/osoba s invaliditetom, u sustavu zaštite od nasilja i zlostavljanja.
4. Organizacija stručnih skupova, radionica, tribina, predavanja za stručnjake koji se bave zaštitom žrtava nasilja i zlostavljanja o specifičnostima i potrebama djece s teškoćama u razvoju/osoba s invaliditetom.
5. Organizacija stručnih skupova, radionica, tribina, predavanja za stručnjake koji se bave zaštitom djece u odgojnim i obrazovnim institucijama o obilježjima nasilja među djecom provođenjem strategija borbe protiv nasilja, osobito prema djeci s teškoćama u razvoju.
6. Uspostavljanje kontinuirane suradnje tijela gradske uprave i svih čimbenika koji sudjeluju u sprečavanju, otkrivanju i suzbijanju nasilja nad djecom s teškoćama u razvoju/osobama s invaliditetom (odgojno-obrazovne ustanove, domovi za skrb o djeci, centri za socijalnu skrb, PU zagrebačka, zdravstvene ustanove, državna odvjetništva, pravobraniteljski uredi...).

Rokovi provedbe:

1. aktivnost: 2011. - 2015.
2. aktivnost: 2011. - 2015.
3. aktivnost: 2011. - 2015.
4. aktivnost: 2011. - 2015.
5. aktivnost: 2011. - 2015.
6. aktivnost: 2011. - 2015.

Indikatori provedbe aktivnosti:

1. Izrađen program i plan edukacija.
2. Izrađena brošura.
3. Broj i kvaliteta provedenih stručnih skupova, radionica, tribina i predavanja.
4. Broj i kvaliteta provedenih stručnih skupova, radionica, tribina i predavanja.
5. Broj i kvaliteta provedenih stručnih skupova, radionica, tribina i predavanja.
6. Kontinuirana suradnja.

Potrebna financijska sredstva: planirat će se u proračunu Grada Zagreba, u iznosu od oko 10.000,00 kn godišnje

6. Poticanje organizacija civilnog društva, osobito udruga žena s invaliditetom u provođenju projekata i programa radi osnaživanja osoba s invaliditetom

Nositelj: Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom

Sunositelji: Gradski ured za obrazovanje, kulturu i šport, udruge osoba s invaliditetom

Aktivnosti:

1. Stručna i financijska potpora osnivanju klubova i organizacija osoba s invaliditetom koje se ciljano bave osnaživanjem osoba s invaliditetom u preveniranju nasilja ili osiguravanju lakšeg izlaska iz kruga nasilja.
2. Stručna i financijska potpora projektima i programima u vezi s ovom problematikom.
3. Stručna i financijska potpora organizaciji jedinica za prihvrat osoba s invaliditetom žrtava obiteljskog nasilja.

Rokovi provedbe:

1. aktivnost: 2011. - 2015.
2. aktivnost: 2011. - 2015.
3. aktivnost: 2011. - 2015.

Indikatori provedbe aktivnosti:

1. Pružena stručna i financijska potpora te broj osnovanih klubova i organizacija.
2. Broj programa i projekata te pružena stručna i financijska potpora.
3. Razina pružene stručne i financijske potpore.

Potrebna financijska sredstva: planirat će se u proračunu Grada Zagreba, u okviru natječaja za programe i projekte udruga osoba s invaliditetom za svaku pojedinu godinu

7. Organiziranje javnih kampanja radi senzibiliziranja stručne i šire javnosti za probleme nasilja i zlostavljanja djece s teškoćama u razvoju i osoba s invaliditetom

Nositelj: Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom

Sunositelji: udruge osoba s invaliditetom, Dom za djecu i odrasle žrtve obiteljskog nasilja "Duga - Zagreb" i mediji

Aktivnosti:

1. Osmišljavanje kampanja.
2. Izrada promotivnog materijala kampanje (letaka, plakata).
3. Provođenje kampanje po dobnoj strukturi i vrstama oštećenja osoba s invaliditetom.
4. Senzibiliziranje šire javnosti za problematiku nasilja i zlostavljanja djece s teškoćama u razvoju/osoba s invaliditetom preko medija i sredstava javnog priopćavanja (TV, tisak, radio, elektronički mediji...) te educiranje i senzibiliziranje novinara koji prate ta područja.
5. Obilježavanje datuma koji su u vezi s promicanjem ljudskih prava i unapređivanjem položaja žrtava nasilja radi senzibilizacije javnosti.

Rokovi provedbe:

1. aktivnost: 2011. - 2015.
2. aktivnost: 2011. - 2015.
3. aktivnost: 2011. - 2015.
4. aktivnost: 2011. - 2015.
5. aktivnost: 2011. - 2015.

Indikatori provedbe aktivnosti:

1. Osmišljena i pripremljena kampanja.
2. Izrađen promotivni materijal kampanje.
3. Provedena kampanja, broj podijeljenih letaka i izloženih plakata.
4. Broj javnih nastupa.
5. Obilježeni datumi.

Potrebna financijska sredstva: planirat će se u proračunu Grada Zagreba, u iznosu od oko 10.000,00 kn godišnje

8. INFORMIRANJE, KOMUNIKACIJA I PODIZANJE RAZINE SVIJESTI

Uvod i ocjena stanja

Osiguranje potpune integracije osoba s invaliditetom u društvo, kao temeljni cilj Strategije, ne može se ostvariti bez pristupa informacijama preko odgovarajućega komunikacijskog sustava. Za bolje razumijevanje mjera i aktivnosti na ovom području Strategije potrebno je podsjetiti na sadržaj pojmova: **komunikacija** podrazumijeva govorne i znakovne jezike, prikazivanje teksta, Brailleovo pismo i taktilnu komunikaciju, krupni tisak, zvučne zapise, pristupačne multimedije, osobne čitače i alternativne oblike, sredstva i oblike komunikacije, uključujući pristupačne informacijske i komunikacijske tehnologije; **jezik** obuhvaća govorene i znakovne jezike i druge oblike negovornih jezika.

Brze promjene i razvoj u svijetu informatike i komunikacija uvjetuju i način na koji ljudi međusobno komuniciraju, obavljaju poslove i koriste se uslugama i informacijama.

Tehnološki napredak treba pomoći svim građanima poboljšati kvalitetu života, a nikako ne smije biti faktor koji još snažnije isključuje pojedine društvene skupine. Osobe s invaliditetom trebaju snažniju pomoć društva da im omogući korištenje novim tehnologijama da bi ostvarili dobrobit tehnološkog napretka. Oštećenje ne smije biti razlog nedostupnosti informacija i tehnologije. Javne se službe trebaju pobrinuti za to da svoje informacije učine dostupnima i prilagođenima osobama s različitim vrstama oštećenja.

U razvoju standarda i oblikovanja novih komunikacijskih i informacijskih sustava potrebno je konzultirati predstavnike osoba s invaliditetom.

Da bi osobe s invaliditetom mogle razviti svoje potencijale, potrebno je osigurati pozitivno gledanje cjelokupne zajednice na njihovo sudjelovanje u njezinim funkcioniranju.

Društvo je odgovorno za formiranje svijesti o sposobnostima i doprinosima osoba s invaliditetom. Sustavno će se provoditi javna kampanja za zaštitu prava osoba s invaliditetom.

Ciljevi:

- omogućiti osobama s invaliditetom optimalno korištenje novim tehnologijama radi povećanja njihove neovisnosti i kvalitete života;
- omogućiti osobama s invaliditetom slobodno pretraživanje, primanje i prosljeđivanje informacija prema vlastitom izboru;
- poticati uklanjanje negativnih predrasuda prema osobama s invaliditetom;
- podizati razinu svijesti o aktivnoj ulozi osoba s invaliditetom, njihovim pravima na izjednačavanje mogućnosti i zaštitu od diskriminacije.

Mjere:

1. Omogućavanje slobodnog pretraživanja, primanja i prosljeđivanja informacija prema izboru pojedinca - osobe s invaliditetom na ravnopravnoj osnovi s drugim članovima društva

Nositelj: Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom

Sunositelji: svi gradski uredi i službe, udruge osoba s invaliditetom i udruge koje programski djeluju u korist osoba s invaliditetom

Aktivnosti:

1. Učiniti dostupnima službene informacije osobama s invaliditetom u prihvatljivim oblicima i tehnologijama, ovisno o individualnim mogućnostima komuniciranja pojedinca - osobe s invaliditetom.
2. Provesti edukaciju osoba s invaliditetom o korištenju novih i postojećih raspoloživih informacijskih i komunikacijskih tehnologija i osigurati dostupnost cjelokupnog materijala za obrazovanje osobama s invaliditetom i njihovu usklađenost s postojećim standardima pristupačnosti.
3. Osmisliti odgovarajuću evaluaciju dostupnosti primanja i odašiljanja informacija, te kvalitete komunikacije osoba s invaliditetom na temelju prethodno snimljenoga postojećeg stanja i stanja nakon provedene edukacije.
4. Osmisliti odgovarajuću evaluaciju i praćenje kvalitete života osoba s invaliditetom koje su bile uključene u programe edukacije o korištenju informacijskim i komunikacijskim tehnologijama.

Rokovi provedbe:

1. aktivnost: 2011. - 2015.
2. aktivnost: 2011. - 2015.
3. aktivnost: 2011. - 2015.
4. aktivnost: jednom godišnje.

Indikatori provedbe aktivnosti:

1. Dostupnost službenih informacija svim osobama s invaliditetom sukladno individualnim mogućnostima komuniciranja pojedinca - osobe s invaliditetom.
2. Dostupnost službenih informacija svim osobama s invaliditetom sukladno individualnim mogućnostima komuniciranja pojedinca - osobe s invaliditetom.
3. Dostupnost službenih informacija svim osobama s invaliditetom sukladno individualnim mogućnostima komuniciranja pojedinca - osobe s invaliditetom.
4. Dostupnost službenih informacija svim osobama s invaliditetom sukladno individualnim mogućnostima komuniciranja pojedinca - osobe s invaliditetom.

Potrebna financijska sredstva: sredstva za ovu namjenu potrebno je planirati u proračunu Grada Zagreba u iznosu od oko 5.000,00 kn godišnje

2. Korištenje novim tehnologijama radi povećanja neovisnosti i kvalitete života osoba s invaliditetom

Nositelj: Gradski ured za prostorno uređenje, izgradnju Grada, graditeljstvo, komunalne poslove i promet

Sunositelji: Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom, ustanove u vlasništvu Grada Zagreba

Aktivnosti:

1. Ugraditi induktivne petlje u svim ustanovama u vlasništvu Grada Zagreba, posebno onima sa šalterskim poslovanjem, sukladno financijskim mogućnostima.
2. Osigurati dostupnost svih sadržaja za osobe s invaliditetom u obrazovanju (uključujući i cjeloživotno obrazovanje) i usklađivanje s postojećim standardima pristupačnosti - sve škole, obrazovne centre itd., opskrbiti dostupnim pomagalicama poput i FM-sustava.
3. Učiniti komunikacijske sustave pristupačnijima osobama s invaliditetom uz pomoć nove tehnologije.
4. Potaknuti javne službe i javna tijela na informiranje i komuniciranje u obliku koji je prihvatljiv osobama s invaliditetom.
5. Kontinuirano educirati sve zaposlene u javnim ustanovama radi razumijevanja potreba i kvalitetnijeg pružanja usluga osobama s invaliditetom.

Rokovi provedbe:

1. aktivnost: 2011. - 2015. , u skladu s mogućnostima proračuna Grada Zagreba.
2. aktivnost: 2011. - 2015. , u skladu s mogućnostima proračuna Grada Zagreba.
3. aktivnost: 2011. - 2015. , u skladu s mogućnostima proračuna Grada Zagreba.
4. aktivnost: 2011. - 2015. , u skladu s mogućnostima proračuna Grada Zagreba.
5. aktivnost: 2011. - 2015. , u skladu s mogućnostima proračuna Grada Zagreba.

Indikatori provedbe aktivnosti:

1. Broj ugrađenih induktivnih petlji.
2. Dostupni sadržaji, pristupačni prostori.
3. Uvedene nove tehnologije.
4. Upućeni javni pozivi, inicijative.
5. Organizirane edukacije.

Potrebna financijska sredstva: planirat će se u proračunu Grada Zagreba

3. Jačanje svijesti o tome da same osobe s invaliditetom mogu najbolje zastupati svoje interese, podizati razinu svijesti o invaliditetu i pravima osoba s invaliditetom unapređivanjem stavova prema osobama s invaliditetom kao aktivnim i potpunim članovima društva

Nositelj: Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom

Sunositelji: udruge osoba s invaliditetom i udruge koje programski djeluju u korist osoba s invaliditetom

Aktivnosti:

1. Promicati pozitivnu sliku o osobama s invaliditetom.
2. Upoznavati javnost o dobrim primjerima iz prakse u području rada, obrazovanja, kulture, stanovanja i drugoga preko sredstava javnog informiranja.
3. Poticati medije na uvođenje i održavanje redovitih općih i specijaliziranih informativnih programa u kojima bi se razmatrale aktualne teškoće, ali i uspjesi u provođenju mjera Zagrebačke strategije.
4. Poticati osobe s invaliditetom i njihove udruge na javnu promidžbu u suradnji s medijima.

Rokovi

1. aktivnost: 2011. - 2015.
2. aktivnost: 2011. - 2015.
3. aktivnost: 2011. - 2015.
4. aktivnost: 2011. - 2015.

Indikatori provedbe aktivnosti:

1. Broj kampanja.
2. Broj kampanja.
3. Broj novih redovitih općih i specijaliziranih informativnih programa.
4. Broj održanih susreta s predstavnicima medija (okrugli stolovi, tribine, sastanci, ...).

Potrebna financijska sredstva: sredstva za ovu namjenu potrebno je planirati u proračunu Grada Zagreba u iznosu od minimalno 10.000,00 kn godišnje

4. Podizanje javne svijesti o pravima osoba s invaliditetom nizom različitih aktivnosti koje pridonose općoj toleranciji za raznolikosti u društvu

Nositelj: Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom

Sunositelji: svi gradski uredi i službe, udruge osoba s invaliditetom i udruge koje programski djeluju u korist osoba s invaliditetom

Aktivnosti:

1. Usvojiti jedinstvenu nediskriminirajuću terminologiju u svim javnim istupima i tiskanom materijalu.
2. Koristiti se odgovarajućim edukativnim načinima i sadržajima na svim obrazovnim razinama, od predškolskih do visokoškolskih ustanova, približavati djeci i mladima znanja, informacije i iskustva o nastanku invaliditeta i invaliditetu općenito te o osobama s invaliditetom.
3. Organizacija stručnih skupova, tribina, okruglih stolova.
4. Izrada Vodiča kroz Grad Zagreb za osobe s invaliditetom (u daljnjem tekstu: Vodič):
  - izrada novog izdanja Vodiča;
  - izrada posebnog izdanja na Brailleovu pismu, u suradnji s Udrugom slijepih Zagreb;
  - predstavljanje vodiča svim korisnicima;
  - objava na web stranicama Grada Zagreba.
5. Osmisliti javna djelovanja za obilježavanje datuma koji su u vezi s promicanjem ljudskih prava i unapređenjem položaja osoba s invaliditetom:
  - obilježavanje prigodnih datuma nizom različitih aktivnosti.
6. Organizacija medijskih konferencija.
7. Organizacija natječaja za izbor zaslužnih osoba i organizacija za promociju i zaštitu prava osoba s invaliditetom u različitim područjima djelovanja.

Rokovi provedbe:

1. aktivnost: kontinuirano
2. aktivnost: kontinuirano
3. aktivnost: godišnje
4. aktivnost: 2012.
5. aktivnost: godišnje
6. aktivnost: godišnje
7. aktivnost: godišnje

Indikatori provedbe aktivnosti:

1. Redovita i učestala javna upotreba nediskriminirajuće, osnažujuće terminologije u vezi s osobama s invaliditetom.
2. Broj održanih edukacija, seminara, tribina i dr.
3. Broj održanih stručnih skupova, tribina, okruglih stolova.
4. Izrađen, tiskan, objavljen Vodič.
5. Obilježeni datumi koji su u vezi s promicanjem ljudskih prava i unapređenjem položaja osoba s invaliditetom.
6. Broj medijskih konferencija.
7. Broj natječaja.

Potrebna financijska sredstva: planirat će se u proračunu Grada Zagreba

5. Osiguravanje prijevoda na hrvatski znakovni jezik jedne informativne emisije dnevno na lokalnim elektroničkim medijima s kojima Grad Zagreb ima sklopljene ugovore o programskoj suradnji na promicanju javnosti rada tijela Grada Zagreba i drugih tijela

Nositelj: Ured gradonačelnika

Sunositelji: Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom, udruge osoba s invaliditetom i lokalni elektronički mediji s kojima Grad Zagreb ima sklopljene ugovore o programskoj suradnji na promicanju javnosti rada tijela Grada Zagreba i drugih tijela

Aktivnosti:

1. Izbor informativnih emisija
2. Financiranje prijevoda na hrvatski znakovni jezik jedne informativne emisije dnevno

Rok provedbe:

1. aktivnost: 2012. - 2015.
2. aktivnost: 2012. - 2015.

Indikatori provedbe aktivnosti:

1. aktivnost: Broj odabranih emisija.
2. aktivnost: Broj prevedenih emisija i gledanost.

Potrebna financijska sredstva: planirat će se u proračunu Grada Zagreba u okviru redovne djelatnosti

9. SUDJELOVANJE U KULTURNOM ŽIVOTU

Uvod i ocjena stanja

Opredjeljenje za socijalni model djelovanja prema osobama s invaliditetom, utemeljen na promociji i zaštiti ljudskih prava, odnosi se na sve generacije ljudskih prava: od građanskih, političkih, gospodarskih, socijalnih i kulturnih do globalnih. Puna ravnopravnost i izjednačenost mogućnosti osoba s invaliditetom podrazumijeva i njihovo pravo da budu u potpunosti uključeni u društvenu zajednicu, što podrazumijeva i sudjelovanje u kulturnom životu.

Izvorišta životnih problema osoba s invaliditetom nisu isključivo u vezi sa zdravstvenim stanjem, već s diskriminacijom i ograničenjima koja doživljavaju radi ustroja i strukture društvene okoline i njezinih stavova. Da bi ostvarile željenu neovisnost, osobe s invaliditetom moraju voditi što potpuniji život u interakciji sa svim ostalim članovima društva.

Unatoč pozitivnim pomacima unazad nekoliko godina, zahvaljujući opredjeljenju Republike Hrvatske usmjerenom ka zaštiti osoba s invaliditetom i njihovom uključivanju u društveni život, osobe s invaliditetom još uvijek nailaze na zapreke potpunom uključivanju u socijalnom, profesionalnom, ekonomskom, obrazovnom i kulturnom području. No, iako se suočavaju s ograničenjima i tradicijom neravnopravnog tretmana, nesumnjivo posjeduju kreativne sposobnosti koje zajedno s drugima mogu ravnopravno potvrđivati u javnosti.

Da bi osobe s invaliditetom mogle sudjelovati u kulturnoj djelatnosti na ravnopravnoj osnovi, Grad Zagreb nastoji osigurati uvjete u kojima će osobe s invaliditetom moći predstavljati svoje kreativne, umjetničke i intelektualne sposobnosti.

Poticanje djelovanja osoba s invaliditetom polazi od podizanja razine društvene svijesti o raznolikostima i vrijednostima njihovih kulturnih aktivnosti, kao i podupiranja potpune neovisnosti u umjetničkom i kreativnom izražavanju. Djelovanje u kulturnom životu za osobe s invaliditetom podrazumijeva i financijsku potporu koja osigurava uvjete za njihovo ravnopravno sudjelovanje u svim aspektima kulturnog života, uz punu potporu Grada Zagreba, koji tako izravno sudjeluje u djelatnosti i promidžbi stvaralaštva osoba s invaliditetom.

Da bi bile u potpunosti uključene u društvo, osobama s invaliditetom i njihovim udrugama valja osigurati jednake mogućnosti za razvoj kreativnih i intelektualnih sposobnosti. Budući da svako od umjetničkih područja nosi u sebi neograničeni prostor izražavanja, sudjelovanje osoba s invaliditetom u kulturnom životu šire društvene zajednice nužno je u afirmaciji sveukupna stvaralaštva i doprinosa kulturnim aktivnostima koje uključuju ravnopravan pristup u svim područjima u kojima i osobe s invaliditetom ostvaruju vlastita umjetnička prava.

U tom smislu treba poticati različite kulturne aktivnosti, od manifestacija do programskih djelatnosti udruga koje su sastavni dio javnih potreba u kulturi grada Zagreba.

U većini europskih gradova postoji niz problema u ostvarivanju pristupačnosti objekata i kulturnih sadržaja osobama s invaliditetom, s obzirom na to da se, uglavnom, radi o starijim zdanjima ili povijesnim spomenicima kulture. U tom se slučaju uglavnom koristi koncept *razumne prilagodbe*. Mediji bi također trebali prezentirati raznolikost društva i pružiti mogućnost osobama s invaliditetom da sudjeluju u kreiranju i djelovanju u medijskom prostoru.

Iako Grad Zagreb u zadnjih nekoliko godina nizom aktivnosti otvara medijski i kulturni prostor osobama s invaliditetom, potrebno je učiniti znatno više na izjednačavanju mogućnosti pristupa. Potrebno je istaknuti napore mnogih kulturnih institucija u gradu Zagrebu. Koncertna dvorana Vatroslava Lisinskog i Zagrebačka filharmonija za osobe s invaliditetom osiguravaju veliki broj besplatnih koncerata. Muzej Grada Zagreba, prilagodbom prostora i izložbi, osigurava osobama s invaliditetom korištenje mnogih sadržaja. Sufinanciranje i potpora kulturnim projektima i programima organizacija osoba s invaliditetom neke je od njih izdvojilo kao kulturne znamenitosti grada, npr. *Festival jednakih mogućnosti* Društva tjelesnih invalida, Dramski studio slijepih i slabovidnih *Novi život*, Kazališna udruga gluhih *Dlan* i sl.

Već tradicionalna manifestacija *Tjedan udruga* i aktivnosti Grada Zagreba u povodu obilježavanja Međunarodnog dana osoba s invaliditetom javna je prezentacija kulturnog stvaralaštva koje građanima Grada Zagreba približavaju umjetničke i kreativne kapacitete koje osobe s invaliditetom posjeduju.

Ciljevi:

- omogućiti razvitak i afirmaciju kreativnih mogućnosti osoba s invaliditetom te im omogućiti ravnopravno uključivanje u kulturni život zajedno s drugim sudionicima;
- osigurati stručnu i financijsku potporu projektima i programima osoba s invaliditetom s područja kulture;
- omogućiti osobama s invaliditetom dobivanje statusa umjetnika i ostvarivanje dobiti od njihova umjetničkog rada;
- sustavno pratiti rad i dostignuća osoba s invaliditetom u kulturi;
- omogućiti pristup osoba s invaliditetom ustanovama u kulturi (muzeji, galerije, kazališta, kina, koncertne dvorane i drugo) te praćenje njihovih programa uz uporabu suvremenih tehničkih dostignuća;

- omogućiti osobama s invaliditetom pristup i/ili stručnu informaciju, odnosno doživljaj kulturne baštine: povijesnih građevina, lokaliteta, umjetnina, tradicijske materijalne i nematerijalne baštine;

- poticati sudjelovanje sponzora i donatora pri provedbi programa i manifestacija udruga osoba s invaliditetom.

Mjere:

1. Kontinuirano stručno i financijsko poticanje i podupiranje projekata i programa koji afirmiraju kreativne i umjetničke mogućnosti osoba s invaliditetom

Nositelj: Gradski ured za obrazovanje, kulturu i šport

Sunositelji: Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom, udruge osoba s invaliditetom i udruge koje programski djeluju u korist osoba s invaliditetom

Aktivnost:

1. Financirati i sufinancirati projekte i programe, udruge i institucije koje na amaterskoj i profesionalnoj razini djelovanja afirmiraju kreativne i umjetničke mogućnosti osoba s invaliditetom.

Rok provedbe:

1. aktivnost: 2011. - 2015.

Indikator provedbe:

1. Broj sufinanciranih projekata, udruga i institucija.

Potrebna financijska sredstva: planirat će se u državnom proračunu i proračunu Grada Zagreba u okviru redovne djelatnosti.

2. Osiguravanje sudjelovanja kazališnih i drugih umjetničkih solista i skupina osoba s invaliditetom u redovitim kulturnim manifestacijama (festivalima, smotrama i drugim kulturnim manifestacijama) pod jednakim uvjetima

Nositelj: Gradski ured za obrazovanje, kulturu i šport

Sunositelji: Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom, centri za kulturu, otvorena učilišta, udruge osoba s invaliditetom i udruge koje programski djeluju u korist osoba s invaliditetom

Aktivnost:

1. Prilagoditi kriterije i osigurati uvjete za upis osoba s invaliditetom u alternativne obrazovne programe, npr. redovne umjetničke radionice i drugo.

Rok provedbe:

1. aktivnost: 2011. - 2015.

Indikatori provedbe:

1. Broj osoba s invaliditetom upisanih u obrazovne programe (seminare, tečajeve, radionice i drugo).

Potrebna financijska sredstva: planirat će se u proračunu Grada Zagreba u okviru redovne djelatnosti

3. Poticanje umrežavanja i uključivanje osoba s invaliditetom u projekte u kulturi, na međunarodnoj, nacionalnoj i lokalnoj razini

Nositelj: Gradski ured za obrazovanje, kulturu i šport

Sunositelji: Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom, strukovne udruge u kulturi, udruge osoba s invaliditetom i udruge koje programski djeluju u korist osoba s invaliditetom

Aktivnosti:

1. Uključivati osobe s invaliditetom u projekte u kulturi na međunarodnoj, nacionalnoj i lokalnoj razini.
2. Poticati organizatore kulturnih manifestacija na uključivanje izvođača s invaliditetom.

Rokovi provedbe:

1. aktivnost: 2011. - 2015.
2. aktivnost: 2011. - 2015.

Indikatori provedbe aktivnosti:

1. Broj uključenih osoba s invaliditetom u kulturne manifestacije.
2. Broj uključenih osoba s invaliditetom u kulturne manifestacije.

Potrebna financijska sredstva: planirat će se u državnom proračunu i proračunu Grada Zagreba u okviru redovne djelatnosti

4. Senzibiliziranje javnosti za umjetnički rad osoba s invaliditetom

Nositelj: Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom

Sunositelji: Ministarstvo kulture, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, centri za kulturu, otvorena učilišta, udruge osoba s invaliditetom i udruge koje programski djeluju u korist osoba s invaliditetom

Aktivnost:

1. Tematski osmisлити postojeće manifestacije i promidžbene aktivnosti radi upoznavanja javnosti s umjetničkim djelovanjem i mogućnostima osoba s invaliditetom (kreativne radionice, umjetnički i obrazovni projekti i drugo).

Rok provedbe:

1. aktivnost: 2011. - 2015.

Indikatori provedbe aktivnosti:

1. Broj radionica, umjetničkih i obrazovnih projekata i drugoga provedenih radi senzibiliziranja javnosti za umjetnički rad osoba s invaliditetom.

Potrebna financijska sredstva: planirat će se u državnom proračunu i proračunu Grada Zagreba u okviru redovne djelatnosti

5. Poticanje i uspostavljanje suradnje s potencijalnim sponzorima i darovateljima (tvrtke, trgovačka društva, privatni poduzetnici, banke i drugi društveni i gospodarski subjekti)

Nositelji: Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom, Gradski ured za obrazovanje, kulturu i šport

Sunositelji: Hrvatska gospodarska komora, Udruženje obrtnika, sponzori i darovatelji, udruge osoba s invaliditetom i udruge koje programski djeluju u korist osoba s invaliditetom

Aktivnost:

1. Poticati uključivanje osoba s invaliditetom u ocjenjivanje i odabir programa koje financiraju sponzori i donatori.

Rok provedbe:

1. aktivnost: 2011. - 2015.

Indikatori provedbe aktivnosti:

1. Broj uključenih sponzora i darovatelja u aktivnosti.

Potrebna financijska sredstva: planirat će se u državnom proračunu i proračunu Grada Zagreba u okviru redovne djelatnosti

6. Izmjena propisa radi osiguravanja jednakih mogućnosti osobama s invaliditetom u kulturi

Nositelj: Gradski ured za obrazovanje, kulturu i šport

Sunositelji: Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom, udruge osoba s invaliditetom i udruge koje programski djeluju u korist osoba s invaliditetom

Aktivnosti:

1. Opremiti muzejske postave suvremenim komunikacijskim sredstvima tako da informacija o izložbi i/ili muzeju bude dostupna i osobama s osjetilnim oštećenjima.

2. Tiskati na Brailleovom pismu rasporede i programe kulturnih događanja; osigurati audiodeskripciju kazališnih i kino predstava za slijepe osobe.

3. Popularizirati umjetničke dosege osoba s invaliditetom u publikacijama u kulturi i financirati publikacije koje se bave područjem kulture osoba s invaliditetom.

Rokovi provedbe:

1. aktivnost: 2011. - 2015.
2. aktivnost: 2011. - 2015.
3. aktivnost: 2011. - 2015.

Indikatori provedbe aktivnosti:

1. Broj muzejskih postava opremljenih komunikacijskim sredstvima za osobe s osjetilnim oštećenjima.
2. Broj rasporeda i programa kulturnih događanja tiskanih na Brailleovom pismu.
3. Izdane publikacije.

Potrebna financijska sredstva: planirat će se u proračunu Grada Zagreba u okviru redovne djelatnosti i dijelom u državnom proračunu

7. Osiguravanje audiodeskripcije i prijevoda na hrvatski znakovni jezik najmanje jedne produkcije u svakom gradskom kazalištu i u privatnim kazalištima u Gradu Zagrebu koja za to pokažu interes

Nositelj: Gradski ured za obrazovanje, kulturu i šport

Sunositelji: Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom, udruge osoba s invaliditetom, gradska kazališta i privatna kazališta koja za to pokažu interes

Aktivnosti:

1. Izbor predstava
2. Financiranje audiodeskripcije i prijevoda na hrvatski znakovni jezik

Rok provedbe:

1. aktivnost: 2012. - 2015.
2. aktivnost.: 2012. - 2015.

Indikatori provedbe aktivnosti:

1. Broj izabranih predstava
2. Broj osiguranih audiodeskripcija i prevedenih predstava te posjećenost

Potrebna financijska sredstva: planirat će se u proračunu Grada Zagreba u okviru redovne djelatnosti.

10. SUDJELOVANJE U POLITIČKOM I JAVNOM ŽIVOTU

Uvod i ocjena stanja

Stvaranje mogućnosti aktivnog sudjelovanja svih građana u političkom životu pretpostavka je demokratski uređenog društva, stoga je nužno da se osobe s invaliditetom mogu koristiti svojim pravom glasa i sudjelovati u takvim aktivnostima.

Uključivanje osoba s invaliditetom u politički život nije ustupak ranjivoj skupini, nego znak političke ravnopravnosti svih građana. Ona treba biti vidljiva u ostvarivanju biračkih prava, mogućnosti sudjelovanja u političkim raspravama, pokretanju i oblikovanju građanskih

inicijativa i olakšanju sudjelovanja u radu predstavničkih tijela. Pretpostavke za takvo uključivanje treba ostvariti na svim razinama te za to predvidjeti i odgovarajuća sredstva i aktivnosti kojima bi se uklonile kako institucijske, tako i socijalne prepreke. Uključivanjem samih osoba s invaliditetom i njihovih udruga izbjegava se patronizirajući pristup u uključivanju ove populacije u politički i javni život zajednice.

Prema Deklaraciji o pravima osoba s invaliditetom osobe s invaliditetom imaju sva prava i slobode koje proizlaze iz Ustava, a diskriminacija prema osobama s invaliditetom jest svako njihovo izdvajanje, isključivanje ili ograničavanje, čime se krše njihova ljudska prava i temeljne slobode. Diskriminacija osoba s invaliditetom se očituje nepoduzimanjem mjera za uklanjanje prepreka u okolišu i općem stavu društva ili stvaranju novih prepreka kojima se usporava dostupnost službi i puno sudjelovanje osoba s invaliditetom u aktivnostima civilnog, kulturnog, ekonomskog, političkog i društvenog života.

Svojom Deklaracijom Hrvatski je sabor preuzeo obvezu da će Republika Hrvatska poduzeti potrebne mjere za promicanje ljudskih prava i nediskriminaciju osoba s invaliditetom te uklanjanje psiholoških, obrazovnih, obiteljskih, kulturoloških, socijalnih, profesionalnih, financijskih i građevinskih prepreka za potpunu integraciju i sudjelovanje osoba s invaliditetom u društvenom, ekonomskom, kulturnom i političkom životu, i to pod jednakim uvjetima.

Društvo ima obvezu stvarati okruženje koje će biti poticajno za osobe s invaliditetom i omogućiti im sudjelovanje u politici i javnom životu na lokalnoj, nacionalnoj i međunarodnoj razini, a Grad Zagreb je na tom području, u suradnji s udrugama osoba s invaliditetom, pokrenuo niz aktivnosti koje su poslužile kao model djelovanja i za druge lokalne sredine u Republici Hrvatskoj.

Javna prezentacija projekata i programa Grada Zagreba redovito se odvija uz sudjelovanje predstavnika osoba s invaliditetom, a kao i u većini zemalja i gradova, osobito treba poticati veći angažman žena i mladih osoba s invaliditetom za aktivno sudjelovanje u javnom i političkom životu.

Od osobitog je značenja pružiti osobama s invaliditetom jednake mogućnosti da bi vlastitim političkim djelovanjem sudjelovale u oblikovanju političkih ciljeva i raspodjeli sredstava. Uspješnim uspostavljanjem partnerstva između tijela javne vlasti i nevladinih organizacija, osobe s invaliditetom su postale vidljivi građani koji se zalažu za svoja prava i zahtijevaju jednake mogućnosti sudjelovanja u odlučivanju o važnim pitanjima javne politike, čemu pridonose javne kampanje, treniranje i obrazovni programi koji se provode na nacionalnoj i lokalnoj razini. Iako zakonodavni okvir u Republici Hrvatskoj osobama s invaliditetom osigurava ostvarivanje njihovih prava, na ovom području postoji prostor za daljnja unapređenja.

Uz institucijske promjene i zakonske pretpostavke za promjenu okruženja u kojem djeluju osobe s invaliditetom, važno je i razvijati participativnu političku kulturu u kojoj se posebna pozornost posvećuje osobama s invaliditetom.

Ciljevi:

- stvarati pretpostavke za okruženje u kojemu će osobe s invaliditetom moći sudjelovati u političkom životu kao ravnopravni građani;
- promicati sudjelovanje osoba s invaliditetom u svim oblicima javnog života i svim procesima političkog odlučivanja na lokalnoj, regionalnoj, nacionalnoj i međunarodnoj razini;
- uključivati osobe s invaliditetom i nevladine organizacije osoba s invaliditetom u pripremanje mjera javnih politika koje se odnose na osobe s invaliditetom;
- promicati sudjelovanje osoba s invaliditetom u radu političkih stranaka;

- povećati zastupljenost osoba s invaliditetom u predstavničkim tijelima lokalne i područne (regionalne) samouprave te na nacionalnoj razini;
- promicati sudjelovanje žena i mladih osoba s invaliditetom u javnom životu i političkom djelovanju na svim razinama.

Mjere:

1. Prilagodba glasačkih mjesta za potrebe osoba s invaliditetom i omogućavanje glasovanja uz pomoć druge osobe koju ovlasti osoba s invaliditetom

Nositelj: Služba za mjesnu samoupravu

Sunositelji: Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom, udruge osoba s invaliditetom i udruge koje programski djeluju u korist osoba s invaliditetom

Aktivnosti:

1. Prilagodba glasačkih mjesta osobama s invaliditetom.
2. Osigurati glasačke listiće prilagođene za glasovanje slijepih osoba.

Rokovi provedbe:

1. aktivnost: 2011. - 2015.
2. aktivnost: 2011. - 2015.

Indikatori provedbe aktivnosti:

1. Broj prilagođenih glasačkih mjesta.
2. Glasачki listići prilagođeni za osobe s invaliditetom.

Potrebna financijska sredstva: planirat će se u proračunu Grada Zagreba, sukladno utvrđenim potrebama

2. Osiguravanje tehničke potpore ili drugih oblika pomoći da bi svim zainteresiranim osobama s invaliditetom bili dostupni temeljni dokumenti od značenja za političko sudjelovanje na lokalnoj, regionalnoj ili nacionalnoj razini

Nositelj: Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom

Sunositelji: Služba za mjesnu samoupravu, Gradski ured za opću upravu, udruge osoba s invaliditetom

Aktivnosti:

1. Izraditi analizu dostupnosti dokumenata svim osobama s invaliditetom te opreme koja je dostupna na svim razinama političkog djelovanja (skeneri, pisači na Brailleovom pismu itd.).
2. Povećati dostupnost dokumenata i osigurati potrebnu opremu.

Rokovi provedbe:

1. aktivnost: 2011. - 2015.
2. aktivnost: 2011. - 2015.

Indikatori provedbe aktivnosti:

1. Izrađena analiza dostupnosti dokumenata i opreme.
2. Povećana dostupnost dokumenata i osigurana oprema.

Potrebna financijska sredstva: planirat će se u državnom proračunu i proračunu Grada Zagreba u okviru redovne djelatnosti

3. Informiranje zastupnika Gradske skupštine Grada Zagreba, državnih i javnih službenika te šire javnosti o osnovnim načelima i načinima uključivanja osoba s invaliditetom u politički i javni život zajednice

Nositelj: Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom

Sunositelji: udruge osoba s invaliditetom i udruge koje programski djeluju u korist osoba s invaliditetom

Aktivnosti:

1. Organizirati seminare, savjetovanja, tribine, radionice.
2. Tiskati informativni materijal (brošure, letci i drugo).
3. Organizirati tematsku sjednicu Gradske skupštine Grada Zagreba.

Rokovi provedbe:

1. aktivnost: 2011. - 2015.
2. aktivnost: 2011. - 2015.
3. aktivnost: 2011.

Indikatori provedbe aktivnosti:

1. Broj organiziranih seminara, savjetovanja, tribina, radionica.
2. Tiskani informativni materijal (brošure, letci i drugo).
3. Organizirana tematska sjednica Gradske skupštine Grada Zagreba.

Potrebna financijska sredstva: planirat će se u proračunu u Grada Zagreba u okviru redovne djelatnosti i dijelom u državnom proračunu

4. Promicanje sudjelovanja žena i mladih osoba s invaliditetom u javnom i političkom djelovanju na svim razinama

Nositelji: Ured gradonačelnika - Služba za promicanje ljudskih prava, ravnopravnosti spolova, odnosa s nacionalnim manjinama i vjerskim zajednicama i razvoj civilnog društva, Gradski ured za obrazovanje, kulturu i šport

Sunositelji: Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom, udruge osoba s invaliditetom i udruge koje programski djeluju u korist osoba s invaliditetom

Aktivnosti:

1. Izraditi analizu uključenosti žena i mladih osoba s invaliditetom u javni i politički život.
2. Predložiti mogućnosti poboljšanja uključenosti žena i mladih osoba s invaliditetom u javni i politički život.

3. Informirati i senzibilizirati javnost za ovo područje djelovanja žena i mladih osoba s invaliditetom (okrugli stolovi, tribine, radionice).

Rokovi provedbe:

1. aktivnost: 2011.
2. aktivnost: 2011.
3. aktivnost: 2011. - 2015.

Indikatori provedbe aktivnosti:

1. Izrađena analiza.
2. Upućeni prijedlozi.
3. Broj održanih okruglih stolova, tribina, radionica.

Potrebna financijska sredstva: planirat će se u državnom proračunu i proračunu Grada Zagreba u okviru redovne djelatnosti

5. Osiguravanje dodatne formalne i neformalne edukacije osoba s invaliditetom radi osnaživanja njihova uključivanja u javni i politički život

Nositelj: Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom

Sunositelji: udruge osoba s invaliditetom i udruge koje programski djeluju u korist osoba s invaliditetom

Aktivnost:

1. Organizirati seminare, okrugle stolove, javne rasprave.

Rok provedbe:

1. aktivnost: 2011. - 2015.

Indikator provedbe:

1. Broj organiziranih seminara, okruglih stolova, javnih rasprava.

Potrebna financijska sredstva: planirat će se u državnom proračunu i proračunu Grada Zagreba u okviru redovne djelatnosti

11. ISTRAŽIVANJE I RAZVOJ I MEĐUNARODNA SURADNJA

Uvod i ocjena stanja

Prikupljanje i analiza podataka o broju, strukturi i obilježjima osoba s invaliditetom preduvjet su za planiranje i kreiranje politike djelovanja prema određenim grupacijama i populaciji osoba s invaliditetom u cjelini. Podaci i istraživanja o pojedinim aspektima invaliditeta i osoba s invaliditetom omogućuju kreiranje najučinkovitijih rješenja za pojedine probleme.

Nedostatak podataka o osobama s invaliditetom ozbiljna je zapreka razvoju cjelovitog sustava zaštite na lokalnoj i nacionalnoj razini.

Temeljni podaci o osobama s invaliditetom u Republici Hrvatskoj i Gradu Zagrebu dobiveni su popisom stanovništva iz 2001. Izvor sveobuhvatnih i cjelovitih podataka o osobama s invaliditetom Hrvatski je registar osoba s invaliditetom, koji se vodi u Hrvatskom zavodu za javno zdravstvo. S obzirom na neujednačenu dinamiku i način prikupljanja podataka o osobama s invaliditetom iz različitih izvora, postojeći sustav nije dovoljno transparentan, a za potrebe Grada Zagreba nije dostupan.

Za planiranje sustavne zaštite osoba s invaliditetom nužno je raspolaganje dinamičnim sustavom podataka o osobama s invaliditetom, što će biti prioritetan zadatak u predstojećem razdoblju. Aktivnosti Grada bit će također usmjerene na poticanje i provođenje istraživanja pojedinih aspekata fenomena invaliditeta i obilježja osoba s invaliditetom.

Grad Zagreb je proteklih nekoliko godina sudjelovao u nizu međunarodnih aktivnosti na područjima u vezi s problemima invaliditeta, a u sljedećem će razdoblju pristupiti izgradnji međunarodne mreže suradnika, osobito u okviru prestižnih europskih primjera.

Ciljevi:

- promicati standarde utemeljene na rezultatima akcijskih i znanstvenih istraživanja;
- poticati multidisciplinarna istraživanja i prikupljati podatke kojima se promiče sudjelovanje osoba s invaliditetom;
- osigurati dostupnost cjelovitih podataka o osobama s invaliditetom s različitim vrstama oštećenja;
- sudjelovati u multidisciplinarnim istraživanjima o osobama s invaliditetom na nacionalnoj, regionalnoj i internacionalnoj razini;
- poticati razvoj i suradnju s gradovima, državama i organizacijama na nacionalnoj i internacionalnoj razini.

Mjere:

1. Kontinuirano ažuriranje baze podataka o osobama s invaliditetom Grada Zagreba

Nositelj: Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom

Sunositelji: udruge osoba s invaliditetom i udruge koje programski djeluju u korist osoba s invaliditetom, drugi

Aktivnost:

1. Ažuriranje baze podataka o osobama s invaliditetom Grada Zagreba.

Rok provedbe:

1. aktivnost: 2011. - 2015.

Indikator provedbe:

1. Ažurirana baza podataka.

Potrebna financijska sredstva: planirat će se u državnom proračunu i proračunu Grada Zagreba u iznosu od oko 50.000,00 kn godišnje

2. Osiguravanje uvjeta za razvoj URIHO-a kao referalnog centra za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba s invaliditetom

Nositelj: Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom

Sunositelji: URIHO, Gradski ured za gospodarstvo, rad i poduzetništvo Fond za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba s invaliditetom

Aktivnosti:

1. Iniciranje donošenja zakonskih okvira za osnivanje i reguliranje rada referalnih centara u području zaštite osoba s invaliditetom.
2. Stalna stručna i materijalna potpora programima i projektima URIHO-a u razvoju znanstveno-stručne i projektne suradnje s domaćim i inozemnim organizacijama u unapređivanju profesionalne rehabilitacije, zapošljavanja i cjelovite zaštite osoba s invaliditetom.

Rokovi provedbe:

1. aktivnost: 2011. - 2015.
2. aktivnost: 2011. - 2015.

Indikatori provedbe aktivnosti:

1. Upućeni prijedlozi za izmjenu i dopunu zakonskih propisa.
2. Broj programa i projekata.

Potrebna financijska sredstva: planirat će se u državnom proračunu i proračunu Grada Zagreba.

3. Provođenje i sudjelovanje u akcijskim istraživanjima o osobama s invaliditetom, o području invaliditeta i objavljivanje rezultata istraživanja u stručnim i znanstvenim radovima

Nositelj: Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom

Sunositelji: udruge osoba s invaliditetom u suradnji s Edukacijsko-rehabilitacijskim fakultetom Sveučilišta u Zagrebu i Studijskim centrom socijalnog rada Pravnog fakulteta u Zagrebu

Aktivnosti:

1. Provođenje i sudjelovanje u akcijskim istraživanjima o osobama s invaliditetom.
2. Objavljivanje rezultata istraživanja u stručnim i znanstvenim časopisima.

Rokovi provedbe:

1. aktivnost: 2011. - 2015.
2. aktivnost: 2011. - 2015.

Indikatori provedbe aktivnosti:

1. Provedena istraživanja.
2. Objavljeni rezultati istraživanja.

Potrebna financijska sredstva: planirat će se u državnom proračunu i proračunu Grada Zagreba u iznosu od oko 20.000,00 kn godišnje

4. Sudjelovanje na međunarodnim stručnim skupovima, suorganizacija i organizacija stručnih skupova s područja invaliditeta

Nositelj: Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom

Sunositelji: udruge osoba s invaliditetom i udruge koje programski djeluju u korist osoba s invaliditetom

Aktivnost:

1. Sudjelovanje na međunarodnim stručnim skupovima, suorganizacija i organizacija stručnih skupova o invaliditetu.

Rok provedbe:

1. aktivnost: 2011. - 2015.

Indikator provedbe:

1. Broj međunarodnih stručnih skupova o invaliditetu na kojima su sudjelovali predstavnici Grada Zagreba, udruga osoba s invaliditetom i udruga koje programski djeluju u korist osoba s invaliditetom, broj stručnih skupova o invaliditetu koje je suorganizirao ili organizirao Grad Zagreb, udruge osoba s invaliditetom i udruge koje programski djeluju u korist osoba s invaliditetom.

Potrebna financijska sredstva: planirat će se u državnom proračunu i proračunu Grada Zagreba u iznosu od oko 10.000,00 kn godišnje

5. Obilježavanje Europskog tjedna mobilnosti, 16. - 22. rujna

Nositelji: Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom, Gradski ured za zdravstvo i branitelje, Gradski ured za strategijsko planiranje i razvoj Grada, Gradski ured za obrazovanje, kulturu i šport, Gradski ured za prostorno uređenje, izgradnju Grada, graditeljstvo, komunalne poslove i promet i Gradski ured za energetiku, zaštitu okoliša i održivi razvoj

Sunositelji: Zagrebački holding d.o.o., Udruga Bicikl, Zagrebački športski savez osoba s invaliditetom, Zajednica saveza osoba s invaliditetom Hrvatske (SOIH), Tehnički muzej grada Zagreba, udruge osoba s invaliditetom i udruge koje programski djeluju u korist osoba s invaliditetom i dr.

Aktivnosti:

1. Organizacija programa aktivnosti kojima se obilježava Europski tjedan mobilnosti.
2. Prijava za nagradu Mobility Award.

Rokovi provedbe:

1. aktivnost: 2011. - 2015.
2. aktivnost: 2011. - 2015.

Indikatori provedbe aktivnosti:

1. Obilježen Europski tjedan mobilnosti.
2. Poslana prijava za Mobility Award.

Potrebna financijska sredstva: planirat će se u proračunu Grada Zagreba u iznosu od oko 50.000,00 kn godišnje

12. REKREACIJA, RAZONODA I SPORT

Uvod i ocjena stanja

Od davnina su ljudi pokazivali interes za bavljenje kineziološkim aktivnostima s različitim predznacima - od natjecateljskoga, rekreativnoga, do rasonode i zabave. Brzi razvoj tehnologije i znanosti, kao i njihova primjena u svakodnevnom životu i radu, dovode do brojnih pozitivnih, ali i do značajnih negativnih promjena u odnosu na tjelesno i mentalno zdravlje. Sve je manja potreba za kretanjem, a upravo se ona smatra jednom od osnovnih bioloških potreba koja se spontano zadovoljava obavljanjem svakodnevnih životnih aktivnosti. Novi načini života i rada, uz mnoštvo pogodnosti, dovode do narušavanja biološke i psihosocijalne ravnoteže suvremenog čovjeka.

Kineziološke aktivnosti bitne su za tjelesno i mentalno zdravlje te psihosocijalni razvoj svakog pojedinca. Stoga ne začuđuje što pojedini autori govore o kineziološkim aktivnostima kao društvenoj vrijednosti, determinanti društvenog napretka i ishodu društvenog razvoja.

Sport i rasonoda značajne su aktivnosti koje su za osobe s invaliditetom vrlo često nužna terapijska nadopuna. Pokret se kao temeljna biološka potreba realizira ciljanom motoričkom aktivnošću, bez obzira na to radi li se o osobi s invaliditetom ili bez njega. Za osobu s invaliditetom kineziološke aktivnosti su osnovna pretpostavka za psihomotoričko prilagođavanje na novonastale uvjete življenja. Invaliditet narušava prostorni integritet samoga čovjeka, pri čemu se kao posljedica javlja otežana komunikacija osobe s invaliditetom i njegove okoline.

Rekreacija, rasonoda i sport djeci s teškoćama u razvoju i osobama s invaliditetom unapređuju opće stanje organizma te pružaju mogućnosti za samopotvrđivanje i osiguravaju uključivanje u društvenu zajednicu.

Od osobitog su značenja sportske i rekreativne aktivnosti koje se organiziraju i provode radi poticanja i promicanja sporta, a osobito sporta djece s teškoćama u razvoju, mladih i studenata s invaliditetom te osoba s invaliditetom, kao i djelovanje nacionalnih sportskih saveza, Hrvatskoga olimpijskog odbora, Hrvatskoga paraolimpijskog odbora i Hrvatskoga sportskog saveza gluhih, koje se prema Zakonu o športu (Narodne novine 59/90, 60/92, 69/92, 25/93, 11/94, 77/95, 111/97, 13/98, 24/01, 71/06, 150/08 i 124/10) smatraju javnim potrebama na državnoj razini.

Sportske aktivnosti te programi djece s teškoćama u razvoju i osoba s invaliditetom, značajni za jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave, smatraju se javnim potrebama u sportu za koje se sredstva osiguravaju iz proračuna jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave.

Uz dosadašnju prilagodbu sportskih objekata i javnih ustanova potrebama djece s teškoćama u razvoju i osoba s invaliditetom, utvrđeno je da ih je i dalje potrebno

prilagođavati sportskih objekata, kako u smislu prostornog uređenja (vanjskog i unutarnjeg), tako i opremljenosti.

S obzirom na uspjeh programa Sport za sve u objektima mjesne samouprave koji se već nekoliko godina provodi u mjesnoj samoupravi, Grad Zagreb nastavlja s tom aktivnošću kojoj je cilj sve građane aktivno uključiti u sportsku rekreaciju, a posebno osobe s invaliditetom te mlađe i starije osobe. Grad Zagreb je osigurao stručno vođenje sportske rekreacije za osobe s invaliditetom i u skladu s njihovim potrebama organizira se vođenje pojedinih oblika vježbanja i rekreacije.

Ciljevi:

- osigurati osobama s invaliditetom izjednačene mogućnosti sudjelovanja u rekreativnim, sportskim aktivnostima i razonodi;
- osigurati osobama s invaliditetom odgovarajuće upute, obrazovanje i sredstva potrebna za sudjelovanje u rekreativnim, sportskim aktivnostima i razonodi;
- osigurati pristup sportskim, rekreacijskim i turističkim objektima te javnim sanitarnim objektima;
- osigurati djeci s teškoćama u razvoju jednak pristup sudjelovanju u igri i razonodi, uz uključivanje tih aktivnosti i u školski sustav.

Mjere:

1. Organiziranje športskih natjecanja djece s teškoćama u razvoju i osoba s invaliditetom na lokalnoj, regionalnoj i državnoj razini te poticanje sudjelovanja na međunarodnim natjecanjima

Nositelj: Gradski ured za obrazovanje, kulturu i šport

Sunositelji: Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom, Hrvatski paraolimpijski odbor, Hrvatski športski savez gluhih, Hrvatski olimpijski odbor, Zagrebački športski savez, Zagrebački športski savez osoba s invaliditetom, udruge osoba s invaliditetom i udruge koje programski djeluju u korist osoba s invaliditetom

Aktivnost:

1. Organizirati natjecanja.

Rok provedbe:

1. aktivnost: 2011. - 2015.

Indikator provedbe:

1. Broj organiziranih natjecanja na svim razinama.

Potrebna financijska sredstva: planirat će se u državnom proračunu i proračunu Grada Zagreba u okviru redovne djelatnosti te u proračunima Hrvatskoga paraolimpijskog odbora, Hrvatskoga športskog saveza gluhih, Hrvatskoga olimpijskog odbora, Zagrebačkoga športskog saveza, Zagrebačkoga športskog saveza osoba s invaliditetom

2. Uklanjanje građevinskih prepreka i prilagodba športskih terena (unutarnjih i vanjskih) te prilagodba opreme potrebama djece s teškoćama u razvoju i osoba s invaliditetom

Nositelj: Gradski ured za prostorno uređenje, izgradnju Grada, graditeljstvo, komunalne poslove i promet

Sunositelji: Gradski ured za obrazovanje, kulturu i šport, udruge osoba s invaliditetom i udruge koje programski djeluju u korist osoba s invaliditetom u suradnji s Ministarstvom znanosti, obrazovanja i športa, Hrvatski paraolimpijski odbor, Hrvatski športski savez gluhih, Zagrebački športski savez, Zagrebački športski savez osoba s invaliditetom

Aktivnosti:

1. Izraditi analizu postojećeg stanja.
2. Utvrditi prioritete.
3. Izraditi projektnu dokumentaciju.
4. Pribaviti dozvole.
5. Ukloniti prepreke i prilagoditi teren (po načelu povećanja za pet posto svake godine u Gradu Zagrebu).
6. Opremati športske terene (po načelu povećanja za pet posto svake godine u Gradu Zagrebu).

Rokovi provedbe:

1. aktivnost: 2011. - 2015.
2. aktivnost: 2011. - 2015.
3. aktivnost: 2011. - 2015.
4. aktivnost: 2011. - 2015.
5. aktivnost: 2011. - 2015.
6. aktivnost: 2011. - 2015.

Indikatori provedbe aktivnosti:

1. - 6. Broj športskih terena u cijelosti prilagođenih i opremljenih u skladu s potrebama djece s teškoćama u razvoju i osoba s invaliditetom.

Potrebna financijska sredstva: planirat će se u proračunu Grada Zagreba u okviru redovne djelatnosti te u državnom proračunu

3. Uklanjanje građevinskih prepreka i prilagodba školskih prostora te opreme radi omogućavanja izvannastavnih aktivnosti (športskih i drugih) u skladu s potrebama djece s teškoćama u razvoju

Nositelji: Gradski ured prostorno uređenje, izgradnju Grada, graditeljstvo, komunalne poslove i promet, Gradski ured za obrazovanje, kulturu i šport

Sunositelji: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, Hrvatski paraolimpijski odbor, Hrvatski športski savez gluhih, Zagrebački športski savez, Zagrebački športski savez osoba s invaliditetom, udruge osoba s invaliditetom i udruge koje programski djeluju u korist osoba s invaliditetom

Aktivnosti:

1. Izraditi analizu postojećeg stanja.
2. Utvrditi prioritete.
3. Izraditi projektnu dokumentaciju.
4. Pribaviti dozvole.
5. Ukloniti prepreke i prilagoditi školske prostore i opremu.

Rokovi provedbe:

1. aktivnost: 2011.
2. aktivnost: 2012.
3. aktivnost: 2013.
4. aktivnost: 2011. - 2015.
5. aktivnost: 2011. - 2015.

Indikatori provedbe aktivnosti:

1. - 5. Broj školskih prostora u cijelosti prilagođenih i opremljenih sukladno potrebama izvannastavnih aktivnosti djece s teškoćama u razvoju.

Potrebna financijska sredstva: planirat će se u proračunu Grada Zagreba u okviru redovne djelatnosti te u državnom proračunu

4. Izgradnja i opremanje »didaktičkih parkova (igrališta)« i/ili edukativnih staza za šetanje (planinarenje) u gradu Zagrebu za djecu s teškoćama u razvoju i osobe s invaliditetom

Nositelj: Gradski ured prostorno uređenje, izgradnju Grada, graditeljstvo, komunalne poslove i promet

Sunositelji: Služba za mjesnu samoupravu, udruge osoba s invaliditetom i udruge koje programski djeluju u korist osoba s invaliditetom

Aktivnosti:

1. Izraditi analizu i planiranje (plan).
2. Izraditi projektnu dokumentaciju.
3. Pribaviti dozvole.
4. U svakoj gradskoj četvrti izgraditi i opremiti najmanje jedan »didaktički park (igralište)« i/ili edukativnu stazu za djecu s teškoćama u razvoju i osobe s invaliditetom.

Rokovi provedbe:

1. aktivnost: 2011. - 2015.
2. aktivnost: 2011. - 2015.
3. aktivnost: 2011. - 2015.
4. aktivnost: 2011. - 2015.

Indikatori provedbe aktivnosti:

1. - 4. Broj izgrađenih i opremljenih »didaktičkih parkova (igrališta)« i/ili edukativnih staza za djecu s teškoćama u razvoju i osobe s invaliditetom.

Potrebna financijska sredstva: planirat će se u proračunu Grada Zagreba u okviru redovne djelatnosti te u državnom proračunu

5. Izgradnja, prilagodba i uređivanje turističko-ugostiteljskih objekata sukladno potrebama djece s teškoćama u razvoju te osoba s invaliditetom

Nositelji: Gradski ured prostorno uređenje, izgradnju Grada, graditeljstvo, komunalne poslove i promet, Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom

Sunositelji: Turistička zajednica Grada Zagreba, udruge osoba s invaliditetom i udruge koje programski djeluju u korist osoba s invaliditetom

Aktivnosti:

1. Izraditi analizu i plan.
2. Izraditi projektnu dokumentaciju.
3. Pribaviti dozvole.
4. Izgraditi, urediti i prilagoditi turističko-ugostiteljske objekte.
5. Izraditi i tiskati prospekte radi informiranja javnosti.

Rokovi provedbe:

1. aktivnost: 2011. - 2015.
2. aktivnost: 2011. - 2015.
3. aktivnost: 2011. - 2015.
4. aktivnost: 2011. - 2015.

Indikatori provedbe aktivnosti:

1. - 4. Broj izgrađenih, uređenih i prilagođenih turističko-ugostiteljskih objekata uključujući i prilagodbu javnih sanitarnih prostora.
5. Broj izrađenih, tiskanih i distribuiranih prospekata.

Potrebna financijska sredstva: planirat će se u proračunu Grada Zagreba u okviru redovne djelatnosti te u državnom proračunu

6. Edukacija i integracija

Nositelji: Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom, Gradski ured za obrazovanje, kulturu i šport

Sunositelji: udruge osoba s invaliditetom i udruge koje programski djeluju u korist osoba s invaliditetom

Aktivnosti:

1. Organiziranje edukacija voditelja i članova udruga vezano uz područje rekreacije, sporta i razonode preko radionica i tečajeva.
2. Organiziranje manifestacija i natjecanja radi prezentiranja široj javnosti te motiviranja što većeg broja osoba s invaliditetom za uključivanje u aktivnosti.
3. Pomoć u izradi priručnika i promidžbenog materijala navedenih aktivnosti.

4. Stručna i financijska potpora projektima i programima udruga osoba s invaliditetom i udruga koje programski djeluju u korist osoba s invaliditetom s područja rekreacije, sporta i razonode.

Rokovi provedbe:

1. aktivnost: 2011. - 2015.
2. aktivnost: 2011. - 2015.
3. aktivnost: 2011. - 2015.
4. aktivnost: 2011. - 2015.

Indikatori:

1. Broj održanih edukacija te broj uključenih osoba.
2. Broj organiziranih manifestacija i natjecanja te broj sudionika.
3. Broj izrađenih, tiskanih i distribuiranih priručnika i promidžbenog materijala.
4. Proveden natječaj te broj dodijeljenih financijskih potpora.

Potrebna financijska sredstva: planirat će se u proračunu Grada Zagreba

7. Gradnja i nadopuna postojećih prostora i objekata dodatnim sadržajima za obavljanje sportskih i rekreativnih aktivnosti

Nositelj: Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom

Sunositelji: URIHO

Aktivnosti:

1. U okviru novog kompleksa URIHO-a sagraditi sportsku dvoranu po standardima za osobe s invaliditetom.
2. Gradnja pratećih sadržaja na Jarunu i Bundeku za osobe s invaliditetom (nadstrešnica, stolovi, klupe, roštilj i dr.).
3. Povećanje broja biciklističkih staza i šetnica.

Rokovi:

1. aktivnost: 2015.
2. aktivnost: 2011.
3. aktivnost: 2015.

Indikatori provedbe aktivnosti:

1. Izgrađena nova sportska dvorana.
2. Izgrađeni i uređeni prateći sadržaji.
3. Broj novih biciklističkih staza i šetnica.

Potrebna financijska sredstva: planirat će se u proračunu Grada Zagreba

8. Aktivnosti osoba s invaliditetom u programu Sport za sve

Nositelji: Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom, Služba za mjesnu samoupravu

Sunositelji: Gradski ured za obrazovanje, kulturu i šport, Kineziološki fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagrebački športski savez osoba s invaliditetom, Zagrebački športski savez gluhih, udruge osoba s invaliditetom i udruge koje programski djeluju u korist osoba s invaliditetom

Aktivnosti:

1. Proširivanje aktivnosti na postojeće objekte na području grada Zagreba.
2. Proširivanje sadržaja aktivnosti.
3. Uključivanje većeg broja osoba s invaliditetom.

Rokovi provedbe:

1. aktivnost: 2011. - 2015.
2. aktivnost: 2011. - 2015.
3. aktivnost: 2011. - 2015.

Indikatori provedbe aktivnosti:

1. - 3. Broj novih aktivnosti (i sadržaja aktivnosti), broj osoba s invaliditetom uključenih u aktivnosti.

Potrebna financijska sredstva: planirat će se u proračunu Grada Zagreba

13. CIVILNO DRUŠTVO

Uvod i ocjena stanja

Civilno je društvo iznimno važno za osobe s invaliditetom kao prostor za njihovo djelovanje i uključivanje u društveni život, ali i kao značajna nadopuna aktivnosti državnih institucija.

Najznačajniji dio civilnog društva su udruge, s tim da su udruge osoba s invaliditetom i udruge koje programski djeluju u korist osoba s invaliditetom, zbog dugogodišnje tradicije i iskustva, pokretači i nositelji razvoja civilnog društva.

U Gradu Zagrebu registrirano je oko 70 udruga osoba s invaliditetom i udruge koje djeluju u korist osoba s invaliditetom.

Osobe s invaliditetom preko svojih udruga doista intenzivno rade na poboljšavanju svojih životnih uvjeta, a vrlo su često i jedini prostor njihove samoaktualizacije i mogućnosti ostvarivanja socijalnih kontakata.

Grad Zagreb preko suradnje i partnerstva s udrugama osoba s invaliditetom već nekoliko godina pored koncepta zagovaranja, promiče ideju socijalnog poduzetništva i socijalnih inovacija, što je među ostalim i svrha djelovanja organizacija civilnog društva u socijalnoj politici. S obzirom na to da se potrebe osoba s invaliditetom mijenjaju zajedno s promjenama uvjeta života, državne i javne institucije zbog svog formalnog ustroja ne mogu pravodobno registrirati promjene, a još manje pružiti odgovarajuća rješenja. Udruge osoba s invaliditetom i udruge koje programski djeluju u korist osoba s invaliditetom u tom procesu uvode nove tipove socijalnih usluga prilagođene potrebama svojih članova.

Udruge se istodobno javljaju u dvjema ulogama, kao korisnici usluga i, istodobno, kao pružatelji usluga svojim članovima i drugim korisnicima.

Udruge osoba s invaliditetom i udruge koje programski djeluju u korist osoba s invaliditetom zagovaraju određene vrednote, prioritete i specifičnosti svoje uže grupacije ili ukupne populacije s invaliditetom.

Zagovaranjem prioriteta u financiranju socijalnih programa i projekata, udruge osoba s invaliditetom i udruge koje programski djeluju u korist osoba s invaliditetom utječu na socijalnu politiku Grada Zagreba.

Grad Zagreb je s udrugama osoba s invaliditetom ostvario partnerstvo u planiranju, usmjeravanju, provođenju i evaluaciji socijalnih programa u dugoročnom razdoblju.

Ovakav pristup razvoju socijalnog društva (prepoznatljiva i ravnopravna uloga svih sudionika: građana, korisnika, organizacija civilnog društva, lokalnih vlasti, javnih ustanova, gospodarstva...) prepoznat je kroz realizaciju mjera i aktivnosti Strategije 2003. i Strategije 2007.

Strategija je nastala na temelju zahtjeva osoba s invaliditetom koje su, zajedno sa stručnjacima, osobno ili preko predstavnika u svojim udrugama, sudjelovale u kreiranju i planiranju mjera.

Predstavnici udruga osoba s invaliditetom koji pokrivaju sve vrste oštećenja članovi su Povjerenstva koje, zajedno s Gradskim uredom za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom, koordinira provedbu Strategije.

Sve aktivnosti, mjere, projekti, programi, vrste i oblici pomoći koje su tijekom proteklog razdoblja provedene u Gradu Zagrebu, inicirale su same osobe s invaliditetom ili su se suglasile.

Iznimne aktivnosti i inicijative udruga osoba s invaliditetom u provedbi Strategije 2003. - 2006. i Strategije 2007. - 2010., potaknule su rješavanje statusnih i temeljnih pitanja svih socijalnih, zdravstvenih, humanitarnih i drugih udruga u Gradu Zagrebu, npr. izradu prijedloga kriterija za dodjelu poslovnih prostora, financiranje djelatnosti udruga od posebnog interesa za Grad Zagreb.

Niz konkretnih projekata Grada za osobe s invaliditetom, realiziranih tijekom provođenja Strategije, posredno je pridonio ostvarivanju visoko postavljenih krajnjih ciljeva i za sljedeće razdoblje djelovanja.

Ciljevi:

- senzibilizacija stručne i šire javnosti za probleme osoba s invaliditetom i važnost udruga;
- poticanje i razvijanje kulture dijaloga unutar širega neprofitnog sektora i udruga osoba s invaliditetom te unutar različitih grupacija osoba s invaliditetom;
- izgradnja stručnog kapaciteta udruga različitim edukacijama voditelja i članova;
- stvaranje uvjeta za razvoj i osposobljavanje članova za proces samozagovaranja (samozastupanja);
- senzibilizacija potencijalnih sponzora i donatora za mnoge usluge i pomoći, osobito za one koje ne može osigurati Grad Zagreb kao lokalna zajednica.

Mjere:

1. Sustavno podizanje razine svijesti javnosti o značenju udruga osoba s invaliditetom

Nositelj: Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom

Sunositelji: Gradski ured za obrazovanje, kulturu i šport, udruge osoba s invaliditetom, udruge koje programski djeluju u korist osoba s invaliditetom i drugi

Aktivnosti:

1. Razvijati partnerstvo Grada Zagreba s udrugama osoba s invaliditetom.

2. Uključiti udruge osoba s invaliditetom u planiranje i provođenje svih mjera i aktivnosti.
3. Poticati medije da prate aktivnosti udruga.
4. Provesti akcijsko istraživanje o položaju osoba s invaliditetom i važnosti udruga.
5. Edukacija gradskih službenika i stručnjaka za djelovanje na području razvijanja partnerstva.

Rokovi provedbe:

1. aktivnost: 2011. - 2015.
2. aktivnost: 2011. - 2015.
3. aktivnost: 2011. - 2015.
4. aktivnost: 2014.
5. aktivnost: 2011.

Indikatori provedbe aktivnosti:

1. Broj partnerstava na projektima i programima.
2. Sudjelovanje osoba s invaliditetom u realizaciji mjera Strategije preko rada Povjerenstva.
3. Uključenost medija.
4. Provedena istraživanja.
5. Provedena edukacija.

Potrebna financijska sredstva: planirat će se u proračunu Grada Zagreba

2. Poticanje i razvijanje kulture dijaloga između različitih grupacija osoba s invaliditetom

Nositelj: Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom

Sunositelji: Gradski ured za obrazovanje, kulturu i šport, udruge osoba s invaliditetom i udruge koje programski djeluju u korist osoba s invaliditetom i dr.

Aktivnosti:

1. Poticati aktivnosti mladih osoba s invaliditetom u kreiranju i provođenju posebnih projekata i programa za mlade osobe s invaliditetom različitih vrsta oštećenja.
2. Poticati uključivanje osoba s invaliditetom u aktivnosti drugih dijelova civilnog društva.
3. Poticati stvaranje mreža i udruživanje udruga sukladno zajedničkim interesima u provođenju projekata i programa.
4. Poticati stvaranje partnerstva udruga osoba s invaliditetom s udrugama koje programski djeluju u korist osoba s invaliditetom, radi kvalitetnijeg ostvarivanja zajedničkih projekata i programa.

Rokovi provedbe:

1. aktivnost: 2011. - 2015.
2. aktivnost: 2011. - 2015.
3. aktivnost: 2011. - 2015.
4. aktivnost: 2011. - 2015.

Indikatori provedbe aktivnosti:

- 1.- 2. Broj programa kojima je pružena financijska potpora.
3. Broj zajedničkih programa i aktivnosti.
4. Broj partnerstava.

Potrebna financijska sredstva: planirat će se u proračunu Grada Zagreba

3. Izgradnja stručnog, kadrovskog i materijalnog kapaciteta udruga osoba s invaliditetom

Nositelj: Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom, Gradski ured za obrazovanje, kulturu i šport

Sunositelji: udruge osoba s invaliditetom i udruge koje programski djeluju u korist osoba s invaliditetom

Aktivnosti:

1. Predlaganje izmjene propisa radi financiranja osnovne djelatnosti udruga osoba s invaliditetom od posebnog interesa za Grad Zagreb.
2. Osiguravanje sustavnog financiranja programa i projekata za unapređivanje kvalitete života osoba s invaliditetom.
3. Poticanje zapošljavanja osoba s invaliditetom kroz programe udruga.
4. Osiguravanje sustavne financijske potpore programima za aktivno uključivanje žena s invaliditetom, radi smanjenja rizika od socijalnog isključivanja.
5. Osiguravanje sustavne edukacije voditelja i članova udruga za različita područja djelovanja.
6. Edukacija voditelja i članova udruga za ostvarivanje principa samozagovaranja (samozastupanja), poticanje osnivanja klubova za te aktivnosti, osiguravanje financijskih sredstava za njihovo djelovanje.

Rokovi provedbe:

1. aktivnost: 2011.
2. aktivnost: 2011. - 2015.
3. aktivnost: 2011. - 2015.
4. aktivnost: 2011. - 2015.
5. aktivnost: jednom godišnje
6. aktivnost: 2011. - 2015.

Indikatori provedbe aktivnosti:

1. Podneseni prijedlozi za izmjene propisa.
2. Objavljen i proveden natječaj, broj dodijeljenih potpora projektima i programima udruga.
3. Broj sklopljenih ugovora o financiranju.
4. Broj programa kojima je pružena financijska potpora.
5. - 6. Broj edukacija, broj voditelja i članova udruga koji su prošli edukaciju.

Potrebna financijska sredstva: planirat će se u proračunu Grada Zagreba

III. ZAVRŠNE ODREDNICE

1. Donošenje i provođenje Strategije zahtijeva sustavnu i stalnu koordinaciju mnogobrojnih sudionika. Funkciju praćenja pojedinih područja djelovanja, koordinaciju i usklađivanje svih djelatnosti na razini Grada Zagreba obavljat će Povjerenstvo koje osniva i imenuje gradonačelnik, sukladno funkciji i djelovanju Povjerenstva za osobe s invaliditetom Vlade Republike Hrvatske.

2. Mjere i aktivnosti navedene u Strategiji uspješno će se i pravodobno provoditi samo uz stalnu koordinaciju između pojedinih izvršitelja.

3. Povjerenstvo bi koordiniralo, poticalo i pratilo provođenje pojedinih mjera, pružalo stručnu i savjetodavnu pomoć nositeljima i suradnicima provođenja mjera i aktivnosti.

4. Gradska upravna tijela, ustanove i trgovačka društva u vlasništvu Grada Zagreba dužna su provoditi mjere i aktivnosti iz Strategije, radi promicanja prava i unapređivanja položaja osoba s invaliditetom u Gradu Zagrebu i osiguravanja uvjeta za izjednačavanje mogućnosti za osobe s invaliditetom.

5. Nadležni gradski uredi dostavljat će Povjerenstvu do 15. siječnja svake godine izvješća o provedbi mjera iz svoje nadležnosti koja će, do 1. veljače, biti objedinjena.

6. Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom dostavljat će do 15. veljače svake godine objedinjeno izvješće o provedbi mjera iz Strategije gradonačelniku Grada Zagreba, koji će o tome izvijestiti Gradsku skupštinu Grada Zagreba.

7. Gradski su uredi dužni u svoje godišnje planove rada uvrstiti mjere i aktivnosti u skladu sa Strategijom te za svaku godinu osigurati sredstva za njihovu provedbu.

8. Gradski ured za socijalnu zaštitu i osobe s invaliditetom, u roku od tri mjeseca od njezina donošenja, tiskat će Strategiju u crnom tisku, na Brailleovom pismu, snimit će je na audiokasetu i objaviti na web stranicama.

9. Zagrebačka strategija izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom u razdoblju od 2011. do 2015. bit će objavljena u Službenom glasniku Grada Zagreba.

KLASA: 021-05/11-01/110

URBROJ: 251-01-06-11-9

Zagreb, 29. ožujka 2011.

Predsjednik
Gradske skupštine
Boris Šprem, v.r.